

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תנ"ך, סלוק – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מהמים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה; תלישא-גדולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה; פור – דרוש מהפסוק רעיו לנשאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.1 במדבר שלח יג,א

במדבר שלח יד,מג:

כִּי הֶעֱמַלְקִי וְהַפְנַעְנִי שָׁם לַפְּנִיכֶם וַיִּנְפְּלֶתְכֶם בְּחָרֹב כִּי-עַל-כֵּן שָׁבַתְּכֶם מֵאַחֲרֵי ה' וְלֹא-יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם:

הֶעֱמַלְקִי וְהַפְנַעְנִי שָׁם לַפְּנִיכֶם – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, תבנית בתפקיד לכתחילה ובפועל.

מדרש נחומא (ורשא) פרשת שלח סימן ט (ט) למקום שהוא קרא נחל אשכול זש"ה מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו (ישעיה מו) שהכל היה צפוי לפני הקב"ה אשכול אוהבו של אברהם היה ונקרא אשכול על אודות האשכול שעתידיים ישראל לכוות אשכול ממקומו, **וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן וגו' ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגו' אפס כי עז העם**, כך דרכם של מספרי לשון הרע פותחין בטובה ומשלימין ברעה **עמלק יושב בארץ** מה ראו לפתוח בעמלק מלה"ד לתנוק שסרח ולקה ברצועה כשמבקשין להפחידו מזכירין לו הרצועה שלקה בה, **כך היה עמלק רצועה רעה לישראל**, ומה ראה לישב לו על הספר על דרך כניסתן של ישראל לארץ, אלא כך צוהו עשו זקנו לקדמן לדרך ועקר ממקומו וישב לו בדרך שנאמר **וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא והכנעני יושב על הים** אלו הגבורים יושבין על הדרך **ועל יד הירדן** לפיכך נתכוונו המרגלים לשבור לבן של ישראל שנאמר (במדבר ט) **ויניאו את לב בני ישראל**.

מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק יד [כה] והעמלקי והכנעני יושב בעמק. יושבים היו והלא כבר נאמר **וירד העמלקי והכנעני היושב בהר ההוא** (פסוק מ"ה), אלא כך אמר הקב"ה **עצה היא עמוקה לפני** שאם מבקשים ישראל ליכנס עמהם במלחמה מיד הם נופלים בידם, לפיכך אמר הקב"ה למשה אמור לישראל פנו וסעו לכם המדבר, אעפ"י שהם רשעים איני רוצה שיפלו בידם:

(א) ע"פ מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק יד [כה] לפני ה' לכתחילה הכל צפוי ובפועל הרשות נתונה, ומספרי לשון הרע לכתחילה פותחין בטובה ובפועל משלימין ברעת עמלק והקב"ה לכתחילה הכין **עמלק רצועה רעה לישראל** (מדרש נחומא (ורשא) פרשת שלח סימן ט) ובפועל לוקים בה מספרי לשון הרע והמטילים ספק באמונת ה'.

(ב) כפי' ר' יוסף בכור שור (מג) **וַיִּנְפְּלֶתְכֶם בְּחָרֹב** - כאשר אמרתם, שאמרתם: "או במדבר הזה לו מתנו" (לעיל, ב).

לכתחילה בקשתם לעצמכם מיתה, קללתם עצמכם, הטלתם ספק בהנהגת ה' אתכם, זוהי בחינתו של עמלק לכן אם תעפילו נגד רצון ה' בפועל עמלק המתחזה לכנעני יצפה לכם (כפי שהתחזה בשנה הארבעים למסעם)

(ג) ע"פ רש"י **שמות בשלח יג,ז** אם בפועל כאשר ה' הולכים בקצרה – בפשוטה אמרו **נתנה ראש ונשובה מצרימה** אז לכתחילה אם ה' היה מוליכם בדרך ישר - קצרה היו חוזרים

(ד) ע"פ רד"ק **יחזקאל כ,ג** **הֶעֱמַלְקִי וְהַפְנַעְנִי שָׁם לַפְּנִיכֶם** – לכתחילה הם רצועה רעה - רצועת ענישה לישראל אשר בפועל מתבצעת ע"י עמים שונים כמו שהעמלקי מתחפש לכנעני.

כִּי – תרסא, בתפקיד (א) היתלוש מאמונת ה', (ב) שיעורי זמן להיתר נדוי. היתר בבי"ד של למטה ובבי"ד של מעלה.

אליהו רבה (איש שלום) פרשה כז בוא וראה, מה עשו ומה הוציאו בשפתותיהם, **הננו ועלינו אל המקום** וגו' (שם / במדבר י"ד / מ'), **כִּי הֶעֱמַלְקִי וְהַפְנַעְנִי שָׁם** (שם / במדבר י"ד / מ"ג). חרדו וישבו באבל, שנאמר **ויתאבלו העם מאד** (שם / במדבר י"ד / ל"ט), מיכן אמרו, כל המנודה יום אחד מלמטה אעפ"י שהתירו לו אין לו התיר מלמעלה עד שלשה ימים, כל המנודה שלשה ימים מלמטה אף על פי שהתירו לו אין לו התיר מלמעלה עד שבעה ימים, כל המנודה שבעת ימים מלמטה אף על פי שהתירו לו אין לו התיר מלמעלה עד שלשים יום, וכל המנודה שלשים יום מלמטה אעפ"י שהתירו לו אין לו התיר מלמעלה לעולם ולעולמי עולמים, לכך נאמר **ויתאבלו העם מאד**.

בבלי יבמות עב,א פי' רש"י ישראל היו נזופים מחטא העגל, ותוס' פי' מחטא המרגלים. נזופים מחטא העגל רש"י (שם **כי תשא לג,ז**) **ומשה יקח את-האהל** אמר: **מנודה לרב, מנודה לתלמיד** (ראה תנח' כי תשא כז). **מנודים מחטא המרגלים (במ' שלח יד,מב) אָל-תַּעֲלֹו כִּי אֵין ה' בְּקִרְבָּכֶם** מלמד כי היו מנודים לשמים. ואפשר כי בית דין של משה גזר נידוי לשלושים יום ובית דין של מעלה קבע שזה לעולם על מבזי דבר ה' להיכנס לארץ-ישראל, מטילי הספק באמונת ה'.

סיכום ע"פ תבניות טעמים:

כִּי הֶעֱמַלְקִי וְהַפְנַעְנִי שָׁם לַפְּנִיכֶם וַיִּנְפְּלֶתְכֶם בְּחָרֹב – ר"ת ה(ו)כשל"ו (ו) ב"ו,

כִּי – תרסא, ע"פ אליהו רבה (איש שלום) פרשה כז בתפקיד שיעורי זמן להיתר נדוי, היתר בבי"ד של למטה ובבי"ד של מעלה.

הֶעֱמַלְקִי וְהַפְנַעְנִי שָׁם לַפְּנִיכֶם וַיִּנְפְּלֶתְכֶם בְּחָרֹב – קדמא מרכא פשטא זקא-קטן, בתפקיד לכתחילה ובפועל.

אפשר כי הבנת הפסוק צריכה להילמד בסדר הבא: **קדמא מרכא פשטא זקא-קטן**, בתפקיד לכתחילה ובפועל, מלמדת כי לפני ה' **לכתחילה** הכל צפוי **ובפועל** הרשות נתונה. ה' צפה **לכתחילה** שיהיו ספקנים באמונת ה', מוציאי לשון רע ודיבה ולכן הכין רצועת עמלק רעה (שתכונתו הטלת ספק) אשר **בפועל** פועלת באמצעות גלות, צרות, מחלות ופגיעות מעמים שונים להעניש במ את עוברי העבירה.

המרגלים ואנשי הצבא בני 20 - 60 שנה הוכשלו בתכונת עמלק להטיל ספק באמונת ה' (המרומז בראשי תיבות). מכך נגזר עליהם נדוי וכליה במדבר המרומז בטעם **תרסא** – היתלוש מאמונת ה', ושיעורי זמן להיתר נדוי.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור) ל"י כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: **מונח** – מהפך פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרקא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זרנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4 ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

במדבר שלח טו,לט: והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את-כל-מצות ה' ועשיתם אתם ואלא-תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר-אתם זנים אחריהם

בבלי מנחות טא,א ... אמר רב הונא אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: תכלת שכרך רובה - כשרה, ואפילו לא כרך בה אלא חוליא אחת - כשרה, ונוי תכלת - שלישי גדיל ושני שלישי ענף. וכמה שיעור חוליא? תניא, רבי אומר: כדי שיכרוך וישנה וישלש. תאנא: הפוחת לא יפחות משבע, והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה; הפוחת לא יפחות משבע - כנגד שבעה רקיעים, והמוסיף לא יוסיף על שלש עשרה - כנגד שבעה רקיעין וששה איריין שביניהם. תנא: כשהוא מתחיל - מתחיל בלבן, הכנף - מין כנף; וכשהוא מסיים - מסיים בלבן, מעלין בקודש ולא מורידין....

תוספות בבלי מנחות טא,א

לא יפחות משבע כנגד שבעה רקיעים - לפי שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ואנן דלית לן תכלת לא קפדינן בהא והא נמי דאמרינן צריך לקשור על כל חוליא וחוליא היינו כדי שיהא ניכר התכלת ומה שאנו נוהגים חמשה קשרים פירש בקונטרס גבי ציצית שקולה כנגד כל המצות לפי שציצית עולה ת"ר וח' חוטין וחמשה קשרים עולה תרי"ג ומיהו כל ציצית האמורים בפרשה חסירים יו"ד ויש לומר שיש פסוק והיה לכם לציצית וג' ציצית כתובים בפרשה ולמ"ד זו משלימתן וכן נוהג רבינו תם לעשות אותן ה' קשרים ב' בסמוך לטלית וג' סמוך לפתיל משום מעלין בקדש ולא מורידין כדאמרינן שמיים בלבן ועל כל קשר שני קשרים כדי שיהא קשר של קיימא מיהו לא מציינו שום סמך בהש"ס מפורש מה' קשרים ויש לומר דהא דאמרינן צריך לקשור על כל חוליא וחוליא היינו אחת של לבן ואחת של תכלת שהן שתיים והשתא כשאין פוחת משבע עושה ה' קשרים סמוך לטלית קשר אחד ואחר כך שתי חוליות אחת של תכלת ואחת של לבן קשר אחד עד שמיים שש חוליות הרי ארבעה קשרים ואחר כך עושה חוליא שביעית של לבן כדי שיהא מסיים בלבן ואחר כך קושר אחד הרי ה' קשרים ויש מפרשים לא יפחות משבע כריכות בין כל קשר וקשר.

ההסבר הבא מבוסס על (א) **תוספות בבלי מנחות טא,א** ויש מפרשים לא יפחות משבע כריכות בין כל קשר וקשר

(ב) ועל שר"ע אר"ח יא יד [יג] ... שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה איריים ביניהם מלאים כריכות ... ונוהגים לכרוך באויר ראשון ז' כריכות, ...

- (ג) ועל שיערי תשובה סימן יא [כד]. נהגו לעשות ל"ט כריכות כמ"ש האר"י ז"ל ... שאנו עושים היום ז' ח' י"א י"ג ... וכתב שנאמר טל (גי' 39) אורות ו-אורות (גי' תרי"ג) בגימטריא ציצית (גי' ת"ר וכנראה מוסיף שמונה חוטים וחמישה קשרים גי' תרי"ג)
- (ד) ועל משנה ברורה סימן יא (סה) לכריכות - ר"ל למנין הכריכות וגם מנין החוליות והקשרים אין מעכב מדינא רק הוא למצוה מן המובחר כי הה' קשרים רמזו שצ"ז יזכור הה' חומשי תורה וכפילת הקשרים החמשה שעולה י' רמז לעשרה ספירותיו של הקב"ה
- (ה) במדבר רבה (וילנא) פרשה יד תכלת דומה ... וחלק ליראיו תכלת שהוא מעין כבודו ... שהוא חולק כבוד ליראיו
- (ו) מדרש תהלים (בובר) מזמור צ דאמר ר' חזקיה ואית דאמרי בשם ר' מאיר, תכלת דומה ... וקשת לדמות ... מראה דמות כבוד ה' ... מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן ... וראיתם אותו ... להקב"ה,

(ש,ט) והיה לכם לציצית וראיתם אתו – מונח זרקא סגול מונח רביע

מונח - במשמע מונח, זרקא סגול – במשמע מוסיף מענינו על ענינו, פתיל או פתילים מהציצית נכרך על הציצית

זרקא - במשמע ציור (א) כריכות, (ב) קשרים

סגול - (א) נוטריקון ס'ימן גו"ל היינו גי' = 39

(ב) נקודת הסגול"ל שליש אורך הציצית הוא גדיל, היינו שיש כריכות סביבו והן בחוליות, שתי נקודות תחתונות של הסגול"ל שני שליש אורך הציצית הם הפתילים, הענפים הלא כרוכים סביבם.

(ג) באחת השיטות שלוש נקודות בטעם סגול"ל הן 3 כריכות בחוליה; 13 קבוצות של 3 כריכות, סה"כ 39 כריכות

מונח רביע - חמישה קשרים הסוגרים על ארבע חוליות של כריכות

בקריאה משולבת של המלים והסבר הטעמים מתקבל התוכן הבא:

וְהָיָה (אותיות) שם הוי"ה מונח **לְכֶם** לכבודכם ב-כריכות פתיל (שהן כציוור זרקא) מה-**צִיצִית** על ה-**צִיצִית** שמספרן ב-ס'ימן גימטריית גו"ל (39 = ט"ל כריכות = ט"ל אורות, 13 קבוצות של 3 כריכות) ו**רְאִיתֶם אֹתוֹ** - את שם הוי"ה מונח בין חמישה קשרים (שהן כציוור זרקא) שברוחים שביניהם ארבע חוליות ובהן סדר הכריכות כך:

- בשיטת האר"י ז, ח, יא, יג:
- חוליה ובה ז' (=7) כריכות, כנגד שבעה רקיעים (הנהגה בתוך הטבע)
- ועוד חוליה ובה ח' (=8) כריכות (הנהגה מעבר לטבע), וסה"כ כריכות בשתי החוליות עולה ט"ו (=15) אותיות י"ה, משם הוי"ה
- וחוליה של י"א (=אה"ה = 11) כריכות, העולה אותיות ו"ה משם הוי"ה
- וחוליה של י"ג (=13) כריכות, העולה אותיות אה"ד
- או בשיטת רבי שלמה מולכו כריכות י' ה' ו' ה' (אז זה שם הוי"ה ביתר גלוי)
- בשיטת ספר כלבו סימן קמו סוד על ענין ציצית הקשרים, החוטים והכריכות מצטרפין לשם הוי"ה ושם אדנ"י בציצית.

(בראשית א, ז) ונעש אלהים את-הרקיע – מונח זרקא סגול הראשון בתורה, ונדרש ב-**בבלי חגיגה יב,ב** הרקיע הוא שניים או שבעה רקיעים, **[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור צ, טז] יִרְאֶה אֱלֹהִים-בְּעֵדוֹתָי פִּעֲלֶיךָ הַדָּרָךְ עַל-בְּנֵיהֶם: ...**

ואין הדרך אלא טלית הדור, הדומה להדור שלך, שנאמר (תה' קדא) הוֹד וְהִגֵּד לְבָשֶׁת: דאמר ר' חזקיה ואית דאמרי בשם ר' מאיר, תכלת דומה לים, וים דומה לעשבים, ועשבים דומים לאילנות, ואילנות לרקיע, ורקיע לנוגה, ונוגה לקשת, וקשת לדמות, שנאמר (יחזקאל א,כח) כִּמְרָאָה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה כַּעֲנַן בְּיָוִם הַגֶּשֶׁם כִּן מְרָאָה הַנּוֹגַהּ כְּכִיבֵי הוּא מְרָאָה דְמֹת כְּבוֹדֵי ה', אמר ר' חזקיה בזמן שישראל מתכסין בציצית, לא יהי סבוךין שמא תכלת הן לובשין, אלא כך יהי ישראל מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן, שנאמר (במ' שלח טו,לט) ו**רְאִיתֶם אֹתוֹ**, אותם לא נאמר, אלא **אֹתוֹ** להקב"ה, הוי והדת' על בניהם.

ואפשר כי זה שם הוי"ה שבכריכות הציצית. ודומה לשם ש-די הכתוב על המזוזות מבחוץ ולקשר של תפילין שעשוי בדמות של שם ש-די (תורת חיים בבא קמא נט,ב)

וארבע ציציות לארבע רוחות העולם אלו ארבע פעמים שם הוי"ה, וכמו בתפילין (דברים כ' תבוא כתג) ו**רְאִי כָל-עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' יִקְרָא עֲלֵיךְ יִרְאֵי מוֹפָּז:** ובהם יאחזו הגויים ביראה לעת הגאולה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך** פשטא – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא** טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1**: זקף-קטן – 2: זקף-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4; ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך); הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט); **תלישא-קטנה** = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.2 במדבר שלח יג,א

במדבר שלח יג,ב: ונספרו-לו ונאמרו-לו אל-הארץ אשר שלחתינו ונם זבת חלב ודבש הוא וזה-פריה:

נאמרו-לנו - זקף-קטן זקף-גדול **נאמרו-לנו** גי' 263 + 59 = 322 עולה שכ"ב, כב"ש, שטח"ה,

הפרש מתקע"ו 322 – 576 = 254

(הגימטראות מכתב יד של הרב י"ר פאלם זצ"ל) אפשר כי המרגלים רמזו **נאמרו-לנו אל-הארץ אשר** שכ"ב (גי' 322)

(עליה יעקב אבינו) וכ"ב (גי' 322) אותה לנו, וגם שכ"ב (גי' 322) היינו מת האיש הכשר שבהם שאמור היה להגן עליהם.

נאמרו-לנו (גי' 322) וראינו שיעמוד ירבע"ם (גי' 322) (בעה"ט נצבים) כי יקטרג הס"מ המרוזם בגי' פנימיות מלת סמא"ל סמ"ק

מ"ם אל"ף למ"ד (גי' 254 = הפרש בין גי' תקע"ו וגי' **נאמרו-לנו**) וגם יקום היטל"ר (גי' 322) ימח שמו וזכרו.

ואתה הקב"ה מלך מלא = מ"ם למ"ד כ"ף (גי' 254) ... רחום"ם (גי' 254) ... וחוס"ה נ"א ע"ל ב"ן אהוב"ק (גי' 322) כי (ועמך כולם) צדיק"ם (גי' 254)

במדבר שלח יד,ז: ועתה יגדל-נא פת ארני

פאשר דברת לאמר: פאשר דברת לאמר: - מונח אתנח

ועתה - זקף-גדול **יגדל-נא** - טפחא **פת ארני** - מונח אתנח

תורה תמימה [במ' שלח יד,ז] **ועתה יגדל-נא** - תניא, א"ר יהושע בן לוי, בשעה שעלה משה למרום, אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה,

וכי אין שלום בעירך^ט, אמר לו, רבש"ע, כלום יש עבד שנותן שלום לרבו, אמר לו, היה לך לעזרני, מיד אמר לו **ועתה יגדל-נא פת**

ארני ^ט [שבת פ"ט א']:

תורה תמימה הערה י) ... ולי נראה הבאור ע"פ מ"ד בברכות ז' א', תניא, א"ר ישמעאל בן אלישע פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת

לפני ולפנים [כי כה"ג היה] וראיתי אכתריאל יה ה' צבאות יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי, ישמעאל בני ברכני, אמרתי לו, יהי רצון

שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משוה"ד (טט: משורת הדין),

ונענע לי בראשו, וקמ"ל (טט: בא להשמיענו) שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך,

ועתה - זקף-גדול, שלושה דברים ביקש ישמעאל בן אלישע כהן גדול, מהקב"ה

(א) יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסך

(ב) ויגולו רחמיך על מדותיך

(ג) ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס להם לפנים משוה"ד,

יגדל-נא - טפחא, בתפקיד רבוי לא מוגבל המאופיין במלים **פת ארני**, ונענע לי בראשו, וקמ"ל (טט: בא להשמיענו) שלא תהא ברכת

הדיוט קלה בעיניך

במדבר שלח יד,ט,כ:

יטן סלח-נא לעון העם הזה פנדל חסדה וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד-הנה:

כ] **נאמר** ה' סלחתי פדבךך:

סלח-נא - רביע, רמז לכסא הכבוד ככסא רחמים בדין

הסבר המשולב בפ' [דעת זקנים מבעה"ת במדבר יד,כ]

י,ה] **נאמר** ה' - (סלוק) מונח זקף-קטן, והוא כעין תיאור ביחס להמשך שהוא כעין פעולה או הלכה, או גם ששניהם פעולה לכן תבנית

הטעמים בתפקיד כעין לימוד אלפני ולאחריו.

אלאחריו **י,ה**] **נאמר** ה' על הענין שעומדים בו על ששנינו שנתרצה הקב"ה לישראל ביום הכפורים ואמר לו **סלחתי פדבךך** ולכן

הוקבע אותו יום למחילה ולכפרה לדורות.

אלפני מקשים העולם היכן מצינו שאמר לו הקב"ה למשה סלחתי כדברך במעשה העגל? אלא כאן במרגלים, וי"ל דהאי קרא אדלעיל

קאי וה"ק [יט] ... **וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד-הנה**: אז אמרת סלחתי כדבריך וכן סלח נא לעמך ועוד י"ל **פדבךך**

משמע כאשר בקשת ממני שאסלח להם עתה כמו שנשאתי להם ביציאת מצרים בעשיית העגל וא"כ גם שם אמר **סלחתי**:

במדבר שלח יד,כב: כי כל-האנשים הראים את-כבדי ואת-אתתי אשר-עשיתי במצרים ובמדבר

וניספו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

[רש"י] כדאיתא במסכת [בבלי ערכין טו,א] תניא: אמר ר' יהודה, עשר נסיונות ניסו אבותינו להקב"ה: שנים ביים, ושנים במים, שנים

במן, שנים בשליו, אחת בעגל, ואחת במדבר פארן.

ראה **(יד,לד)**

וניספו אתי - מונח רביע, לרמז כי עשר הנסיונות מחולקים לארבעה זוגות של נסיונות שנים ביים, ושנים במים, שנים במן, שנים

בשליו, ושני נסיונות מרכזיים כל אחד לעצמו אחת בעגל, ואחת במדבר פארן. (זה המרגלים)

זה - יתיב, בתפקיד דווקא, אמנם רבי יוסף בכור שור מפרש זאת ממילת **זה** עצמה (כב) **כי כל האנשים וגו', וניסו אותי זה עשר**

פעמים - מדקאמר זה - משמע דווקא, כמו שאמר רבותינו (ראה ערכין טו,א), אבל אם אמר 'עשר פעמים' בלא 'זה', משמע כמו

'ואפו עשר נשים' (וי"כ, כו, כז), שאינו דווקא, אלא 'הרבה'.

במדבר שלח יד,כח: אמר אליהם חי-אני נאם-ה' אם-לא פאשר דברתם באזני כן אעשה לכם:

נאם-ה' אם-לא - זקף-קטן זקף-גדול **נאם-ה' אם-לא** גי' 91 + 26 + 41 + 31 = 91 + 26 + 72 = כעין "הא-לקים" **נאם-ה'** בצירוף

ע"ב עולה גם חס"ד,

הא-להי"ם - הוא צירוף של רחמים בדין, וצירוף חס"ד, מרומזת המתקת דין עצומת מימדים למנוע כליונם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ד) ל"כ במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרש"ב פ.

במדבר שלח טו, טו:

**הֲקִהֶלְתָּ חֻקָּה אֶתְּ לְכֶם וּלְגַר הַגֵּר
חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתֵיכֶם כְּכֶם פְּנֵי יְהוָה לִפְנֵי ה':**

ספרי יט הקה"ל – אין לי לא אנשים, נשים מגיין? תלמוד לומר חוקה אחת יהיה לכם ולגר הגר (להביא שבמעשה כישראל) לפי שמעשה בישראל צריך לביא את הגרים. **חֻקַּת עוֹלָם לְדִרְתֵיכֶם** שינהג הדבר לדורות.

ספרי כ ככם פנך והנה לפני ה' למה נאמר? לפי שנאמר והיה על מצח אהרון וגו' תמיד לרצון לפני ה' אין לי אלא הציץ מרצה לישראל לגרים מגיין? ת"ל ככם כגר יהיה לפני ה'. תורה אחת ומשפט אחד בא הכתוב והשווה הגר לאזרח בכל המצוות שבתורה. **מלבים התורה והמצוה** – הקהל חוקה אחת יהיה לכם ולגר. הינה למעלה ריבה נשים לעניין נסכים ממה שכתב והקריב המקריב. אולם עדיין יש לומר שנשים גיורות דינם משונה כי הן אין מילה נוהג בהם, והגר הוא שם זכר ומגיין שכן הדין לגבי גיורת? ולמד ממה שכתוב חוקה אחת יהיה לכם ולגר. ובישראל הוא אומר בין אנשים ונשים והוא הדין לגבי גרים. **לדרתכם** מלמד שינהג הדבר לדורות וביארו זה **בבלי כריתות ט'** – משום שיש לטעות דהאיכנא דליכא קרבן לא נקבל גרים ובארתי זה באורך בפ' קדושים (סי' קא)

הקה"ל – זקא-גדול, ענין בעל שלוש נקודות לפחות, כאן משהו בני ישראל אנשים ונשים, ומרבה עליהם גרים וגיורות. **לדרתכם** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, מלמד שנקבל גרים לדורות גם בשעה שאין קרבנות.

רמב"ם איסורי ביאה פ"ג ה"א בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית במילה וטבילה וקרבן. **רמב"ם איסורי ביאה פ"ג ה"ד** וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עליו עול תורה צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן, ואם נקבה היא טבילה וקרבן שנאמר ככם כגר, מה אתם במילה וטבילה והרצאת קרבן אף הגר לדורות במילה וטבילה והרצאת קרבן.

תורה תמימה פרשת שלח (טו) הקה"ל חקת אהת – ת"ר, גר נושא ממזרת, דברי ר' יוסי, מאי טעמא, אע"פ דכתיב הקהל חקת אחת לכם ולגר הגר, חקת אחת הפסיק העניין^(ט) [קדושין ע"ג ב']:

ככם כגר – תניא, רבי אומר, ככם כאבותיכם, מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא **במילה וטבילה והרצאת דמים** אף הם לא יכנסו לברית אלא באלה, אלא מעתה, האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים, אמר רב אחא בר יעקב, אמר קרא וכי יגור אתכם אשר בתוכם לדורותיכם^(ז) [כריתות ט' א']:

(טו) ומשפט אהר ויהיה לכם – תניא, א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן, גר צריך שלשה דיינים, מאי טעמא משפט כתיב ביה^(א) [יבמות מ"ז ב']:

ש"ך יורה דעה סימן רסח
ח צריך שיהיו בשלשה הכשרים – דכתיב גבי גר משפט אחד יהיה לכם ואין משפט בפחות מג' כשרים:
ט אבל בדיעבד אם לא מל או טבל כו' – אבל בקבלת המצוות אם לא קיבל בפני ג' אפי' בדיעבד מעכב כמ"ש התוס' והרא"ש דקבלת מצוות הוי כתחילת דין שנתבאר בח"מ סי' ה' אבל טבילה מילה הוי כגמר דין שנתבאר שם דגומריין בלילה וצ"ע קצת דהא כתב הרב שם סעיף ב' ד"א אם עברו ודנו בלילה דיניהם דין אם כן לפ"ז ודאי דאפילו בקבלת מצוות סגי בדיעבד בלילה ולא ה"ל להרב למיסתם סתומי ואפשר דדוקא לענין דיני ממונות חשש הרב לסברת ההי"א משום דהפקר ב"ד הפקר וכ"כ הב"ח בח"מ סי' ה' דאף על גב דלגבי חליצה יש לפסוק לחומרא דאפילו דיעבד החליצה פסולה בלילה מ"מ כדאי הן הי"א לסמוך עליהם עכ"ל וה"ה הכא דכחליצה דמי:

י אלא בפני שנים – לאו דוקא שנים אלא בפני אחד וכן מוכח בהתוס' פרק החולץ בד"ה יש לך עדים (דף מ"ד) מיהו י"ל דנקט שנים כיון דאם מכירין היינו אותו שהיה עובד כוכבים אינו נאמן לומר גיירתי עצמי כדלקמן וא"כ צריכין שיהיו ב' לפחות שידעו שנתגייר **בראוי** ואף באשה נראה בשעה שטבלה נפשה היו צריכין לאנשים וראים אותה שטבלה להיות עדים בדבר, פרישה:

הקה"ל – זקא-גדול, ענין בעל שלוש נקודות ואפשר ששתיים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר,

- כאן שלושה דברים לגיור: מלה, טבילה, הרצאת דם,
- שלושה דיינים לגיור בין לקהל ישראל בין לקהל גרים,
- (שתי נקודות באופן אחד ונקודה אחת באופן אחר). (שתיים באופן אחד) כפ' **משך חכמה פרשת אמר (וי' אמר כזב)** ד-**משפט אהר ויהיה לגר ולאזרח, בין דיני ממונות בין דיני נפשות** (טט – אפשר ששני מיני הדינים (א) ממונות (ב) נפשות מרומז בטעם זקא-קטן של מלת **(וי' אמר כזב)** לך). (נקודה אחת באופן אחר) אבל השופטים אינו כאחד, דגר דן את חבריו ולא את הישראל,
- ע"פ **ספרי ית** שלוש נקודות שתיים באופן אחד אלו גברים ונשים מישראל, נקודה באופן אחר אלו גרים ע"פ **התורה והמצוה** אמנם גר לשון זכר אך מהכתוב **חקה אחת לכם ולגר** מלמד שכשם שאין הבדל בישראל בין אנשים לנשים כך הדין גבי גרים. (מודיע שאף שגיורות לא מלות דינן שוה לגרים, כמו נשות ישראל דומות לאנשי ישראל)
- שלוש מידות בגרים, כפי' **אליהו רבה (איש שלום) פרשה כז** הקהל חוקה אחת לכם ולגר וגו' תורה אחת [ומשפט אחד] יהיה וגו' (שם /במדבר ט"ו/ ט"ו וט"ז), מיכן אמרו, שלש מדות בגרים, יש גר כאברהם אבינו, יש גר כחמור, יש גר כגוי לכל דבר.
- למעלה אחדות אחת, בעולם הגלוי נשמת ישראל ונשמת גרים בנפרד
- לפני ה' שוה הגר לישראל בעולם הגלוי אין הגר שוה לישראל כי אין ממנים שום דין וממונה אלא מישראל, אבל תורה אחת ומשפט אחד לישראל ולגר פרט לירושת גר ללא ילדים.

(טו, טו) הקה"ל – זקא-גדול, **ראב"ע** אומר שה"א כאן כסימן קריאה. אפשר שגם זקא-גדול מדגיש זאת

(טו, טו) לדרתכם – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל היינו קבלת גרים בזמן הבית ושלא בפניו ע"פ **ספרי והתורה והמצוה** (מלבי"ם), מלמד כי תמשך קבלת גרים גם בדורות שאין בהם קרבנות, **תורה תמימה** האידנא דליכא קרבן לא נקבל גרים (?), אמר רב אחא בר יעקב, אמר קרא **(במ' שלח טו, יד) וְכִי-יָגוּר אִתְּכֶם לְרִאשׁוֹן אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם לְדִרְתֵיכֶם** ^(ז) [כריתות ט' א']:

ב"ה טוב טעם ודעת ולדעת לטוב (כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א: תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביר: מונח - רבו; מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפחא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לדגול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק; היקש; השלישיה; קדמא - סדר קדימות; אולא - גרש - גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.3 במדבר שלח יג,א

במדבר שלח-טו,יז - כא: פ [יו] וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

[יח] דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה:

[יט] וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוּ תְרוּמָה לַה':

[כ] רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם חֲלֵה תִרְיֹמוּ תְרוּמָה פְתוּרִימָה לָרֶן פֶּן תִּרְיֹמוּ אֹתָהּ:

[כא] מֵרֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַה' תְרוּמָה לְדֶרֶתֵיכֶם: ס

ירושלמי פסחים פ"ב מ"ד אילו דברים שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח בחיטים ובשעורים ובכוסמין ובשיבולת שועל ובשיפון וגו' ירושלמי פסחים פ"ב ה"ד כתיב (במ' שלח טו,יט) וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוּ תְרוּמָה לַה': הייתי אומר יהו כל הדברים

חייבין בחלה תלמוד לומר מִלֶּחֶם ולא כל לחם אם מִלֶּחֶם לא כל לחם אין לי אלא לחטים ולשעורים בלבד שאר מינין (של דגן הדומים בפרטיהם לחטה ושעורה) מניין? תלמוד לומר [כ] רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם ריבה וריבה את הכל

קרבן העדה הייתי אומר יהו כל הדברים חייבין בחלה. אפילו אורז ודוחן ושאר מינים:

- תלמוד לומר מִלֶּחֶם ולא כל לחם אם מלחם לא כל לחם

אין לי אלא חטים ושעורים. שהן נקראים לֶחֶם הָאָרֶץ דכתיב (דב' עקב ח,ח) אָרֶץ חֹטָה וְשֹׁעֲרָה. ומניין לרבות כוסמין ושבולת שועל ושיפון:

- שאר מינין מניין תלמוד לומר (במ' שלח טו,כ) רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם ריבה

וריבה את הכל (היינו אלו). דדמי לפרטא בכל צד שהן מחמציץ לאפוקי שאר מינים לא דמיין לפרטא שהן מסריחין, אי נמי הני תלתא הן מינים של הפרט ממש (מיני חטה ושעורה בצורה אחרת).

פני משה ... אם [כ] עֲרֹסְתֵכֶם רבוי הוא נימא מרבה אני את הכל, מכל שתעשו עריסותיכם ואפילו חוץ מחמשת המינין: (ולכן בהמשך של הירושלמי נאמר שרבנן ערכו בדיקות מי מחמיץ ומי מסריח)

ירושלמי פסחים פ"ב ה"ד ... רבי יוסה בשם רבי שמעון תני רבי ישמעאל בן רבי יונה רבי זעורא רבי שמעון בן לקיש בשם רבי ישמעאל אמר רבי מנא אזלית לקיסרין ושמעית רבי אחווא בר זעורא אמר ואנא הוה אמר לה בשם ר' ישמעאל נאמר לחם בפסח ונאמר לחם בחלה מה לחם שנאמר בפסח דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ אף לחם שנאמר בחלה דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ ובדקו ומצאו שאין לך בא לידי מצה וחמץ אלא חמשת המינין בלבד ושאר כל המינין אינן באין לידי מצה וחמץ אלא לידי סירחון

על צמח קרמית (=קצח=קימל) מחלוקת בתוצאת הבדיקה

רבי יוחנן בן גורי אמר קרמית חייבת בחלה שהיא באה לידי מצה וחמץ ורבנן אמרי אינה באה לידי מצה וחמץ ויבדקה (ג"א ויבדקנה). על עיקר בדיקתה הן חולקין רבי יוחנן בן גורי אמר בדקנה ומצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ ורבנן אמרין בדקנה ולא מצאו אותה שהיא באה לידי מצה וחמץ

קרבן העדה ושמעית רב אחווא בר זעורא אמר. משמיה דנפשיה הך גזרה שוה (לא קבל במסורת) דלחם לחם דבסמוך: (טט) - (במ' שלח טו,יט) ... מִלֶּחֶם הָאָרֶץ ... (דב' ראה טו,ג) לֹא-תֹאכַל עִלְיו חֲמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיו מִצֹּת לֶחֶם עִנִּי

ואנא וכו'. ואני (רבי מנא) הייתי אומר דבר זה בשם ר"י (שמעאל): נאמר לחם בפסח. לֶחֶם עִנִּי:

ונאמר לחם בחלה. (במ' שלח טו,יט) וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ:

דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ. שנאמר (דב' ראה טו,ג) לֹא-תֹאכַל עִלְיו חֲמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיו מִצֹּת לֶחֶם עִנִּי:

ה"ג ובדקו ומצאו. פי' בדקו החכמים ומצאו שאין בא לידי חמץ רק אלו ה' מינין. קרמית. קצח שקורין גייל"א והוא כעין דוחן ושיחור וי"מ שהוא מין שנמצא בשיפון ובערוך פירש שהוא מין עשב: ופריך ויבדקנה. לקרמית אם היא באה לידי מצה וחמץ:

ומשני על עיקר בדיקתה הן חולקין. ריב"ן סובר שבדקו ומצאו שהוא בא לידי חמץ ומצוה וחכמים סוברים שבדקו ומצאו שאינו בא לידי חמץ: אנציקלופדיה תלמודית כרך ז, דגן [טור רכז]

א. במצות בתורה. דגן בלשון תורה הוא חמשה מיני התבואה: חטים, שעורים, כוסמין, שבולת שועל ושיפון¹, וכשהם שבלים נקראים תבואה בכל מקום, ואחר שדשים וזורים אותם נקראים דגן². ולפיכך בתרומות ומעשרות שנאמר בהם: ודגן³, דגנך⁴, אין חייבים מן התורה להפריש [טור רכז] אלא מחמשת המינים⁵, ואפילו הסוברים שאף שאר המינים חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה⁶, אין זה מפני שאף שאר המינים נכללים בכלל דגנך, אלא מפני שהם סוברים שדגנך האמור שם הוא לאו דוקא, והוא הדין כל הדומה לו⁷. ויש מהראשונים סוברים שמחלוקת תנאים בדבר: לדעת חכמים דגן הוא רק חמשת המינים, ולדעת ר' מאיר דגן משמעו כל דבר הדגן, היינו כל מין שעושים ממנו כרי, ואף כל מיני קטניות בכלל, שכן עושים מהם כרי, ואף הם חייבים מן התורה בתרומות ומעשרות, מלבד פירות האילן שאינם בכלל דגן⁸.

(במ' שלח טו,כ) רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵכֶם חֲלֵה תִרְיֹמוּ תְרוּמָה התרומה בפסוקים אלו היא הפרשת חלה, מעיסה העשויה ללחם ושיעור נפח

הקמח בעיסה כפי' רש"י עה"ת (כ) "עומר לגלגלת" (שם, טז). תרימו - מראשיתה. כלומר: קודם שתאכלו ממנה (טט התרומה מהעיסה או אחרי האפיה), ראשית חלקה חלה אחת תרימו תרומה - לשם ה'. חלה - 'טורטיל' בלעז. כתרומת גרן - שלא נאמר בה שיעור, ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור. אבל חכמים תנו שיעור: לבעל הבית אחד מעשרים וארבעה, ולנחתום אחד מארבעים ושמונה (ראה משנה חלה ב,1). (כא) מראשית ערסתיכם - למה נאמר? לפי שנאמר "ראשית עריסותיכם" (לעיל, כ), שומע אני ראשונה שבעיסות? תלמוד לומר: מראשית - מקצתה ולא כולה (ראה ספ"ב קי). תתנו לה' תרומה - לפי שלא שמענו שיעור לחלה, נאמר תתנו - שיהא בה כדי נתינה (ראה שם).

(במ' שלח טו,יט) וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיֹמוּ תְרוּמָה לַה':

מלת וְהָיָה - משמעה ענין בהוויתו, במהותו, טעם זקף-גדול בתפקיד שלוש, מרמז על שלוש הוויות (דברים מהותיים) המחייבים הפרשת חלה. אפשר כי מדובר בהגדרת לחם, הגדרת מיני צמחים מהם נעשה קמח, הגדרת עריסה (עיסה)

הגדרת לחם: עיסה מקמח שמחמיץ (ולפסח שומרים שלא יחמיץ) והנאפית בתנור

הנאמר (במ' שלח טו,יט) ... מִלֶּחֶם הָאָרֶץ. נלמד מלחם עוני למצה (דב' ראה טו,ג) לֶחֶם עִנִּי, הלחם נעשה מקמח מחמישה מינין הבאים לידי חימוץ, הכתובים ב-: (שעירוהו כח,ח) הָלוֹא אִם-שִׁנְה פְּנִיָה וְהַפִּיץ קִצְח וְכַפֵּן זֶרֶק וְשָׁם חֲטָה שׁוֹרְה וְשִׁעֲרָה נִסְמָן וְכִסְמַת וְגַבְהוּ:

קרבן העדה נאמר לחם בפסח. לֶחֶם עִנִּי: ונאמר לחם בחלה. (במ' שלח טו,יט) וְהָיָה בְּאֲכֻלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ:

דבר שהוא בא לידי מצה וחמץ. שנאמר (דב' ראה טו,ג) לֹא-תֹאכַל עִלְיו חֲמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל-עִלְיו מִצֹּת לֶחֶם עִנִּי:

ה"ג ובדקו ומצאו. פי' בדקו החכמים ומצאו שאין בא לידי חמץ רק אלו ה' מינין:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) (ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלקו = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה הפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה שזממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בוור לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בהצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.**

(י' בחקתי כונו), בשבתי לכם מטה-לחם ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחר (ט) – לחם הנאפה בתנור וטעם תלשא מרמז לשיעור נפח הקמח בעיסה זאת)

הגדרת מיני צמחים מהם נעשה קמח:

ע"פ האנצ' התלמודית לדעה אחת תרומות ומעשרות מובאים ממינים שנשתבחה בהן ארץ-ישראל ולדעה אחרת כל הגדל בארץ-ישראל חייב בתרומות ומעשרות.

(א) הגדרת מקום הצמחים שעל פיהם נלמד

אָרֶץ – מהפך, מוציא הפסוק מפשטו על פירות שנשתבחה בהן הארץ וללמד שכל הפירות מלמדים שיעורי תורה
ע"י כעין היקש, מאריך ב- **(דב' עקב חת)** **אָרֶץ חֹטֵה וְשֹׁעֵה** מקיש להארץ ב- **(במ' שלח טו, ט)** ... **מִלְחָם הָאָרֶץ** ומלמד על מלת **לָחֶם** בקרא זה מהגלויה לארץ בפסוק **(דב' עקב חת)**, שהוא מחטה ושעורה

(ב) הצמחים

חֹטֵה וְשֹׁעֵה – פשטא זקף-קטן – **אנציקלופדיה תלמודית** ערך **דגן הכוסמין מין חטים, ושכולת שועל ושיפון מין שעורים**

(פסחים לה א וש"ג) ויש מפרשים הכוסמין הוא אף מין חטים, אבל הוא גם מין שעורים (תוס' פסחים שם, ועי' ירושלמי חלה פ"א ה"א ופ"ד ה"א ופ"מ ומרה"פ שם)

חֹטֵה – פשטא, מרבה לחטה זן אחד שהוא מין חטה – כוסמין, **וְשֹׁעֵה** – זקף-קטן בתפקיד שתיים, מרבה לשעורה שני זנים שהם מין שעורה – שכולת שועל, שיפון, אבל יש הסוברים כי כוסמין גם מין חטים וגם מין שעורים.

אבל היינו אומרים שגם משאר הפירות שבפסוק **(דב' עקב חת)** **אָרֶץ חֹטֵה וְשֹׁעֵה וְנֶגְפָן וְתֹאנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ-גִּיט וְשֶׁמֶן וְדָבָשׁ**:

יחויב הפרשת חלה, בא לימוד של דגן, דגנך – מוציא פירות ונשארים חטה ושעורה ובעלי תכונות דומות להם
דגן – מוציא פירות ונשארים חטה ושעורה ובעלי תכונות דומות להם, ואפילו הסוברים שאף המינים חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה, אין זה מפני שאף שאר המינים נכללים בכלל דגנך, אלא מפני שהם סוברים שדגנך האמור שם הוא לאו דוקא, והוא הדין כל הדומה לו. ויש מהראשונים סוברים **שמחלוקת תנאים בדבר**: לדעת חכמים דגן הוא רק חמשת המינים, ולדעת ר' מאיר דגן משמעו כל דבר הנדגן, היינו כל מין שעושים ממנו כרי, ואף כל מיני קטניות בכלל, שכן עושים מהם כרי, ואף הם חייבים מן התורה בתרומות ומעשרות, מלבד פירות האילן שאינם בכלל דגן*.

(א) תכונת החמצה: רבנן בדקו הפירות שגמר מלאכתם בכרי ומצאו שרק קמח מחמשה מיני דגן מחמיץ במים. לכן עיסה שלהם בשיעור מסוים חייבת בחלה.

ראשית עֲרֹתְחָם – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה ריבה וריבה את הכל. **קרנן העדה** ריבה וריבה את הכל (היינו כוסמין, שבלת שועל, שיפון). **דדמי לפרטא בכל צד שהן מחמיצין לאפוקי שאר מינים** (כגון דוחן ואורז) לא דמיין לפרטא שהן מסריחין, אי נמי הני תלתא הן מינים של הפרט ממש (מיני חטה ושעורה בצורה אחרת).

ראשית עֲרֹתְחָם – פשטא מונח זקף-קטן, טעם מונח בתבנית זאת עשוי לרמז ל- **תוס' פסחים לה,א** הכוסמין הוא אף מין חטים, אבל הוא גם מין שעורים, ב- **ירושלמי חלה פ"א ה"א** ר' יהודה בן פזי אומר כי עומר אפשר להביא מכוסמין, שבלת שועל ושיפון, מכך משמע כי כוסמין מין שעורה, ובהמשך יש דעה כי השיפון מין כוסמין. אז אם כוסמין מין חטה אז גם השיפון מין חטה. אבל אם הכוסמין מין שעורה אז גם השיפון מין שעורה. הנפקא מינה הוא (א) לכלאיים (ב) לצירוף עיסות מקמחים מצמחים שונים

הגדרת עריסה (עיסה):

הכשרות, יצחק יעקב פוקס, התשס"ב. פ"ד הפרשת חלה. סע' טע' ז' בצק העשוי מקמח מחמשת מיני דגן (כא) (כא) שו"ע יו"ד שכד, ב, והם: חטים, שעורים, כוסמין, שיפון, שכולת שועל. ולמבואר בשו"ע שם, חטים אינם מצטרפים לשעורים, שיפון ושכולת שועל. ושיכולת שועל אינה מצטרפת לחטים ולשיפון. אכן, לרמב"ם, כוסמין שיפון ושכולת שועל – מצטרפים זה לזה. וגו' לכן טעמי המקרא ירמזו לתערובות עיסה ממינים שונים המצטרפים לשיעור הפרשת חלה.

(במ' שלח טו, ב) **ראשית עֲרֹתְחָם** – צירופי קמח ממינים שונים לשעור עיסה החייבת בהפרשת חלה.

ראשית – פשטא בתפקיד אחד, רמז לחטה ועוד מין הוא כוסמין, **עֲרֹתְחָם** – זקף-קטן, בתפקיד שתיים, רמז לצירוף שעורה עם שני מינים שכולת שועל ושיפון.

עֲרֹתְחָם – מונח, מונח בתבנית פשטא מונח זקף-קטן, עשוי לרמז למצב ביניים, כאן דעות שונות לגבי שיכולת שועל שאינה מצטרפת לחטים ולשיפון, לחטים מובן כי שכולת שועל לכל הדעות היא מין שעורה, אבל אי צירוף לשיפון הוא בעיה, האם שיפון הוא מין חטה. אכן, לרמב"ם, כוסמין שיפון ושכולת שועל – מצטרפים זה לזה. לפי זה הכוסמין מין שעורה!!!

(במ' שלח טו, בא) **מִרְאשֵׁית עֲרֹתְחָם**, מלמד שלא מכל עריסה (עיסה) מפרשים חלה. **עֲרֹתְחָם** – מונח, מונח בתבנית פשטא מונח זקף-קטן, עשוי לרמז למצב ביניים, כאן דעות שונות (א) עיסה שנילושה במי פירות, למד"א לא מחמיץ – לא יפריש. מלאכת שלמה מביא דעת המהרש"א שהיות ומינין אלו מחמיצין במים, חייב בחלה, ומטה יהודה (עייאש) או"ח תסב,ה כתב שלדעת השו"ע, בני ספרד יברכו. (ב) יש המחייב חלה עיסה מקמח א"י שיצא לחו"ל, ויש הפותר. (ג) עיסה שנילושה במחשבת בישול והיא עבה. בושלה – פטורה, נאפית חייבת בחלה בברכה. (ד) בלילה רכה במחשבת בישול בושלה – פטורה, נאפית – חייבת בהפרשת חלה (בצירוף בכלי או מפה, וההפרשה בברכה).

משנה מסכת חלה פ"ב מ"א] פירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים בחלה יצאו מכאן לשם ר' אליעזר מחייב ור' עקיבא פוטר: **[מ"ב]** ... עיסה שנילושה במי פירות חייבת בחלה ונאכלת בידיים מסואבות:

תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת פסחים פ"ב ה"ד תמן תנינן תפוח פריסקו ונתנו לתוך עיסה וחמיצה הרי זו אסורה **קרנן העדה תמן תנינן**. בתרומות פ"י: **תפוח**. של תרומה: **שרסקו ונתנו**. כשהוא מרוסק לתוך העיסה של חולין וחמיצה הואיל ומחמת התרומה נתחמצה אסורה לזרים: **ה"ג ה"ז אסורה תני רבי יוסי מתיר**. **דמי פירות אין מחמיצין**: **מה פליגי**. כי פליגי: **במחמץ במימי**. של התפוח וסברי רבנן **דכמים הן ומחמיצין**:

הכשרות, יצחק יעקב פוקס, התשס"ב. פ"ד הפרשת חלה. סע' ח' בצק שנילוש על דעת לבשלו כולו או לטגנו (במעט שמן), מן הדין – פטור מחלה. (שו"ע יו"ד שכט, ד) אכן, כשבלילתו עבה (ע"י גלגול ולא ע"י עירוב בכך כמו בבצקים נוזליים) – ירא שמים מפריש ממנה בלילה ברכה. נאפה אפילו חלק מן הבצק – חייב כולו בהפרשה עם ברכה **סע' ט'** בלא ברכה. או נוולית המיועדת לבישול או לטיגון – פטורה מהפרשת חלה. אמנם כאשר נאפת בתנור י"א שחייבת בהפרשה לאחר אפיה (בצירוף בכלי או מפה, וההפרשה בברכה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מנח – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, ו; זקר-קטן – 2; זקר-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתרש"ב.

1.4 במדבר שלח יג,א

במדבר שלח יג,כ:

ויקח הארץ השמנה הוא אם-רזה היש-בה עץ-אם-און ולהתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והקמים ימי בכורי ענבים:

אם הפירות הפקר – אין בעיה לקחתם. אבל אם הפירות של גויים, וגזל הגוי אסור, כיצד צוה משה לקחת לקחו פירות (יג,כג) ויבכרתו משם זמורה ואשכול וגו'. הדבר מוסבר ב-ספר הפרשיות, הרב כ"טוב, סעיף וראיתם את הארץ, ... ולהתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ – צריכים היו חיזוק, לפי שהימים ימי בכורי ענבים והשומרים מצויים בכרמים. שלא יפחדו בלקחם מפרי הארץ פן יכירו בהם שהם מרגלים. ולהתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ – ... ומשה כשצוה, סבר שכבר נוחלים ומוחזקים בה ובפירותיה בכיבושם, לכך אמר ולהתחזקתם – לשון חזקה - ולקחתם מפרי הארץ בהיתר.

המלה ומתבנית הטעמים של מלת ולהתחזקתם – קדמא זקר-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין, זה שהם עומדים לכבוש הארץ הרי היא כבר ככבושה ובחזקתם מעכשו ולכן נוטלים משלהם בהיתר. והקמים – קדמא זקר-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין, חיבור אל ענין עץ הדעת למאן דאמר שהיה גפן, והשפעתו השלילית עכשו (ע"פ זוהר)

במדבר שלח יג,כא:

ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד-רחב לבא חמת:

טפחא מונח אתנה מרכא טפחא מרכא סלוק – תבנית טעמי בר' א,א, בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ: בת שבעה טעמים מורכבת על עשר מלים

בחצאי פסוק בר' א,א 3 מלים – כאן 4 מלים, 4 מלים – כאן 6 מלים. ספר הפרשיות – הרב כ"טוב, שלח – סעיף מאמרי זההר אמר ר' שמעון: מפרשה זו אלמד סוד החכמה וישמעו ממנה סודות עליונים ויקרים: ... את-ההר – גי' תור"ה ... ושם אחימן ששי ותלמי – אלו מחלוקות כגון טמא וטהור, אסור ומותר, עונשין ומתן שכר, אלו דרכי תורה ודקדוקיה שהם ילידי הענק – שבאין מסטרא דגבורה, וחקרון שבע שנים נבנתה – אלו הם שבעים פנים של תורה, שבעה פנים יש לה ולכל צד עשרה, וחקרון – זו תורה שהשתדל בה נקרא חבר, לפני צען מצרים – זו תורה שבעל-פה ... היוצאת מתורה שבכתב ...

במדבר שלח יג,ז:

וישלח אהם משה לתור את-ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את-ההר:

במדבר שלח יג,כב:

ויעלו בנגב ובא עד-חקרון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחקרון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים:

סיום הפסוק משתלב בדרשות ר' שמעון בזהר מפרשה זו אלמד סוד החכמה וגו' ומלמד על מתן תורה: לבא חמת – ל'שנה ב' אלפים 448 (= גי' חמת) לבריאת העולם יצאו ממצרים וקבלו את התורה וחקרון שבע שנים נבנתה – אלו הם שבעים פנים של תורה, שבעה פנים יש לה ולכל צד עשרה, שבעה פנים מספר המלים השהו למספר הטעמים ב-בראשית א,א הוא שבע והם בסיס לשבעה פנים, ולכל צד עשרה כגון עשר המלים בפסוק במדבר שלח יג,כא ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד-רחב לבא חמת: המקובצים ע"י מקפים לשבעה טעמים כמו טעמי בר' א,א. וזה ענין ויעלו ויתרו שבעים פנים של תורה

במדבר שלח-לך יג,כז:

ויספרו-לו ויאמרו בָּאנו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּנוּ

וְנִם זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא וְזֶה-פְרִיָּהּ:

הסבר על דרך הפשט

זָבַת - קדמא, ענין של התחלה כפ'רש"י (כז) זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא - כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו, אין מתקיים בסופו (ראה סוטה לה,א).

חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא – מרכא תביר טפחא, תבנית טעמים המלמדת על קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, ואינם מצטרפים, כאן קצת אמת והרבה שקר על ארץ-ישראל.

הסבר על דרך האגדה

זָבַת – קדמא, בתפקיד מקדים שהארץ זבת חלב ודבש מעצמה בלי עבודת האדם, חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא וְזֶה-פְרִיָּהּ:

הסבר על דרך ההלכה

מלת בָּאנו מלמד על מעבר מרשות לרשות, כמו מן המדבר לארץ ישראל.

הכתוב זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא משמש כבסיס לשבעה משקין יין, דבש, שמן, חלב, טל, דם, מים (י"ד שח"ט ד"ם), כאשר הדבש כאן הוא דבש דבורים (ראה רלב"ג) ולא רק דבש פירות.

טעם תרסא במלת וְנִם בתפקיד דרשת שיעור בכתוב אחריו

טעם קדמא במלת זָבַת כעין כלל הצריך לפרט הנדרש בתבנית הטעמים חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא – מרכא תביר טפחא, תבנית טעמים המלמדת על קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים, כאן הוצאת משקין מרשות לרשות בשבת, ששונים בהלכותיהם לגבי הנושא.

בָּאנו - זקר-גדול בתפקיד של שלוש קבוצות של שיעורי משקין להוצאה מרשות לרשות בשבת, דרשת השיעורין מרומזת בטעם תלשא של מלת וְנִם

ככתוב ב-משנה מסכת שבת פ"ח,מ"א (קבוצה א) המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה דבש כדי ליתן על הכתית שמן כדי לסוך אבר קטן מים כדי לשוף בהם את הקילור (קבוצה ב) ושאר כל המשקין ברביעית (קבוצה ג) וכל השופכין ברביעית רבי שמעון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורד"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זקא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **זקא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – כ"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אומר כולן ברביעית ולא אמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן (למי שמקפיד עליהם, צריך אותם):

רלב"ג (כז-כח) והנה אמרו למשה בפני כל העם, שהארץ היא זבת חלב ודבש מרב דשנה ורעננותה, לטוב המרעה אשר שם לצאן, ולדבורים; או יהיה הדבש - דבש תמרים, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספ"ד רצז);

במדבר שלח-לך יג,לא:

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נֹכַח לַעֲלֹת אֶל-הָעָם כִּי-חָזָק הוּא מִמֶּנּוּ:

וְהָאֲנָשִׁים - קדמא ואולא במלה אחת, עשרה המרגלים בדעה ובאמירה שוה

וְהָאֲנָשִׁים - קדמא ואולא במלה אחת, בעושה תלוי המעשה, הם הגורם המרכזי להכשלת העם בכייה לחינם ועונשה בכיה לדורות

במדבר שלח טו,ג - ה:

[ג] וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה ה' עִלְיָה או-זָבַח לַפְּלֵא-נָדָר אוּ בְנֵדָה אוּ בְמַעֲדֵיכֶם

לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח ה' מִן-הַבֶּקָר אוּ מִן-הַצֹּאן:

[ד] וְהַקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַה'

מִנְחָה סֶלֶת עֲשָׂרוֹן בְּלוּל בְּרִבְעֵית הַחֵין שָׁמֶן:

[ה] וַיִּין לְסֹסֵד רִבְעֵית הַחֵין תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֵלָה אוּ לְזָבַח

לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד:

ראה **ויקרא מצורע יד,י**, **ספרא מצורע פרשה ב פרק ב (י)** עדיין הדבר צריך, כשהוא אומר (**במ' שלח טו,ה**) **תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֵלָה** זו עולת מצורע, לְזָבַח להביא חטאת מצורע, או לְזָבַח להביא את אשמו.

בתו"כ הבא יש שלוש הוכחות כי העשורונים הבאים עם בהמות המיטהר הם מנחת נסכים ולא מנחה הבאה בפני עצמה. המשך ל-**ספרא מצורע פרשה ב פרק ב (ט)** ... **וּשְׁלֹשָׁה עֲשָׂרִים סֶלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשָׁמֶן** לבהמה, יכול למנחה (הבאה לעצמה, שממנה רק קמיצה לאשים ואין עמה יין).

(טט – א) כשהוא אומר (**וי מצ' יד,ב**) **וְהָעֵלָה הַכֶּתֶן אֶת-הָעֵלָה וְאֶת-הַמִּנְחָה הַמְזַבְּחָה** לימד שאינה אלא מנחת (נסכים לכל) בהמה (שכשם שהעולה כליל לאשים, כך מנחת כל בהמה שמביא המיטהר כליל לאשים).

ספרא מצורע פרשה ב פרק ב (י) עדיין הדבר צריך (היינו לימוד זה אינו מספיק, א) אולי כוונת הכתוב **וְאֶת-הַמִּנְחָה** מלמדת על מנחה הבאה לעצמה שאינה כליל לאשים, ולא נאמר כי דומה לעולה (**הח"ח**): (ב) שאפשר היה לומר שאחד מן העשורונים היה מנחת נסכים אל העולה שטעונה נסכים בכל מקום, ושניים האחרים היה מנחה בפני עצמה לא נסכים לחטאת ואשם שלא מצאנו להם נסכים בשום מקום (**התורה מ**). (ג) וגם צריך לימוד אם יביא עמהם יין לנסכים כיון שהדבר חידוש (**התורה מ**).

(טט – ב) (ולכן מביא לימוד נוסף הנדרש מפסוקים הבאים), **במדבר שלח טו,ג - ה:**

[ג] וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לַה' עִלְיָה או-זָבַח לַפְּלֵא-נָדָר אוּ בְנֵדָה אוּ בְמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח לַה' מִן-הַבֶּקָר אוּ מִן-הַצֹּאן: [ד] **וְהַקְרִיב הַמַּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַה'**

מִנְחָה סֶלֶת עֲשָׂרוֹן בְּלוּל בְּרִבְעֵית הַחֵין שָׁמֶן: [ה] **וַיִּין לְסֹסֵד רִבְעֵית הַחֵין תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֵלָה אוּ לְזָבַח הָאֶחָד:**

כשהוא אומר (**במ' שלח טו,ה**) **תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֵלָה** זו עולת מצורע, לְזָבַח להביא חטאת מצורע, או לְזָבַח להביא את אשמו.

פ' **הח"ח כשהוא אומר** כפרשת נסכים (**במ' שלח טו,ה**) **תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֵלָה אוּ לְזָבַח**, ותיבות אלו יתירים דהא לעיל (טט – **במ' שלח טו,ה**) **עֵלָה או-זָבַח** אישי קרא בהם (טט – כבר כתבם) אלא הני ג' ריבויים על מצורע קאי וכדמסיים (טט – **במ' שלח טו,ה**) **תַּעֲשֶׂה עַל-הָעֵלָה** זו עולת מצורע, לְזָבַח להביא חטאת מצורע, או לְזָבַח להביא את אשמו.

מלמד הכתוב (**במדבר שלח טו,ג - ה**) כי כל אחד מקרבנות המצורע (עולה, אשם, חטאת) בא עם מנחת נסכים של עשורן סלת, ונסכים רביעית הין יין.

ההוכחה השלישית היא ממטהר דל וי' מצ' יד,כא ולכן אינה מוצגת כאן

במדבר שלח טו,ח:

וְכִי-תַעֲשֶׂה בֶן-בֶּקָר עִלְיָה או-זָבַח

לַפְּלֵא-נָדָר אוּ-שְׁלָמִים לַה':

בבלי מנחות צא,ב לומד (**ג,טו**) **וַעֲשִׂיתֶם כָּל עִלְיָה או-זָבַח לַפְּלֵא-נָדָר אוּ בְנֵדָה אוּ בְמַעֲדֵיכֶם** פרט **לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח** חזר וכלל

והפסוק (**ה,טו**) **וְכִי-תַעֲשֶׂה בֶן-בֶּקָר עִלְיָה או-זָבַח לַפְּלֵא-נָדָר אוּ-שְׁלָמִים לַה'** יצא מן הכלל ופרט וכלל שנדרש ב- (**במ' שלח טו,ג**) ללמד על הכלל שכל סוג קרבן מהמוזכר ב- (**ג,טו**) יבוא **בבהמה אחת** אם המביא לא פירט אחרת ועם כל בהמת קרבן יביא נסכים משלה. כאילו מסקנה זאת מרומזת בכלל בתראה (**ג,טו**) **לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח לַה'** - גרשיים מהפך פשטא זקא-קטן, יצא מן הכלל לידון בענין כענינו יצא להקל ולא להחמיר, שהמפלא נדר או נדבה וסתם דבריו, התחייב בבהמה אחת בלבד ונסכיה. ראה **קדמא מהפך פשטא - כלל הצריך לפרט, גרשיים מהפך פשטא, כלל ופרט**

במדבר שלח-לך טו,יד: **וְכִי-יָגִיר אֶתְכֶם נָר אוּ אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵּיכֶם וְעֵשָׂה אִשָּׁה רֵיחַ-נִיחַח לַה' פֶּאֶשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֶן יַעֲשֶׂה:**

(**במ' שלח טו,יד**) ... **אוּ אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵּיכֶם** – מהפך פשטא מונח זקא-קטן במלה אחת,

(**במ' שלח טו,יד**) ... **לְדַרְתֵּיכֶם** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל, ע"פ **ספרי והתורה והמצוה**, להודיע כי תמשך קבלת גרים גם בדורות שאין בהם קרבנות. ראה (טו,ט). השוואת כניסת גרים לישראל לכניסת ישראל עצמם. אפשר כי **אוּ אֲשֶׁר-בְּתוֹכְכֶם** – מהפך פשטא, נדרש להוציא את ההשוואה ממשוטה המלאה (ברית מילה, טבילה, קרבן). כי לגבי הקרבנות יש שני שינויים: (א) ישראל נכנסו לברית בעולות פרים או כבשים (חגיגה ו,ב) כנאמר ב- (**שם' מש' כד,ה**) **וַיִּשְׁלַח אֶת-נַעֲרֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלֵוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים**

שְׁלָמִים לַה' פְּרִים: ואילו ע"פ **תורה תמימה הערה כח**) ומהו קרבן הגר, עולת בהמה או שתי תורים או שני בני יונה ושניהם עולה.

(ב) ובזה י"ו שאין קרבן צריך מילה וטבילה (בלבד), וכשיבנה ביהמ"ק יביא קרבן [**תורה תמימה הערה כח**].

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרע** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; **זרעא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרעא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה: **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתרשוב"פ.

1.5 במדבר שלח יג,א (התשע"ה)

במדבר שלח-לך יג,א: וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: לֵאמֹר כְּנוֹטְרִיקוֹן לֹא אִמּוֹר וְהַמּוֹדָג שְׂטֵעַם סְלוֹק כְּמַגְבִּיל, בְּמַדְבַּר שֶׁל־לך יג,ב: שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וַיְתַרְוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אַנִּי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כֹל נְשִׂיא בְהֵם: בְּמַדְבַּר שֶׁל־לך יג,ג: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל-פִּי ה' כָּלָם אַנְשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: דְּבָרִים א,כג: וַיִּיטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר וַאֲקַח מֵכֶם שְׁנַיִם עָשָׂר אַנְשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשָׁבֵט:

במדבר שלח-לך יג,א: וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: לֵאמֹר כְּנוֹטְרִיקוֹן לֹא אִמּוֹר, וְטֵעַם סְלוֹק כְּמַגְבִּיל לְדְבָרִים אַחֲדִים, כְּפִי שִׁמְתַבְרַר ע"פ מַעֲשֵׂי ה' מַעֲשֵׂי תוֹרָה פִּרְק כב (פִּרְשֵׁת שֶׁלַח) ... (א) שְׁלַח יג,א שלא יאמר משה שהצווי שבכתוב אחריו (**במ' שלח יג,ב**) **שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים** הוא מהש"י. משה רצה להימלך בשכינה, והשי"ת ראה שאינם מאמינים בנצחון ניסי (שאינן להם יכולת לקחתה אבל אני הוא הנותן) ואם ישיב שלא ישלחו יחזיקו בקטנות אמונה וישוּבו לנסות ה', לכן מיהר הקדוש ברוך הוא בדיבור זה **לֵאמֹר שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים** למשה שישלח מבלתי שיאמר להם שצריך המלכה בשכינה, ... רצה לומר לדעתך מעצמך בלתי המלכה, ומטעם זה אמר משה ויטיב הדבר בעיני, כי לא הורשה לומר שכבר הקדוש ברוך הוא ציוה לשלוח.

(ב) שלא לתת לעם מקום לטעות שהם המשלחים ויתחייבו המרגלים להשיב לשולחם (העם) ומזה ימשך לעם מכשול, אלא ישיבו אל משה לבדו. ולכן נאמר שלח לך, וכן נאמר וישלח אותם משה, ואומרו (**דב' א,כג**) **וַיִּיטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר**, לא אמר ויטיבו דבריכם רק הדבר, רצה לומר בזה שענין השליחות היה טוב בעיניו לעשותו הוא, לא שהם יעשוהו.

ומה שנאמר (**במ' שלח יג,ב**) **תִּשְׁלַחוּ כֹל נְשִׂיא בְהֵם**, אין פירושו שישלח נשיאים, שראשים נקראו לא נשיאים, רק פירושו שכל הנשיאים עם משה יהיו הם המשלחים, לא כל העם כאשר ביקשו הם, ואומרו **כֹּל נְשִׂיא בְהֵם** שב אל אומרו **לְמִטָּה אֲבֹתָיו**, פירושו למטה שיש בו נשיא, כי שבט לוי לא היה להם נשיא. ואומרו **עַל-פִּי ה'**, כפשוטו שבציווי הקדוש ברוך הוא שלחם משה, וזהו שנאמר (**במ' שלח יג,ג**) **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל-פִּי ה'**, שציוה שלא יהיו הם המשלחים רק הוא, וכל זה עשה הקדוש ברוך הוא להציל ישראל מן המכשילה.

שְׁלַח-לְךָ – מקף כרב-מצב מי המשלח ולכן למי חייבים המרגלים תשובה: (א) העם הוא המשלח (ב) משה הוא המשלח. משה המשלח מחייב תשובה אליו להציל המרגלים והעם מלהיכשל בחוסר אמונה בנצחון ניסי, ובהוצאת דיבת הארץ רעה. אחרי שביררנו מי המשלח יתברר כי **שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים** – מונח רביע מדגיש אלו תכונות חיפש משה באנשים ששלח למשימה כדי שיהיו מחויבים אליו כמשלח (ובהעלם מחויבים לה' שצוה את משה לבחור אנשים מתאימים שלא תצא מכשלה מהשליחות).

בבלי סוטה לד,ב ... שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים – אמר ריש לקיש: **שְׁלַח-לְךָ** – מדעתך, וכי אדם זה בורר חלק רע לעצמו? והיינו דכתיב: (**דב' א,כג**) **וַיִּיטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר**, אמר ריש לקיש: **בְּעֵינֵי** – ולא בעיניו של מקום.

ילקוט שמעוני תורה פרשת דברים רמז תתד ... לכך נאמר (דב' א,כג) וַיִּיטֵב בְּעֵינֵי הַדָּבָר, וַאֲקַח מֵכֶם שְׁנַיִם עָשָׂר אַנְשִׁים מִן (טט – א) הברורים (אפשר שמשמעה כמו בתיב"ע ברירין = נבחרים) **שבכם (טט – ב) מן המסולתינן (טט – ט) נקיי הדעת) שבכם, רמב"ן במדבר יג** והשם צוהו שישלח **אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו** וגו' כענין שנאמר בשמואל (ש"א ח ז) שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו ממלוך עליהם. והנה האנשים האלה לא נקבו בשמות על פי השם כאשר היה בפקודים (לעיל א - ה טו) ובחלוק הארץ (להלן לד יט - כח), כי מצות ה' לא תבא בה תקלה לעושיה ושומר מצוה לא ידע דבר רע, רק הוא יתברך צוה למשה **אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ** וגו' ושיהיו (טט – ג) נשיאים (טט – ט) בעלי תכונות המכשירות אותם להיות בעתיד מועדים לנשיאות השבט), ומשה מדעתו בירר את אלה ושלחם, והם גמלו לנפשם רעה:

אלשיך דברים א ... ואקח אנשים כו' שהוא (טט – ד) חשובים ראשי שבטים איש אחד לשבט, בעל הטורים - שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים ס"ת חכם. (טט – ה, ו, ז, ח) חכמים וצדיקים, שרי חמשים. זכר חיים – עה"ת הרב חיים יהודה מאיר מויו"נין השמטה לפר' שלח ע' רנו (אוצר החכמה) תרגום יונתן תרגם אנשים – גוברין חריפין, (חכמים חריפין שבגלל חריפותן מכריעים נגד המקובל אחרי רבים להטות)

אִישׁ אֶחָד - חשיבות, כ-**רשב"ם** (טט – ח) גיבורים, שאינם יראים, ראויים ללכת בארץ נכריה, מתחזקים לשאת מפרי הארץ, וב-**בעה"ט יג,ג** כאנשים גבורים לקחת ולא תגורו מפני איש **רשב"ם** **כֹּל נְשִׂיא בְהֵם** עיקר פשוטו כך: כל אלה שנים עשר אנשים תקח מאותם שבישראל (טט – ט) שנשא אותם לבם ללכת, שתכוין את העם מי האיש שירצה ללכת לרגל את הארץ, ומאותם שיאמרו ללכת תקח ותבחר מהם שנים עשר וכו' **כֹּל נְשִׂיא בְהֵם** הטעם שתחת **כֹּל** מוכיח פירושו, כל אלה הי"ב הנה יהיה נשיא באותם המתנדבים ללכת, כמו (**תהלים ח,ז**) **הַמְשִׁילָהוּ בְּמַעֲשֵׂי יְהוָה כֹּל שִׁתָּה תַחַת-רַגְלָיו:**

סכום: שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים – מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, אלו התכונות שחיפש משה באנשים ששלח למשימה: (טט – א) הברורים (אפשר שמשמעה כמו בתיב"ע ברירין = נבחרים) **שבכם (טט – ב) מן המסולתינן (טט – ג) נקיי הדעת) שבכם, (טט – ג) נשיאים (טט – ט) בעלי תכונות המכשירות אותם להיות בעתיד מועדים לנשיאות השבט), (טט – ד) חשובים ראשי שבטים (ראשי בית אב, משפחות), (טט – ה, ו, ז, ח) חכמים וצדיקים, שרי חמשים, (טט – ח) גיבורים, שאינם יראים, ראויים ללכת בארץ נכריה, מתחזקים לשאת מפרי הארץ, (טט – ט) שנשא אותם לבם ללכת, שתכוין את העם מי האיש שירצה ללכת לרגל את הארץ,**

וַיְתַרְוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן – פשטא מונח זקא-קטן, שני לימודים כפשט הכתוב, (א) **קהלת רבה (וילנא) פרשה א יג**] ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה, מהו ולתור בחכמה תור לחכמה לעשות תואר לחכמה (ע"י קיבוץ חכמים ועיון בספרים), המד"א (**במ' שלח יג,ב**) **שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וַיְתַרְוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן**, מכאן מובן גם שהתיירים היו צריכים להיות חכמים. **רמב"ן ... אז נמלך משה בשכינה, ונתן לו השם רשות ואמר לו (במ' שלח יג,ב) שְׁלַח-לְךָ אַנְשִׁים וַיְתַרְוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן, וידעוה ויגידיו לכם ועל פיהם תתיעצו בענין הכבוש:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **ורקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מנח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = **גרש** = **גרשי"ם** – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **הלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.

(ב) **מדרש תנחומא (בובר) פרשת שלח סימן א (במ' שלח יג,א) וינדרה ה' ... (במ' שלח יג,ב) שלח-לך אנשים ויתרו את-ארץ כנען.**
 כך דרש רבי תנחומא בר אבא, ילמדנו רבינו מהו לפרוש לים הגדול קודם לשבת שלשה ימים, כך שנו רבותינו אין מפליגין בספינה לים הגדול שלשה ימים קודם לשבת, בזמן שהוא רוצה להלוך במקום רחוק, אבל אם מבקש לפרוש כגון מצור לצידון, מותר לו לפרוש אפ"ש בערב שבת, שהדבר ידוע שהוא יכול לילך מבעוד יום, והני מילי בשלוחי הרשות, אבל בשלוחי מצוה מותר לו לפרוש באיזה יום שירצה, למה שהוא שלח מצוה, ושלח מצוה דוחה את השבת, וכן אתה מוצא בסוכה, שנינו שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה, שאין לך חביב לפני הקדוש ברוך הוא כשליח שהוא משתלח לעשות מצוה, ונותן נפשו להצלתו, ואין לך אדם שנשתלחו לעשות מצוה ונתנו את נפשם להצליח בשליחותו, כאותן שנים ששלח יהושע בן נון, [שנאמר וישלח וגו'] שנים אנשים מרגלים חרש המרגלים כשלוחי מצוה לא חייבים לשמור שהת וצאיכים להיות מוסיף נפש לביצוע שליחותם.
 למאן דאמר שמתן תורה היה ביום ז' סיון שהיה שבת, אז בשנה פשוטה של 354 יום, שנה א"כ ז' סיון היה ביום רביעי בשבוע. נחשב את יום יציאתם לדרך מתשעה באב שבילילו העם בכה בגלל דבת המרגלים על ארץ-כנען. המרגלים הגיעו בחזרה במנחה של ח' מנחם-אב, וארבעים יום קודם היה יום יציאתם לדרך, לכן המרגלים יצאו ביום כ"ח סיון. כ"ח סיון הוא 21 יום אחרי ז' סיון, לכן גם היה ביום ד' היינו בתוך שלושה ימים לשבת. וב-**סדר עולם** סוף פ"ח נסעו מחצרות ובאו למדבר פארן בכ"ח סיון וב-**לקח טוב** על (במ' שלח יג,ג) **וישלח אתם מנשה ממדבר פארן** זה היה בתשעה ועשרים בסיון. (שהו יום חמישי בשבת בתוך שני ימים לשבת). בהיותם שלוחי מצוה יצאו לדרך ארוכה בפחות משלושה ימים לשבת ודחו את השבת בשש השבתות שהיו בתוך ה-40 יום.
 עתה יוסבר הפסוק כך:
(במ' שלח יג,ג) שלח-לך – מקף כרב-מצב של (א) שליח לדבר רשות (ב) שליח לדבר מצוה.

איש אחר – מונח תלישא-קטנה, כעין שני טעמי טרסא, וטרסא אחת – שיעור זמן יציאה לדרך קודם לשבת לדבר רשות במקום רחוק, לא בפחות משלושה ימים לשבת, במקום קרוב בתוך יום. אבל שליח לדבר מצוה יוצא בכל יום שירצה ואז טרסא, בשם תלישא תרמו לכעין עקירה היינו דחית שבת מפני שליחות המצוה.
 טרסא אחת בתפקיד כעין אומדנא, היינו עריכת אומדנא על הארץ ועל יושביה כנאמר להם ע"י משה ב-(במ' שלח יג,ח - כ)

(יח) וראיתם את-הארץ מה-הוא ואת-העם הישב עליה התיק הוא הרפה המעט הוא אס-רב;
 (יט) וגמה הארץ אשר-הוא ישב פה הטובה הוא אס-רעה וגמה הערים אשר-הוא יושב פה הטובה הם המצוקים אם במצוקים;
 (כ) וגמה הארץ השמנה הוא אס-רזה הגשמה על אס-אין והתסוקתם ולקחתם מפרי הארץ והמים ימי בכורי ענבים;
ויתרו את-ארץ כנען טעם זקא-קטן במלת **כנען** עשוי לרמוז לשתי מטרות באומדנא (א) אומדנא רוחנית (במ' שלח יג,ג) **הגשמה על אס-אין** הערכה היש בארץ צדיקים שזכותם מגינה על יושביה. (ב) אומדנא של טכסיסי כבוש כפי **רמב"ן** ... אז נמלך משה בשכינה, ונתן לו השם רשות ואמר לו **(במ' שלח יג,ב) שלח-לך אנשים ויתרו את-ארץ כנען**, וידעוה ויגידו לכם ועל פיהם תתיעצו בענין הכבוש:

איש אחר - קדמא ואולא, תבנית הטעמים מלמדת שיש כאן כעין כלל מלמד, המלים **איש אחר** הם פרט ראשון, והפרט השני הוא **למטה אבתיו תשלחו** - מהפך פשטא זקא-קטן,
כל – המילה משמשת כעין כלל סוגר. לפנינו תבנית כעין כלל ופרט וכלל. ואין בכלל הראשון אלא מה שיש בפרט. הכלל הסוגר מרבה על הכלל הפותח מעין הפרט, היינו לפי תכונות הפרטים. לכן העשרה המרגלים האחרים היו אמורים להיות בעלי תכונות הדומות ליהושע וכלב וכן בדבקותם בה'.

ביאור הפרט ע"פ **מאור ושמש** **איש אחר** **איש אחר** **למטה אבתיו** רומז ליהושע בן-נון ולכלב בן-יפונה, אחד לכל מטה ולכן לא כתוב למטה אבותיהם, שהם יתורו את הארץ ויאמרו שבחה. (אמנם מאור ושמש סיים פירושו כך: לפי זה פירוש רש"י הוא כך; אני איני מצוה לך לשלוח י"ב איש רק שנים, ואם ילכו יותר חייהם שאני נותן להם מקום לטעות וכו')

הכתוב **למטה אבתיו תשלחו** מלמד על כוונת העם בשליחת המרגלים לידיעה על גשמיית הארץ, אם טובה אם רעה, ומצד קטנות אמונה סברו שיצטרכו לכבשה בדרך הטבע, ועוד שכל מטה רצה לברר חלקו לפני שינתן לו בגורל מעם ה'. **זכר חיים** – עה"ת מלמד שרבים אמרו שלא הגיע העת לירש הארץ, שעדיין אין זכות הדור גורם לירש הארץ.

למטה אבתיו תשלחו - מהפך פשטא זקא-קטן, תבנית הטעמים של הפרט השני מרמזת שעשרה המרגלים פרט ליהושע וכלב, שכפי שמלמד הכלל הסוגר נבחרו מפני דמיון תכונותיהם ליהושע וכלב ודבקות בה' כמותם, היו צריכים להפוך מפשט כוונת העם, ללכת אחרי חריפות יהושע וכלב ולשוב אל משה ששלחם מאוחדים עם דעת יהושע וכלב שהארץ ירושה מאבותינו וכיבושה יהיה ע"ה ה' וה' אמר לעלות ולכבוש אז נעלה וה' יעשה. אבל עשרה המרגלים האחרים היו להם פניות אישיות שלא יוכלו ללמוד תורה כמו במדבר ללא טרדות, ושבראץ ישראל ימנה משה ראשים אחרים לכן לא הפכו מכוונת העם לידיעה על גשמיית הארץ והוציאו דבת הארץ רעה.

נחזור שוב לפי **רשב"ם** ונבארו בהקשר לתבנית הדרושה של כלל ופרט וכלל.
כל נשיא – ע"פ **רשב"ם** הטעם שתחת **כל** (טפחא) מוכיח פירושו, כל אלה הי"ב הנה יהיה **נשיא** באותם המתנדבים ללכת, כמו (תהלים ח,ח) **תמשילהו במעשי ידך כל שפתה תחת-רגליו:**

(א) טעם טפחא של **כל** משמש כפוחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **נשיא בהם**,
 (ב) **כל** - טפחא ללא מרכא לפניו, האפיון המשותף פועל על כל התבנית הכתובה לפני-כן לרבות כעין הפרט.
 ע"פ **רשב"ם** היו רבים שנשא אותם לבם ללכת, **רשב"ם** תקח מאותם (הרבים) שבישראל שנשא אותם לבם ללכת, ... ומאותם שיאמרו ללכת תקח ותבחר מהם שנים עשר (**בהם**) – סלוק שתגביל את הבחירה אל אלו שטעם מרכא במלת מ **נשיא** מרבה במ תכונה שראויים להיות **נשיא**. וכפי **בעל הטורים** שעתה הם אמנם חכמים וצדיקים, אך עדיין שרי חמשים. ואכן מתוך י"ב מרגלים יהושע בן-נון התמנה לנשיא (כעין מלך) עם ישראל, וכלב בן-יפונה התמנה לנשיא שבט יהודה. מה שמלמד מה היו שאר המרגלים בכה אם היו מתנהגים כמו יהושע וכלב.

ע"פ פ' **אלשיך** מגמת העם הייתה לשלוח אנשים ריקים מדלת העם, כמשפט המרגלים, ועל כן לא שמו לבם אם יסתכנו. אבל הסכנה הייתה שהם יהיו קטני אמונה, גם חסרי יכולת הערכת הארץ ויושביה, ובעקבות מה שיראו בארץ כנען יעדיפו להישאר במדבר או אפילו לחזור למצרים, כפי שגם קרה לעשרה מן המרגלים שנבחרו בקפידה. לכן צוה ה' למשה להוציא מן הפשט של חשיבת העם כמרומו

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע"פ.**

בתבנית הטעמים של **למטה אבתיו תשלחו** – מהפך פשטא זקא-קטן, ולשלוח אחרי ברירות **איש אהד איש אהד ... כל נשיא בהם** ועדיין היה צריך להכוננת ה' כנאמר ב-(**במ' שלח יג**), **וישלח אתם משה** ומה שהיה לו למשה לעשות, שהוא לברר מי ומי ההולכים שיהיו צדיקים עשה הוא (שם) יתברך. וזהו **על-פי ה'** והוא מאמרם ז"ל (ילקוט שלח רמז תשמב), שהיה הקדוש ברוך הוא אומר פלוני צדיק הוא וכו', כי כשרים היו באותה שעה. ואומרו **ממדבר פאן** שהוא מיותר (וגם מרומז בטעמי התבנית מרכא טפחא, יתור לרבות). הוא לומר שבשלחם **ממדבר פאן** היו כלם אנשים, כלומר צדיקים, אך אחרי כן נתקלקלו:

ובדרך פנימיות התורה מובא חלק מהסברו של **מלבי"ם** – **ארץ חמדה (במ' שלח יג)**, **איש אהד איש אהד למטה אבתיו תשלחו**. מבואר בדברי האר"י ז"ל כי נשמת השבטים נתלבשו במרגלים כ"א בנשיא שלו, ונשמת לוי נתלבש ביהושע כי לוי לא שלח מרגל בפועל. ועז"א **איש אהד למטה אבתיו דוקא** כי האבות הם השבטים נתלבשו בהם. ואומר (**במ' שלח יג**), **ראשי בני-ישראל הקהה**: לפי זה **למטה אבתיו תשלחו** – מהפך פשטא זקא-קטן, שני למודים (א) כהוסבר לעיל שנשלחו אנשים נעלים בעם ולא פשוטים כמחשבת העם (ב) שליח כל שבט היה מלווה בנשמת אבי השבט.

במדבר שלח-לך יג, **וישלח אתם משה ממדבר פאן על-פי ה' כלם אנשים ראשי בני-ישראל הקהה**: **וישלח** – קדמא, ללמד שאפשר כי פרשת המרגלים הוקדמה במיקומה להיות סמוכה לפרשת מרים, כדי שיראו זאת הצדקת שלקתה ע"י לשון הרע ויסתכלו ולא יוציאו דבה (רא"ש) אבל מבחינת זמנה ארעה אחרי פרשת קרח. אפשר שמרמז למה שכתב **אליה מזרחי, הרב אליהו מזרחי** בפירושו על רש"י ע"ה"ת (אוצר החכמה) ע' 77 (א,ו) (רש"י) כתב בפרשת שלח לך ששילוח המרגלים היה קודם מחלוקתו של קרח ובפרשת אלה הדברים כתב וחצרות זו מחלוקתו של קרח שהיא קודם שלוח המרגלים כדכתיב (**במ' בה' ו'טו**) **ואתך נסעו העם מקצרות וינתנו במדבר פאן**: פ וכתוב (**במ' שלח יג**), **וישלח אתם משה ממדבר פאן** והן אגדות חלוקות בהכרח. ובחומש אוצר הראשונים – ד הרב יוסף דב אסיא (עורך) כתב כי פר' קרח קדם לפ' מרים והיא קדמה לפר' המרגלים

ע"פ **הפ"י על ספורנו** (אוצר החכמה) למדבר פארן חלקים רבים, והחלק שעליו חל הענין הוא רק קדש ברנע שאליה שבו המרגלים (**במ' שלח יג, בה' – טו**) (**כה**) **וישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום**: (**כו**) **ונלכו ונבאו אל-משה ואל-אהרן ואל-כל-עדת בני-ישראל אל-מדבר פאן קדשה וגו'**

רמב"ן דברים לג, ו **ונח משעיר למו** – כי אחרי נסעם מסיני במסע ראשון שכן הענין במדבר פארן, ומשם שלח מרגלים שנאמר (**במ' שלח יג**), **וישלח אתם משה ממדבר פאן**, ונתנדה העם ולא היה הדבור עם משה עד שבאו לשעיר בגבול בני עשו בסוף הארבעים לרמב"ן אפשר שמרומז במרכא תביר מרכא טפחא שמפני חטא המרגלים ענין אחד זה נדוי העם ענין אחר חסרון דבור ה' אל משה. **פרושי ר' יהודה החסיד** (אוצר החכמה) **וישלח אתם משה ממדבר פאן על-פי ה'**. ואחכך (**במ' שלח יג**), **וישלח אתם משה לתור את-ארץ כנען**, שתי שליחיות הללו למה לי? פי' אבי מתחילה שילחם בפרהסיא בפני ישראל וחשב משה שמא יש מרגל שיגיד לכנענים, אחריו בלילה אמר להם אל תלכו בדרך ישרה שלא יארכו לכם על הדרך. וניתפשו אתכם אלא תלכו בדרך עקלתון (**במ' שלח יג**), **עלו זה בנגב ועליהם את-הקור**: מצד אחר כדי שתראו כאילו אתם באים ממדינת שמעם ארץ ישראל. (מ,ק, מושב זקנים) **ילקוט חדש משה ומעלתו ודורו ומעלתם ומעלת כל הנביאים** (אוצר החכמה):

קמח כששלח משה מרגלים, אמר להם אל תכנסו כנגבים. אם יאמרו לכם על מה באתם, תאמרו להם על חמשה תאנים [ועל חמשה רמונים] ואשכול אחד של ענבים. ואם יאמרו לכם שמא לעקר אליני עבודה זרה ולקוץ אשרה, תאמרו להם לאו. נכנסו כשלושים וכחמשים, והגיע לחברון ונטלו משם חמשה תאנים וחמשה רימונים ואשכול אחד, צוח בהם תלמי צוחה אחת ונפלו על פניהם ארצה. לאחר שנתישבה דעתם, אמר להם על מה באתם, והלא כל העולם כולו של אלהיכם הוא, ולמי שהוא רוצה נותנו, [אמרו להם לאן], שגורם בשלום ולא הרגום, ובשכר זה שיר מהם הקדיש ברוך הוא עד גלות הבית האחרון, ויש אומרים עד אותה שעה [ע"ש באריכות ד"ה (**במ' שלח יג**), **וישלח אתם משה ממדבר פאן**], בשם **תנא דבי אליהו (רבה נט)**:

אתם משה ממדבר פאן – מרכא תביר מרכא טפחא – קבוצה עם הלכה או ענין לא שוה לפרטיה; המרגלים נכנסו כשלושים וכחמשים והציגו עצמם כסוהרי פירות, **משה ממדבר פאן** – תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה או הענין חל רק על חלק מפרטיה; באו על עסקי פירות הכהישו שבאו לעקור עבודה זרה למיניה.

ב-(**במ' שלח יג**), עלה נושא של שליח מצוה העוסק במצווה פטור ממצווה אחרת
ב-**מדרש תנחומא (בובר) פרשת שלח סימן א (במ' שלח יג)**, **שלח-לך אנשים ויתרו את-ארץ כנען**. כך דרש רבי תנחומא בר אבא, **... שלוחי מצוה מותר לו לפרוש באיזה יום שירצה, למה שהוא שליח מצוה, ושליח מצוה דוחה את השבת**, נמשך כאן נושא זה עם ההלכה ב-**שו"ע או"ח הלכות תפילין סי' לה, ס"ח**
* **כותבי תפילין ומזוזות * הם (כד) ח ותגריהם (כה) ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מהנחת תפילין כל היום, ט זולת בשעת ק"ש ותפלה. הגה: * ואם היו * (כו) צריכים לעשות מלאכתן בשעת ק"ש ותפלה, * (כז) אז פטורין מק"ש ותפלה ותפילין. * (כח) דכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת * (כט) אם י צריך לטרוח אחר האחרת, אבל אם יכול לעשות שתיהן כאחת בלא טרוח, יעשה שתיהן (הגהת אשרי בשם א"ז ור"ן פ' הישן). (ראה בפירוט ביאור הלכה סימן לה, וספר חיי משה חלק ו'. תודות לרב י"מ רושצקי הי"ו)**
מצב העוסק במצווה פטור מכל מצווה אחרת. מצב עוסק במצווה פטור ממצווה אחרת אם צריך לטרוח אחר האחרת. מצב עוסק במצווה אם יכול לעשות מצווה אחרת כאחת בלא טרוח יעשה שתיהן.

נקשר הלכה זאת לתבניות הטעמים ב-(**במ' שלח יג**),
אתם משה ממדבר פאן – מרכא תביר מרכא טפחא – קבוצה עם הלכה או ענין לא שוה לפרטיה, בנושא העוסק במצווה פטור ממצווה אחרת. מצב עוסק במצווה פטור ממצווה אחרת אם צריך לטרוח אחר האחרת. מצב עוסק במצווה אם יכול לעשות מצווה אחרת כאחת בלא טרוח יעשה שתיהן.

משה ממדבר פאן – תביר מרכא טפחא – קבוצה שההלכה או הענין חל רק על חלק מפרטיה; מצב העוסק במצווה כמו שליחות המרגלים, פקוח נפש, טיפול במת וקבורתו, פדיון שבויים, קבלת פני רבו פטור מכל מצווה אחרת.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפה: אתנה, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי: מהפך משטט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תבר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל פשטא; מכל מקום: דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סודר שבחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1: זקר-קטן – 2: זקר-גדול – 3: רביע – 4: מונח רביע – לפחות 4 ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.**

1.6 במדבר שלח יג,א (התשע"ו) (בהשתתפות נחלת יעקב)
במדבר שלח טו,א: פ וַיִּדְבֶּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: מופע 55 של התוכן בתורה. פרשת המנחות והנסכים על קרבנות נדרים ונדבות

המרגלים רצו להישאר במדבר ולעבוד את ה' על דרך שה' שומרם ומפרנסם ולא לעבוד את אדמת א"י לקיים בה מצוות התלויות בארץ שזאת עבודת הבריורים. אבל ה' רוצה שנקיים בפועל מצוות התורה ובהם גידול דגן תירוש ויצהר והקרבנות עם הקרבנות. לכן סמיכות פרשת מנחות ונסכים לפרשת המרגלים, היא בחינת תיקון הוצאת דבת הארץ רעה. ובפרט אם הבהמות המנחות והנסכים באים מגידולי ארץ-ישראל. יציקת הנסכים היא ענין "נכנס יין יצא סוד", גלוי המשכה של השפעה מלמעלה למטה (קצת ע"פ **[דבר מלכות, התשע"ו, ע' כט, שיחות הקדש, אדמו"ר מ"ט, פ"ר שלח התשנ"ז]**).

במדבר שלח טו,ב: דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם:
[ג] וְעַשִׂיתֶם אֲשֶׁה לְה' עֹלָה אוֹזֵבַח לְפָנֶיךָ אוֹ כֹנֶדֶף אוֹ בְמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח לְה' מִן-הַבֶּקֶר אוֹ מִן-הַצֹּאן:

ספרי במדבר שלח פיסקא (קז) (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ... כִּי תָבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם, ר' ישמעאל אומר בא הכתוב ללמדך שלא נתייבו ישראל בנסכים אלא מביאתן לארץ ואילך אחר ירושה ושיבה הכתוב מדבר, אתה אומר אחר ירושה ושיבה הכתוב מדבר או אינו מדבר אלא בכניסתם לארץ מיד ת"ל **(דב' שפ' יז,ד) כִּי-תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ הַהוּא ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהם שאינו אלא לאחר ירושה ושיבה [אף פורט אני לכל ביאות שבתורה שלא יהו אלא לאחר ירושה ושיבה] ללמדך שבכל מקום שנא' **משבותיכם** בארץ הכתוב מדבר. א"ל ר"ע לפי שהוא אומר **(וי' אומר כג,ג) שָׁבַת הוּא לְה' כָּל מוֹשְׁבֵיכֶם**: שומע אני בין בארץ בין בח"ל א"ל ר' ישמעאל אין צריך (טט: כתוב אלא נלמד בכעין קל וחומר או היקש) מה אם מצות קלות נוהגות בח"ל ובארץ שבת חמורה אינו דין שתהא נוהגת בארץ ובח"ל אומר אחד **מתלמידי ר' ישמעאל בא הכתוב ללמדך שלא נתייב היחיד בנסכים אלא מביאתן לארץ** ר"ש בן יוחי אומר בא הכתוב ללמדך על הנסכים שיהו קרבים בבמה**

אבא חנין אומר משום ר"א למה נאמר לפי שהיה בדין הואיל ומצינו שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד כך גרבה נסכי בית עולמים מנסכי אהל מועד ת"ל **(במ' שלח טו,א) וְעַשִׂיתֶם אֲשֶׁה לְה' עֹלָה אוֹזֵבַח** מגיד הכתוב שאעפ"י שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד לא ריבה בנסכים. (טט: אפשר כי **לַעֲשׂוֹת רֵיחַ נִיחַח** – גרשיים מהפך פשטא בתפקיד יצא להקל מלמד על כך)

- 1 **דברים שפטים יז,ד: כִּי-תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ הַהוּא וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי לְלֶדֶת פְּכֻלֵהֶגוֹן אֲשֶׁר סָבִיבְתִי:**
- 2 **ויקרא אומר כג,ג: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת שַׁבְתוֹן מְקַרְקֵדֶשׁ פְּלִמְלֶאכֶה לֹא תַעֲשֶׂוּ שָׁבַת הוּא לְה' כָּל מוֹשְׁבֵיכֶם: פ**

ספרי זוטא פרק טו,ב (במ' שלח טו,א) וַיִּדְבֶּר (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשַׁל צָבוֹר הַנְּסִיכִים בְּאֵין אֵינָן בְּאֵין מְשַׁל יַחֲדִידִים וְלֹא מְשַׁל גְּרִים וְלֹא מְשַׁל נְשִׁים וְלֹא מְשַׁל עֲבָדִים מְנִיין לְרַבּוֹת יַחֲדִידִים וְגִרִים נְשִׁים וְעֲבָדִים שִׁישְׁקֻלוּ אוֹ שִׁישְׁתַּפּוּ אִמְרַת (במ' שלח טו,א) וַיִּדְבֶּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: לרבות יחידים. (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, לרבות גרים. וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, לרבות נשים ועבדים. ובכד השני אתה אומר **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל להזהיר את הגדולים על ידי הקטנים להנהיגן במצות. (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שיהו שוקלין שקלים ולוקחין נסכים לעולות גוים לעולות התושבים לעולות הנמצאות ועל ידי מי שהניח עולתו וברח. (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שיהו שוקלין שקלים ולוקחין נסכים לשלמי גוים ולשלמי תושבים ולשלמים הנמצאים ועל ידי מי שהניח שלמיו וברח. (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שיהיו שוקלין שקלים ולוקחים מלח שיהו הכהנים מולחים בו חטאותיהם ומנחותיהם ומולחין בו את העורות. (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שיהו שוקלין שקלים ולוקחים עצים שיהו הכהנים מבשלין בו את חטאתיהן ומנחותיהן ועושין בו מדורות בית המוקד להתחמם כנגדן. (במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שיהו שוקלין שקלים ולוקחין פרת חטאת ושעיר משתלח ועל ידי כהן המאבד ועל ידי מי ששינה ועשה חטאת העוף למעלה וחטאת בהמה למטה חובה כנדבה ונדבה כחובה ולבושי כהן גדול ביום הכפורים ועשירית האיפה של כהן גדול שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו: (במ' שלח טו,ב) **כִּי תָבֹאוּ אֶל-אֶרֶץ**, קבל עליך עד שלא תבא לארץ [משתבא לארץ להקריב נסכים שבזכות שתקבל עליך תבא לארץ] יכול כיון שבאו לארץ יהו חייבין להקריב נסכים שבחוצה לארץ אמרת לא אמרתי אלא **(במ' שלח טו,א) אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם** כאשר אני נותן לכם אתם חייבין להקריב נסכים ולא בחוצה לארץ או **(במ' שלח טו,א) אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם** אין לי אלא בית הבחירה מניין לרבות במה ת"ל (בכל **(וי' אומר כג,ג) כָּל מוֹשְׁבֵיכֶם**) (טט: או מהפסוק כאן) **(במ' שלח טו,ב) [אֶל-אֶרֶץ] מוֹשְׁבֵיכֶם** לרבות במה אלו דברי ר' ישמעאל. ר"ע אומר יכול יעשו במה בחוצה לארץ ויקריבו עליה נסכים אמרת לא אמרתי אלא **(במ' שלח טו,ב) אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם** כאשר אני נותן לכם אתם עושין במה ולא בחוצה לארץ: (ר' ישמעאל פינה את **(וי' אומר כג,ג) כָּל מוֹשְׁבֵיכֶם**: מדרשת שמירת שבת בחו"ל לכן יכול לדרשו לרבות הבמה בגבעון לנסכים)**

(במ' שלח טו,ב) כִּי תָבֹאוּ – מונח רביע, אפשר שמלמד על יותר מדרשה אחת בקבוצת הטעמים "מונח רביע".
קבוצת דרשות אחת:
 (א) טעם רביע לעצמו ארבע דרשות ע"פ **[ספרי במדבר שלח פיסקא (קז)] (א) (במ' שלח טו,ב) אֶל-אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם** ללמדך שבכל מקום שנא' **משבותיכם** בארץ הכתוב מדבר
 (ב) חובת המצוות אחר ישיבה וירושה (וזה נלמד גם בכעין הקש, או בנין אב מ- **(דב' שפ' יז,ד) כִּי-תָבֹאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לָךְ וַיִּרְשָׁתָהּ וַיִּשְׁבַּתָּהּ הַהוּא** ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחת מהם שאינו אלא לאחר ירושה ושיבה [אף פורט אני לכל ביאות שבתורה שלא יהו אלא לאחר ירושה ושיבה]
 (ג) אחד **מתלמידי ר' ישמעאל (אומר) בא הכתוב ללמדך שלא נתייב היחיד בנסכים אלא מביאתן לארץ**
 (ד) ר"ש בן יוחי אומר בא הכתוב ללמדך על הנסכים שיהו קרבים בבמה
 (ה) אבא חנין אומר משום ר"א למה נאמר לפי שהיה בדין הואיל ומצינו שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד כך גרבה נסכי בית עולמים מנסכי אהל מועד ת"ל **(במ' שלח טו,א) וְעַשִׂיתֶם אֲשֶׁה לְה' עֹלָה אוֹזֵבַח** מגיד הכתוב שאעפ"י שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד לא ריבה בנסכים.

קבוצת דרשות שניה: אפשר כי **(במ' שלח טו,ב) כִּי תָבֹאוּ** – מונח רביע, מלמד עוד ארבע דרשות הנאמרות ב-**[ספרי זוטא פרק טו,ב]** על הכתוב **(במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**

- (א) דרשה זאת בעצמה מחולקת לארבע מטרות **(במ' שלח טו,ב) דבַר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל** שיהו שוקלין שקלים ולוקחין נסכים (טט: א)

ב"ה טוב טעם ודעת למדתי (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שפחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לעולות גוים (ט:ט) (ב) לעולות התושבים (ט:ט) (ג) תושב (ט:ט) (ד) לעולות הנמצאות (ט:ט) (ה) אחר שאבדו (ט:ט) (ו) ועל ידי מי שהניח עולתו וברתו. (ב) דרשה זאת בעצמה מחולקת לארבע מטרות (במ' שלח טו, ב) **דבר אל-בני ישראל** שיהו שוקלין שקלים ולוקחינן נסכים (ט:ט) (א) לשלמי גוים (ט:ט) (ב) ולשלמי תושבים (ט:ט) (ג) ולשלמים הנמצאים (ט:ט) (ד) ועל ידי מי שהניח שלמיו וברתו. (ג) דרשה זאת בעצמה מחולקת לשלוש מטרות (במ' שלח טו, ב) **דבר אל-בני ישראל** שיהו שוקלין שקלים ולוקחים עצים (ט:ט) (א) שיהו הכהנים מבשלין בו את חטאתיהן (ט:ט) (ב) ומנחותיהן (ט:ט) (ג) ועושינן בו מדורות בית המוקד להתחמם כנגדן. (ד) דרשה זאת בעצמה מחולקת לתשע מטרות (במ' שלח טו, ב) **דבר אל-בני ישראל** שיהו שוקלין שקלים (ט:ט) (א) ולוקחינן פרת חטאת (ט:ט) (ב) ושעיר משתלח (ט:ט) (ג) ועל ידי כהן המאבד (ט:ט) (ד) ועל ידי מי ששינה ועשה חטאת העוף למעלה (ט:ט) (ה) וחטאת בהמה למטה (ט:ט) (ו) חובה כנדבה (ט:ט) (ז) ונדבה כחובה (ט:ט) (ח) ולבושי כהן גדול ביום הכפורים (ט:ט) (ט) ועשירית האיפה של כהן גדול שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו:

ספרי זוטא פרק טו,ב (במ' שלח טו, א) וינדבר (במ' שלח טו, ב) דבר אל-בני ישראל משל צבור הנסכים באין (תו"ש: היינו בנסכי צבור (ז"ר)) אינן באין משל יחידים ולא משל גרים ולא משל נשים ולא משל עבדים (תו"ש: דאין קרבן צבור קרב משל יחיד (ס"א)) (במ' שלח טו, א) **וינדבר ה' אל-משה לאמר**: לאמר – כנוטריקון לאו אמור, וטעם סלוק מגביל ללמד דאין קרבן צבור קרב משל יחיד וכן שאין יחיד מביא נסכי צבור. אלא הקרבן צבור ונסכיו באים משקלי צבור. **אל-משה** – מקף כרב-מצב היחיד (א) אפילו משה כיחיד לא יביא קרבן צבור או נסכיו (ב) כל ישראלי אחר כיחיד **אל-משה** – מרכא כרבוי להגבלה הנ"ל על הישראלים גם גרים, נשים, עבדים. מניין לרבות יחידים וגרים נשים ועבדים (ט:ט) אבל אם כל היחידים הנ"ל מתנדבים) שישקלו או שישתתפו (ומוסרים שקליהם לצבור) אמרת (במ' שלח טו, א) **וינדבר ה' אל-משה לאמר**: לרבות יחידים. (במ' שלח טו, ב) **דבר אל-בני ישראל**, לרבות גוים. **ואמרת אללהם**, לרבות נשים ועבדים. ובצד השני אתה אמור **בני ישראל** להזהיר את הגדולים על ידי הקטנים להנהיגן במצות. (במ' שלח טו, א) **וינדבר ה'** – מרכא טפחא כיתור לרבות התנדבות שקלים נוספים על החיוב של מחצית השקל, (במ' שלח טו, ב) **אל-בני** – מקף כרב-מצב מקור המתנדבים לשקול (א) ישראלים (ב) גרים (אולי הכוונה גר תושב כמו בדרשות שקלים עבור עולות ושלמים של תושב) **אל-בני** – מונח כרבוי הגרים להתנדבות. **ואמרת אללהם** – היות ופתח בלשון צווי קשה של חובת שקילה (במ' שלח טו, ב) **וינדבר** לישראלים עובר ללשון רכה **ואמרת** וטעמו טפחא בתפקיד רבוי ושנוי כדי לעודד התנדבות ע"י גרים נשים ועבדים השונים מהישראלים החייבים לשקול, ולכן מגביל לבקש השתתפותם בלשון רכה. דומה לדרשה ב-**ספרא מצורע – פרשה א (א) ... (וי מצ' טו, ב)**

במדבר שלח טו,ג: ונעשיתם אשה לה' עלה או-זבח לפלא-נדר או בנדבה או במעדיכם לעשות ריח ניחח לה' מן-הבקר או מן-הצאן:

רש"י (טו,ג) ונעשיתם אשה – אין זה צווי אלא כשתבאו שם ותעלה על לבבכם לעשות אשה לה': **לפלא-נדר או בנדבה וגו'** – או שתעשו האשה כשביל חובת מועדיכם שחייבתי אתכם לעשות במועד: **שפת"ח אות ת** פירוש דאם זה ציווי הוא אין נופל עליו לומר **לפלא-נדר או בנדבה** דנדבה אינו ציווי ולכך פירש ותעלה על לבבכם וכו': **שפת"ח אות ב** הוצרך לפרש או שתעשו וכו' שלא תפרש לפלא נדר או לפלא נדבה או לפלא במועדיכם וזה אינו כי קרבן המועדות חובה הם ואינן תלוין ביד המפלא:

או - טפחא ללא מרכא לפניה, בתפקיד התפשטות האפיון ממנה ומכתוב אחריה **במעדיכם** אל הכתוב לפניה **ונעשיתם אשה לה' עלה או-זבח לפלא-נדר או בנדבה** ומלמד מטעם טפחא של מלת **או** על **רבוי** בקרבנות כי **במעדיכם** רשאי לרבות על חובות קרבנות היחיד במועד (עולה, חגיגה) גם נדרים ונדבות של **עלה** ושל **זבח** (= שלמים), ועוד מלמד מטעם טפחא של מלת **או** על הפרדה מהכתוב לפניה **לפלא-נדר או בנדבה** שהוא רשות. לעומת הנלמד מטעם אתנח של **במעדיכם** המגביל לחובות קרבנות היחיד במועדות שיש בהם עולת ראייה וחגיגת שלמים.

לעשות ריח ניחח לה' – גרשיים מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מלמד על שתי דרשות, אפשר מסוג תבנית הטעמים גרשיים מהפך פשטא, בתפקיד יצא להקל ולא להחמיר. **דרשה (א)** הנלמדת בעוד מקום בתורה שנדרים ונדבות אינם חייבים להביא מיד עם הנדר או הנדבה אלא להביא ברגל הקרוב שאז זוכה גם למצוות עשה בזמנו, או בין שלושה לחמשה רגלים (תלוי בהכרעה בדיון הזה) כדי לקיים בל תאחר.

דרשה (ב) נקדים עם פי' **ספורנו (טו,ג-ד) (טו,ג) לעשות ריח ניחח... (טו,ד) והקריב הפקריב**. הנה עד העגל היה הקרבן ריח ניחוח בזולת מנחה ונסכים כענין בהבל ובנח ובאברהם וכענין וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות ויזבחו זבחים שלמים לה' פרים (שמות כד, ה) לא זולת זה ובחטאם בעגל הצריך מנחה ונסכים לעולת התמיד שהיא קרבן צבור ומאז שחטאו במרגלים הצריך מנחה ונסכים להכשיר גם קרבן יחיד: לפי פי' ספורנו הוספת מנחות ונסכים לכל קרבן בהמה הוא החמרה על המצב שהיה לפני חטא המרגלים שהקריבו קרבנות ללא מנחה ונסכים. אבל פ' **רש"י ריח ניחח** – שיהיה נחת רוח" לפני: ונראה ליישב ע"פ תפקיד תבנית הטעמים של **לעשות ריח ניחח** – גרשיים מהפך פשטא שיצא להקל על בני ישראל לפני ה' היינו שהבנים ירשו ויזכו את ארץ החמדה וע"י מעשה הקרבנות בלוי מנחה ונסכים שהם ממצוות התלויות בארץ אין מידת הדין מקטרגת עליהם.

וכך גם יוסבר **ונעשיתם אשה לה'** - קדמא מהפך פשטא, בתפקיד דבר המלמד על חבירו הכתוב לפניו או שחבירו שלפניו מלמד עליו. ע"פ **אור החיים (טו,ג) ...** ודקדק לומר **אשר אני נתן לכם** הגם שהדור הוא פגריהם יפלו במדבר כל העם היוצא ממצרים בן עשרים, בא לומר כי מעשה בני יתיחס גם להאבות כי את בניהם הקים תחתם: **הבנים מכפרים – מקילים על אבותיהם** עוד נראה לומר כי אומרו נתן לכם על דרך אומרים ז"ל (סנהדרין צ ב) מנין לתחית המתים מן התורה דכתיב אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם לכם לא נאמר אלא להם וגו' עד כאן. כמו כן הבטיחם (את דור המדבר) שיקומו בתחית המתים וירשו את אדמתם: אפשר כי גם הדרשה הבאה מרומזת בתבנית הטעמים הזאת:

ספרי במדבר שלח פיסקא (קז) ... אבא חנין אומר משום ר"א **למה נאמר לפי שהיה בדין הואיל ומצינו שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד כן שרבה נסכי בית עולמים מנסכי אהל מועד ת"ל (במ' שלח טו, ב) ונעשיתם אשה לה' עלה או-זבח** מגיד הכתוב שאעפ"י שריבה כלי בית עולמים מכלי אהל מועד לא ריבה בנסכים. (ט:ט) אפשר כי **לעשות ריח ניחח** – גרשיים מהפך פשטא בתפקיד יצא להקל מלמד על כך).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנהלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.7 במדבר שלח יג,א (התשע"ז)

במדבר שלח יג,ט: וימה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה

וימה הערים אשר הוא יושב בהן הן ענקיים אם במבצרים:

(במ' שלח יג,ט) וימה הארץ – מונח רביע, **[כלי יקר]** **(במ' שלח יג,ג)** ... ועל דרך הנסתר ... רצה משה לחקור אם הארץ היא יושבת בצל שדי וארץ אשר עיני ה' דורש אותה תמיד או אם היא תחת המערכה כשאר ארצות, ורמז במילת עץ לצל שדי. ושם של ארבע רמזו במלת עץ, כיצד, י"ה, י' פעמים ה' ה' פעמים ה' ה' פעמים ה' ה' פעמים ה' ה' הרי ששים, סך הכל מאה וששים כמספר עץ וכמספר צלם. וזה שאמר סר צילם מעליהם ועוזבם למקרים וה' אתנו שומרינו וצילנו, ומדקאמר מעליהם שמע מינה שצילו על הארץ היא זולת שמעליהם סר מרעת יושבי בה, אבל הארץ מצד עצמה ארץ אשר עיני ה' דורש אותה: נתבונן במלת הארץ וטעמה רביע המרמז לשם של ארבע אותיות והארץ בצילו. הארץ מצד עצמה ארץ אשר עיני ה' דורש אותה: ואפשר כי מלת וימה – מרמזת לשם הוי' במלוי אלף שהג' שלו עולה מ"ה ולמשל בברכת ספירת העומר מכוונים בשם הוי' לצירוף זה שבא לתיקון המידות.

במדבר שלח יג,ג: וימה הארץ השמנה הוא אם רזה תישב בה עץ אם אין והתחננתם ולקחתם מפרי הארץ

והימים ימי בכורי ענבים: ארץ-ישראל מוחזקת היא לבני ישראל מיציאת מצרים, ועמדו לתקן חטא אדם הראשון, תבניות

הטעמים קדמא זקא-קטן במלה אחת בפסוק

אם הפירות הפקר – אין בעיה בצווי **ולקחתם מפרי הארץ**. אבל אם הפירות של גויים, וגזל הגוי אסור, כיצד צוה משה אין בעיה בצווי **ולקחתם מפרי הארץ** וכן עשו. **(יג,ג) ויכרתו משם זמורה ואשכול** וגו'. הדבר מוסבר ב-**[ספר הפרשיות, הרב כ"טוב]** סעיף וראיתם את הארץ, ... **והתחננתם ולקחתם מפרי הארץ** – צריכים היו חיזוק, לפי שהימים ימי בכורי ענבים והשומרים מצויים בכרמים. שלא יפחדו בלקחם מפרי הארץ פן יכירו בהם שהם מרגלים. **והתחננתם ולקחתם מפרי הארץ** – ... ומשה כשצוה, סבר שכבר נוחלים ומוחזקים בה ובפירותיה בכיבושם, לכך אמר **והתחננתם** – לשון חזקה - **ולקחתם מפרי הארץ** בהיתור. וכך פירש **[רשב"ם בבלי בבא בתרא ק"ט,א]** אשמועינן דארץ-ישראל מוחזקת היא להן מיציאת מצרים ואף על פי שעדיין לא נכנסו בה. תבנית הטעמים של מלת **והתחננתם** – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מידה ל"א מל"ב מידות של רבי אלעזר בן ר' יוסי הגלילי ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, ובניסוח אחר מוקדם שהוא מאוחר בעניין, וכן מוקדם ומאוחר שהוא בענין. כיוון שבני ישראל עומדים לכבוש הארץ הרי היא כבר ככבושה ובחזקתם מעכשו ולכן נוטלים משלהם בהיתור.

והימים – קדמא זקא-קטן במלה אחת, כעין מוקדם והוא מאוחר בענין, **והימים** המוקדמים הנודעים של ששת ימי בראשית **[זוהר כרך ג**

(במדבר) פרשת שלח לך (המתחיל בדף קנו עמוד ב)] (הגר"א, פרי צדיק, הסולם), שנעלמו מהבריאה בגלל חטא אדם הראשון בעץ הדעת שלפי זוהר היה גפן ענבים, עמדו להיות מתוקנים (זהו המאוחר בענין) ע"י עבודת הנשיאים בתורם את ארץ-ישראל (מפי סופרים וספרים) היא הג' ע"ן הנעלם (פני מלך), אלא שגרם אותו החטא לבלבל עשרה מהנשיאים והם נעשו מרגלים – מרכלים והוציאו דבת הארץ רעה (ע"פ הבנה ב- (דברי דוד נספח ב) **[זוהר כרך ג (במדבר) פרשת שלח לך (המתחיל בדף קנו עמוד ב)]**

והימים ימי בכורי ענבים, והימים מאי קא מיירי דהא ואז בכורי ענבים סגי ליה אלא **והימים** אינון דאשתמודען כלהו הוו מתחברן בההוא זמנא בההוא אילנא דחטא ביה אדם הראשון כמה דהנינן ענבים היו **(בבלי ברכות מ,א, בבלי סנה' ע,א)** ועל דא **והימים** אינון דאשתמודען (הנודעים ר"ל ששת ימי בראשית) **ימי בכורי ענבים** דייקא:

[הדרת קודש: הגר"א הרב הגאון אליהו שלמה זלמן – הרב קמינצקי דוד, ע' 133 אוצר החכמה] ר"ל ששת ימי בראשית (פ"י הסולם מידות מידות חג"ת נה"י דז"א) הוו מתחברן עם נוקבא הנקרא ענבים (פ"י הסולם: מלכות).

[מפי סופרים וספרים – פרידמן א"ד, ע' 229 אוצר החכמה] היינו כי עבודתם של המרגלים היה לתקן חטא אדם הראשון ולהביא את תיקון השלם (ע"פ "יגל יעקב" להגה"צ רבי ח"י גוטליב ממישקאלץ צוק"ל בשם הרמ"ע מפאנו).

[פרי צדיק – ראשי חדשים, הרב צדוק רבינוביץ, ע' 76 אוצר החכמה] ד-**והימים** היינו השבעת ימי בראשית שמרמזים על שבעה המדות שנקראו גם כן ימים כמו שנאמר (שמות יתרו כ"י), כי ששת ימים עשה ה' ולא כתיב בששת ימים (זח"ג צד, ב) וכן יום שביעי כנגד מדת מלכות (זוה"ח תולדות)

ע"פ **[זוהר פירוש הסולם – יד (שלח-בלק) הרב יל הלוי אשלג, ע' 17 אוצר החכמה]** **והימים** מלה יתירה ללמד על אלו שנודעו היינו ששת הימים שהם חג"ת נה"י דז"א, כולם היו מתחברים בעת ההיא כאילן שחטא בו אדם הראשון, שהוא מלכות, כמו שלמדנו ענבים היה. הרי שענבים הוא מלכות. וע"כ הימים האלו שנודעו, שהם ו"ק דז"א, ימי בכורי ענבים, בדיוק, שהיא מלכות. דהיינו שו"ק דז"א נתחברו אז במלכות.

במדבר שלח יג,כא: ויעלו ויתרו את-הארץ ממדבר-צן עד-רהב לבא חמת:

תבנית הטעמים של הפסוק **(במ' שלח יג,כא) טפחא מונח אתנה מרכא טפחא מרכא סלוק** – כתבנית טעמי הפסוק **(בר' א,א) בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ:** שהיא בת שבעה טעמים וב-**(במ' שלח יג,כא)** מורכבת על עשר מלים בעזרת שלושה מקפים. בחזאי פסוק רישא **(בר' א,א) 3 מלים** – **(במ' שלח יג,כב) 4 מלים**, סיפא **(בר' א,א) 4 מלים** – **(במ' שלח יג,כב) 6 מלים**.

נצביע על קשרים אפשריים בין פסוק **(במ' שלח יג,כא)** ובין מעשה בראשית.

נאמר ב-**[בבלי פסחים נד, א]** תניא: שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן: תורה, ותשובה, וגן עדן, וגיהנם, וכסא הכבוד, ובית המקדש, ושמו של משיח. תורה – דכתיב **(משלי ח, כב) ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז**: תשובה – דכתיב **(תה' צ,ב) בטרם ילדו וכתיב (תה' צ,ג) תשב אנוש עד-דכא ויתאמר ישיבו בני-אדם: גן עדן** – דכתיב **(בר' ב,ח) וישע' ה' אלקים גן-עדן מקדם** (תוספת ט: המשיך הפסוק וישע' שם את-האדם אשר יצר: ובני ישראל אמורים להכנס למקומו). גיהנם – דכתיב **(ישעיהו ל, לג) קיי-ערורן מאתמול תפלה. כסא הכבוד ובית המקדש** – דכתיב **(ירמיהו י, יב). פסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו: שמו של משיח** – דכתיב **(תה' עב"י) ה'י שמו לעולם לפני-שמש ינון וינון שמו**.

מוצע לומר כי תבנית הטעמים של פסוק **(במ' שלח יג,כא)** מלמדת שכוונת הקב"ה הייתה שהנשיאים יתורו את גן-העדן שבארץ-ישראל, ומקום המקדש, שהם מ- שבעה דברים (ש)נבראו קודם שנברא העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גריש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שזור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = אלשא – דרוש בפסוק ולפניו שזור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

שבע שנים נבנתה בתבנית מהפך פשטא זקף-קטן, נעיין בפ' [רש"י] (במ' שלח יג,כב) הקרוב לנאמר ב-[בבלי כתובות קיב,א] זקף-קטן בתפקיד שתי לימודים, מהפך פשטא מלמד שלפחות אחד מן הלימודים מוציא מפשט הכתוב, הפשט [מדרש אגדה (בובר) במדבר פרשת בהעלותך] ויש מפרשים שבעה שנים ממש נבנתה חברון לפני צוען, ושכחה של ארץ ישראל הכתוב מדבר, והלא מי שבנה זו בנה גם זו, ומי שיש לו שני בתים לבנותן בודאי היפה בונה תחלה, וכל האבנים הטובות משים בראשון, ובשני אינו משים אלא הנשארים מן הראשון, והוא הפסולת, ואלמלא לא היתה חברון משובחת מצוען לא היה בונה אותה תחלה: היוצא מן הפשט שמלת **נבנתה** יוצאת ממשמעה בניית בנין ונדרשת לשון **מבונה בפירות** ולשון **שבע שנים** משמעו יכול שנתי פי שבע לפני צען מצריים מהטוב שביכולי מצרים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"ג, **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונה** = רבו; **המך פשטא** = מוציא מפשט; **מרכא** = מרבו; **דורא** = מצרף; **דורא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונה רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש'ים – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שוור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שוור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיונו נושאים/אחרים בתושב'ע"פ.

1.8 במדבר שלח יג,א (התשע"ח)

במדבר שלח יד,ג: וְלָמָּה הוּא מְבִיא אֹתְנוּ אֶל-הָאָרֶץ הזאת לְנַפְּל בְּחֶרֶב נַשְׁנוּ וְנִשְׁפְּנוּ יְהִי לָנוּ הָלְוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה:

להסברת תבניות הטעמים בפסוק זה נברר ראשית את הכתוב המתחיל ב- **מְבִיא אֹתְנוּ** וגו' ואח"כ נסביר את השאלה **וְלָמָּה הוּא**.

מְבִיא אֹתְנוּ - קדמא ואולא, מרמז לאפשרות לימוד בכעין כלל ופרט וכלל.

ע"פ **[באר מים חיים]** ידוע מ-**[זוהר וישב קפ"ה,א]** כלל טוב יותר ליפול בין נחשים שרפים ועקרבים מליפול ביד שונאים בני אדם, הפרט שאיש הוא בעל בחירה הגם שהכל ביד ה' השומר חסידיו ומצילם מתחת שונאים, מכל מקום זה קשה מנפילה למי שאין לו בחירה (כמו הנחש וכו')

ולזה אמרו **(במ' שלח יד,א) וְלָמָּה הוּא מְבִיא אֹתְנוּ אֶל-הָאָרֶץ הזאת**, (כלל) שבטבע העולם הוא שלא יקום איש נגדם (נגד ישראל), ויצטרך שמו יתברך לשדד הטבע שבבילנו. (כלל) מוטב שיתן לנו ארץ אחרת שאינה עזה כל כך. (פרט) ולזה אמרו **(במ' שלח יד,א) הָלְוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה** ונשב שם. ובעזרתו יתברך יחינו שם ויוציאנו מגלות המצרים לשבת שם חפשי. ועל כן:

(במ' שלח יד,ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו נַתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִמָּה: פירוש שאין אנו חפצים לשוב למצרים בכדי לסוד מאחרי ה' חלילה כי אם **נַתְּנָה רֵאשׁ** שניתן ונקבל את שמו יתברך להיות עלינו לראש ואך **וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִמָּה** להחיותנו שם. וזה טוב יותר מלבוא אל ערים הגדולות האלו מקום סכנה שבטבע מי שיגש אליהם יפול בחרב.

טוֹב – מרכא כפולה להורות כי מאמרם לא היה ראוי כלל כי ה' תמיד מגינם וזן אותם.

הָלְוֹא טוֹב לָנוּ – דרגא מרכא כפולה טפחא, כעין קבוצת פרטים (העם שרצו לשים ראש או ע"ז בראשם) הפועלת ביחד באופן לא ראוי. כפי' **[ספורנו] וְלָמָּה הוּא מְבִיא אֹתְנוּ**, מה חטאנו לו שהשתדל על ידכם להביאנו לכך, כי חשבו שהיה כל אלה בתחבולה מאתו משנאתו אותם שבביל גלוליהם במצרים או לסבה אחרת כאשר העיד באמרו **(דב' א,כו) וַתִּרְגְּזוּ בְּאֶהְלִיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשֵׁנַת ה' אֹתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לְתַת אֹתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ**: אמרו משנאת ה' אותם הוציאם מארץ טובה היא מצרים, וזה מחשבה ודיבור לא ראויים לחלוטין.

הָלְוֹא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרָיִמָּה: – דרגא מרכא-כפולה טפחא מרכא סלוק, קבוצת פרטים המלמדת על עשיית מעשה בשני שלבים, לפעמים זה מעשה לא ראוי בשני שלבים. בטיי אחד שלו הוא כבכפסוק הבא ומשולב בו שני השלבים **(דברים א,כו) וַתִּרְגְּזוּ בְּאֶהְלִיכֶם (שלב א) וַתֹּאמְרוּ בְּשֵׁנַת ה' אֹתְנוּ הוֹצִיאֵנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם** ולדעת העם אינם ראויים לכביכול שנאת ה' להם, בעוד ששמאמרם לא ראוי לחלוטין;

(שלב ב) לְתַת אֹתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ: מעשה לא ראוי, וחס וחלילה ליחס לשם מחשבה רעה כזאת.

עתה נסביר את השאלה **(במ' שלח יד,א) וְלָמָּה הוּא**

נפתח ב-**[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (במ' שלח יד,ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו נַתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִמָּה**: באותה שעה (יח: הרא"ם כפ'רש"י נתנה ראש קאי על הע"ז)(טט: ולכן לפי **[בבלי סנהדרין מה,ב]** כפרו בעקב. מיד **(במ' שלח יד,ה) וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וַאֲהָרֹן עַל-פְּנֵיהֶם**. **(במ' שלח יד,ו) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּרְנֹנִן וְכָלֵב בְּרִי-יִפְתָּה מִן-הַתְּרַיִם אֶת-הָאָרֶץ קִרְעוּ בְּגֵדֵיהֶם**: מיכן אמרו (יט: הרא"ם מ"ק כ"ו) אדם הגון שרואה פירוק המצוות חייב לקרוע.

מיהו הכופר בעיקר?

(א) הגדרה מצומצמת רק על מקלל וע"ז ועונשו שקילה **[בבלי סנהדרין מה,ב]** חכמים אומרים: מה מקלל - זה שכפר בעיקר, אף כל - שכפר בעיקר. **[רש"י מסכת סנהדרין מה,ב]** אף כל שכפר בעיקר - אין לך לרבות אלא העובד עבודה זרה.
(ב) הגדרה רחבה על כל מצוות התורה וזאת בחינה של כופר בעיקר (כדוגמת מאמר חז"ל כל הכועס כאילו עובד ע"ז וזה רק בחינה של ע"ז ואינו ע"ז) ועונשו לפי המצווה **[תוספתא מסכת שבועות (צוקרמאנדל) פ"ג,ה"ו]** חנניא בן כינאי אומ' וכיחש בעמיתו אין אדם כיחש בעמיתו עד שכופר בעיקר. פעם אחת שבת ר' ראובן בטבריא ומצאו פולסיפות אחד אמ' לו איזה הוא שנואי בעולם אמר לו זה הכופר במי שבראו אמ' לו היאך? אמר לו כבד את אביך ואת אמך לא תרצח לא תנאף לא תגנב לא תענה ברעך עד שקר ולא תחמוד (טט: והוא חמד דבר של חברו) הא אין אדם כופר בדבר (טט: כגון כיוחש בעמיתו שלעיל כי חמד ועבר על הדיבר העשירי) עד שכופר בעיקר ואין אדם הולך לדבר עבירה אלא א"כ כפר במי שצויה עליה:

(במ' שלח יד,א) וְלָמָּה הוּא – מונה תלישא-גדולה (=תלשא), כעין שני טעמי תלשא, שכל אחד מלמד לכתוב לפניו ולכתוב אחריו. בסה"כ ארבעה תפקידי תלשא. אפשר שאחד מהם מרמז על שגגת האמנה לדברי המרגלים על חווקת עמי כנען, אפשר שאחד מהם הוא שגגת = שכחת אמונה בה' ומצוות אהבתו ויראתו, וכתוצאה האשמת ה' בשנאה אליהם ומסירתם להשמדה. הכתוב **(דברים א,כו) וַתֹּאמְרוּ בְּשֵׁנַת ה' אֹתְנוּ** הוא בחינת מוציא שם רע. תבנית הטעמים של **וַתֹּאמְרוּ** - מונה זקא-קטן במלה אחת הוא כעין המידה (יח) (מל"ב מידות) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכלל, הנקרא בירושלמי "ריבה וריבה את הכל" התבנית מרמות, שחלק גדול מהעם שגג בעבירה זאת וגם בשגגת = שכחת האמונה בה' שהם בבחינת "כופר בעיקר" בהגדרתו המורחבת ע"פ **[תוספתא שבועות פ"ג,ה"ו]**. שני תפקידי תלשא נוספים צ"ע.

במדבר שלח יד,ד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו נַתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִמָּה:

תבנית טעמים מלאה כשל **(בר' א,א) בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ**: אפשר שמבטא ניסיון להפוך מטרת סדרי בראשית שבריאית העולם היא שבביל ישראל ובשביל התורה בישראל יקיימו. ואם אין ישראל מקיימים את התורה העולם יחזור לתוהו ובוהו. **[אוצר מדרשים (אייזנשטיין) עקיבא, רבי (המתחיל בעמוד 408)] [אלפא ביתא דרבי עקיבא. [נוסחא ב' לפי דפוס קראקא**

ואשמטרדם]]. אמר רבי עקיבא אלו כ"ב אותיות שבהן נתנה תורה לשבטי ישראל, והן חקוקין בעט שלהבת על כתר גורא ואיום של הקדוש ברוך הוא, ובשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לבראות העולם מיד ירדו כולם ועמדו לפני הקדוש ברוך הוא, זה אומר לפניו **בְּי תברא את העולם** וזה אומר לפניו בי תברא את העולם. ... (בכנסה תי"ו טענה ונדחתה ויצאה. נכנסה ש"ן טענה נדחתה ויצאה).

אח"כ נכנס ר"ש ואמר לפניו רבש"ע רצונך שתברא בי את העולם שבי נאמר **(תה' קיט,קס) רֵאשִׁיִּדְכֶרָךְ אָמַת**, ועוד שאני בתחלת שמך הנקרא רחום גם רפואה. השיב הקדוש ברוך הוא ואמר לה לאו, אמרה לו למה, א"ל מפני שבך עתיד ישראל להשתעבר לע"ז שנאמר **(במ' שלח יד,ד) נַתְּנָה רֵאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרָיִמָּה**. ומנין שנקרא ע"ז ראש שנאמר צלמא **(דניאל ב,לח) רֵאשִׁיִּדְכֶרָךְ וְנִשְׁוֹבָה**, ועוד ר"ש רע ותחלת רשע, מיד יצאה מלפני הקדוש ברוך הוא בפחי נפש.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תנ"ך, סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מוציא; מרחק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיהי לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיהי לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכתה; תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכתה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

הסבר למדרש הנ"ל מ-**[בעל הטורים]** (במ' שלח יד, ד) **נתנה ראש**. זהו עבודה זרה (טט: הוספת המקור ע"י מיישה מאוחר) **אותיות דר"ע** (= דרבי עקיבא), אוצ"מ (אוצר מדרשים) עמ' תכה. פס"ז). וכן בעגל (שמ' תשא לב, א) אשר ילכו לפנינו, אשר אותיות ראש. ומה התם אחר מ' יום אף כאן אחר ארבעים יום: **איש אל-אחיו נתנה ראש ונשוקה מצרימה**. ראשי תיבות (טט: א א א נ ר ו מ) בגימטריא (טט: עולה רצ"ט = ט) עבודה זרה (רצ"ט) (פס"ז):

(במ' שלח יד, ד) נתנה ראש – מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אופני מרידה בשי"ת, מנוי מנהיגים במקום משה ואהרן שמונו ע"י השי"ת, עבודות זרות שונות. **ונשוקה מצרימה** – מרכא סלוק, כעין רבוי הגבלות. ע"פ **[אלשיך]** (א) שהצבור ימנה ראש אחד ולא שני ראשים (ב) אחד שלא עשה טובה לצבור לכן (ג) הוא יהיה כפוף לצבור הממנה אותו ויעשה חפץ הממנים. **אל-אחיו** – מקף כרב-משמע הכתוב. (א) אח כבן אותו אב כמו בני יעקב (ב) אח בדעה. במצב (א) אלו (במ' קרח טז, א) דתן ואבירם בני אליאב במצב (ב) אלו מישראל שמרדו בהנהגת משה ואהרן כולל דתן ואבירם. למצב (א) מתאים מדרש **[ש"ר א, כט]** למצב (ב) מתאים מדרש **[שוחר טוב תה' קו]**

המדרש הבא מלמד מי הם אומרי **(במ' שלח יד, ד) נתנה ראש ונשוקה** **[שמות רבה (וילנא) פרשת שמות פרשה א, כט]** ... זה דתן ואבירם קראם נצים על שם סופם, הם הם שאמרו דבר זה הם היו שהותירו מן המן, הם היו שאמרו **(במ' שלח יד, ד) נתנה ראש ונשוקה מצרימה**, המדרש הבא מלמד שבין מטרות האומרים "נתנה ראש" הייתה גם החלפת משה ואהרן במנהיגות בני ישראל. **[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור קו] (תה' קו, ט)** ונקאן למשה בפתחה לאהרן קדוש ה'. אמר ר' שמעון בר ינאי נמנו ישראל במדבר למנות דתן במקומו של משה, ואבירם במקומו של אהרן, שנאמר **(במ' שלח יד, ד) נתנה ראש ונשוקה מצרימה** משה ואהרן כתובים בתורה מקודם לבריאה. כאשר אמרו להחליף את משה ואהרן דחו את התורה, דחיית התורה דוחה את מטרות נתינתה והעולם ישוב לתוהו ובוהו. ועונשם כתוב מיד בפסוק הבא **(תה' קו, ט)** **תפתח ארץ ותבלע דתן וכלם על-עצת אבירם:**

ע"פ **[דבר מלכות התשע"ח, לקוטי שיחות כרך יח, ע' 141, אדמו"ר מ"ש]** ב-**(במ' שלח יג, ב)** חטא המרגלים ... שדברו באריכות ובכל הפרטים ... עסקי דבה דזה הביא למרידת בני ישראל בקב"ה, עד **(במ' שלח יד, ד) ויאמרו איש אל-אחיו נתנה ראש ונשוקה מצרימה: [מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה א]**

ר' אליעזר אומר על פי הגבורה נסעו שכן מצינו בשנים ושלשה מקומות ומה ת"ל **(שמ' בשלח טו, כב)** ונסע משה את-ישראל שהסיעו בעל כרחן במקל שכיון שראו בפגרי האנשים שהעבידום בפרך ובעבודה קשה כולן פגרים מתים מוטלין על שפת הים אמרו כמדומה לנו שלא נשתייר אדם במצרים **(במ' שלח יד, ד) נתנה ראש ונשוקה מצרימה** ונעשה לנו עבודה זרה ותורד בראשנו ונחזור למצרים יכול שאמרו ולא עשו הרי הוא אומר **(נחמיה ט, ט)** ונקאנו לשמע ולא-זכרנו נפלאותיה אשר עשית עמכם ונקשו את-ערפם ונתנו-ראש לשוב לעבדכם

במדבר שלח יד, ה: ויפל משה ואהרן על-פניהם לפני כל-קהל עדת בני ישראל:

[ילקוט שמעוני תורה פרשת שלח רמז תשמג] ... (במ' שלח יד, ד) ויאמרו איש אל-אחיו נתנה ראש ונשוקה מצרימה: נמנו ישראל במדבר למנות דתן במקום משה ואבירם נמי במקומו של אהרן שנאמר **נתנה ראש ונשוקה וגו'**, הוי ויקאנו למשה במחנה לאהרן קדוש ה', ומה גרמו לעצמם ותפתח ארץ ותבלע דתן וגו', חטאו בראש ולקו בראש ומתנחמים בראש, חטאו בראש (באמרים) **(במ' שלח יד, ד) נתנה ראש ונשוקה מצרימה:**, ולקו בראש כל ראש לחל, ומתנחמים בראש ועבור מלכם לפניהם וגו' **(במ' שלח יד, ו) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה מן-היתרים את-הארץ קרעו בגדיהם:** א"ר אלעזר לא הכל בנפילה ולא הכל בקריעה, משה ואהרן בנפילה שנאמר ויפל משה ואהרן על פניהם, יהושע וכלב בקריעה שנאמר **(במ' שלח יד, ו) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה ... קרעו בגדיהם:** מתקיף לה ר' זירא אי הוה כתיב יהושע (טט: ללא ו' החיבור) כדקאמרת (טט: או המשמעות הייתה כפי שאמרת שיהושע וכלב לא נפלו), השתא דכתיב ויהושע (טט: ב- ו' החיבור), הא והא עביד (טט: נפלו וקרעו, ראה תורה תמימה הערה 1):

[תורה תמימה] (במ' שלח יד, ה) ויפל משה ואהרן - א"ר אלעזר, לא הכל נענין בקריעה ולא הכל בנפילה, משה ואהרן בנפילה, דכתיב **ויפל משה ואהרן על-פניהם,** יהושע וכלב בקריעה, דכתיב **(במ' שלח יד, ו) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה ... קרעו בגדיהם** ¹ [תענית י"ד ב']:

[תורה תמימה הערה ה)] ר"ל יש לך אדם שאינו נענה מן השמים עד שמצטער כ"כ עד שקורע בגדיו ויש נענה רק בנפילת אפים, וכדמפרש: **[תורה תמימה הערה ו)]** דייק ודריש למה כתיב במשה ואהרן שנפלו על פניהם וביהושע וכלב שקרעו בגדיהם, והוא כי נפילת אפים היא בערך תפלה מועטת מקריעת בגדים, ולכן מי שהוא יותר חשוב לפני המקום די לפניו שיענה בתפלה בנפילת אפים, ומי שאינו חשוב ביותר אינו נענה עד שמצטער כ"כ עד שקורע בגדיו, ולכן משה ואהרן נפלו על פניהם ויהושע וכלב קרעו בגדיהם, יען כי לא היו במדרגות שוות. ודעת חד מ"ד בגמרא דיהושע הא והא עביד (טט: נפל וקרע), דסבירה ליה דמה דכתיב ויהושע וכלב וגו' כולל גם מעשה הקדמת של משה, והיינו שגם נפלו על פניהם וגם קרעו בגדיהם. והנה יש להעיר בזה ממה דכתיב ביהושע ז' ויאמר ה': אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך הרי דעננה בנפילת אפים, וי"ל דאחרי מות משה נעשה ערכו ומדריגתו גבוה, וכמ"ש בר"ה כ"ה ב' יפתח בדורו כשמואל בדורו. - ודע דכל ענין זה איירי ביחיד המתפלל על הצבור, או יש נ"מ איך יעשה, אבל במקום שכל הקהל מתפללים כאחד מותר לכל אחד להתפלל בנפילת אפים, משום דלהענות כל אחד על עצמו א"צ זכות יתירה כמו אחד על הצבור, וכן די בזה באחד המתפלל לעצמו, ובוזה ניאח מנהגינו שמתפללים בנפילת אפים, ועיין באו"ח סי' קל"א:

יפל משה ואהרן – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לבנושא עם הלכה לא שיהי בין הפרטים לגבי הנושא. אפשר כי לא בא ללמד על הבדל בין משה ואהרן אלא כהסבר **[תורה תמימה הערה ו)]** ודע דכל ענין זה איירי ביחיד המתפלל על הצבור, אז יש נ"מ איך יעשה (נפילת אפיים או/ו קריעת בגדים), אבל במקום שכל הקהל מתפללים כאחד מותר לכל אחד להתפלל בנפילת אפים, משום דלהענות כל אחד על עצמו א"צ (אין צריך) זכות יתירה כמו אחד על הצבור, וכן די בזה באחד המתפלל לעצמו, ובוזה ניאח מנהגינו שמתפללים בנפילת אפים, ועיין באו"ח סי' קל"א:

אפשר כי משה מייצג יחיד המתפלל על הצבור, אז יש נ"מ איך יעשה (נפילת אפיים או/ו קריעת בגדים) אפשר כי אהרן מייצג צירוף קהל מתפללים כאחד (ואז) מותר לכל אחד להתפלל בנפילת אפים, אפשר כי ע"פ הסבר **[חשוקי חמד בבא בתרא קנח, ב]** כיון שאמרו חז"ל אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון, נלמד פל משה נפל ראשון כי חשב שזכותו תועיל כמו במעשה העגל, וכיון שלא נענה הצטרף אליו אהרן כדי שזכות שניהם תהא מסיעתם אך גזירת המרגלים הייתה קשה כי מזה נמשך חרבן הבית א' וב' ועוד מכות שפגעו קשות בעם ישראל.

במדבר שלח יג,ב: לְמִטָּה יָזְנוּ עַמְיָאֵל בְּיַגְמֵלִי: [מדרש אגדה (בובר)] (במ' שלח יג,ב) עַמְיָאֵל בְּיַגְמֵלִי. לפי שהכה כחו של אל, (שאמר) [במ' שלח יג,ב] כִּי־תִחַןק הָיָא מְמַנּוּ, גמל לו הקדוש ברוך הוא כמאמרו שלא נכנס לשם:

במדבר שלח יג,ג: לְמִטָּה אֲשֶׁר סָתַר בְּיַמִּיכָאֵל: [מדרש אגדה (בובר)] (במ' שלח יג,ג) סָתַר בְּיַמִּיכָאֵל. סתר כח המקום, שנאמר (דב' וחה"ב לכו), אֵין פְּאָל לְשִׁירֹן, ו(ט:ט) (הוא) אמר מי הוא האל, ואומר (דב' ואת' ד) בִּי מִי־נִזְיו גְּדוֹל וגו':

תורה תמימה (במ' שלח יג,ג) סָתַר בְּיַמִּיכָאֵל - תניא, א"ר יצחק, דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, מרגלים על שם מעשיהם נקראו, ואנו לא עלתה בידינו אלא אחד, סתור בן מיכאל, סתור - שסתור מעשיו של הקדוש ברוך הוא, מיכאל - שעשה עצמו מך⁽¹⁾ (הערה ד: הכוונה שעשה כח הקב"ה כביכול מך וקלוש), א"ר יוחנן אף אנו נאמר, (גיד) נַחְבֵּי בְּיַגְמֵלִי נַחְבֵּי - שהחביא דבריו של הקדוש ברוך הוא, ופסי - שפסע על מדותיו של הקדוש ברוך הוא⁽²⁾ [סוטה ל"ד ב']:

(תו"ת הערה ה) ר"ל (ט:ט) שופסי משמעו) דילג, שלא אמרם כפי שהם שאין קצה לתקפו וגבורתו, אלא הטיל על ישראל אימת אותם הבריות. ובנחבי גורם רש"י שהחביא דבריו, כלומר דברי עצמו, מה שראה, והיא גירסא יותר נכונה, דלגירסתנו אינו מבואר איזו דברי הקדוש ברוך הוא החביא, אף כי יש להחוק ולפרש - והנה אין ספק ש'אין הפירוש שבלידתם קראו להם אבותיהם בשמות אלו על שם עתידות מעשיהם זו, דזה הוא יתכן, אלא הכוונה ע"פ מ"ש בברכות ז' ב' דברי שאר רבים, דמכיון שנקראו בשמות אלו נגדם להם שיעשו מעשים אלו שעשור, וכמ"ל שם מניין דשמוא גרים

דכתיב (תה' ת) לִכְיֹזוּ מִפְעֻלֹת ה' אֲשֶׁר־שָׂם שְׁמוֹת פֶּאָרְזִי: אל תקרא שְׁמוֹת אלא שְׁמוֹת, וע"ע לקמן ר"פ קרח. ודע דאע"פ שאמר דבר זה מסורת בידינו מאבותינו, והיינו קבלה איש מפי איש, וא"כ אין הדבר צריך ראיה, בכ"ז י"ל שדבר זה מרומז בפרשה, כי ענין שמותם בא כפול ב-ב (במ' שלח יג,ד) וְאֶלֶּה שְׁמוֹתָם וב-ב (במ' שלח יג,ט) אֶלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים, ולשון זה בפעם השני מיותר, וגם אינו מבואר המשך הלשון אֶלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים ... וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בְּיַגְמֵלִי וְהוֹשִׁיעַ: ולכן י"ל הכוונה אֶלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים, ששם גרם להם לעשות מעשיהם הרעים בהוצאת דבה וכו', ולמען הצל את הושע מתקלה זו שינה את שמו ליהושע לאמר יה יושיעך מעצת מרגלים, וכפי הדרשה הבאה:

(במ' שלח יג,ט) אֶלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים - יתיב מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד שני לימודים. (לימוד א) טעם יתיב בתפקיד דווקא כך, ששם גרם להם לעשות מעשיהם הרעים בהוצאת דבה (לימוד ב) ע"פ 'תו"ת (במ' שלח יג,ט) הערה ו] (ששם גרם) חשש רחוק כי ... כל תולדה הולכת אחר עיקרה ושרשה,

במדבר שלח יג,ד: לְמִטָּה נִפְתְּלִי נַחְבֵּי בְּיַגְמֵלִי: [מדרש אגדה (בובר)] (במ' שלח יג,ד) נַחְבֵּי בְּיַגְמֵלִי. מלמד שהחביא האמת, ופסה האמונה ממנו, כמו שנאמר (תה' יב,ב) כִּי־פָסוּ אֲמוּנִים מִבְּנֵי אָדָם:

במדבר שלח יג,ט: לְמִטָּה זָדָא אָוֶאָל בְּיַגְמֵלִי: [מדרש אגדה (בובר)] (במ' שלח יג,ט) זָוֶאָל בְּיַגְמֵלִי. על שגאה לומר דברים אשר לא כן על הקדוש ברוך הוא, לפיכך על כן נעשה מך:

במדבר שלח יג,ד - טו: (ד) וְאֶלֶּה שְׁמוֹתָם לְמִטָּה רָאוּבֵן שְׁמוֹעַ בְּיַגְמֵלִי: (ה) לְמִטָּה שְׁמֵעוֹן שָׁפֵט בְּיַגְמֵלִי: (ו) לְמִטָּה יְהוֹדָה פְּלֶבֶת בְּיַגְמֵלִי: (ז) לְמִטָּה יִשָּׁשָׁר יִגְאָל בְּיַגְמֵלִי: (ח) לְמִטָּה אֶפְרַיִם הוֹשִׁיעַ בְּיַגְמֵלִי: (ט) לְמִטָּה בְּנִימִן פְּלִטִי בְּיַגְמֵלִי: (י) לְמִטָּה זָבֻלוֹן גְּדִיאֵל בְּיַגְמֵלִי: [יא] לְמִטָּה יוֹסֵף לְמִטָּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בְּיַגְמֵלִי: [יב] לְמִטָּה יָזְנוּ עַמְיָאֵל בְּיַגְמֵלִי: [יג] לְמִטָּה אֲשֶׁר סָתַר בְּיַגְמֵלִי: [יד] לְמִטָּה נִפְתְּלִי נַחְבֵּי בְּיַגְמֵלִי: [טו] לְמִטָּה זָדָא אָוֶאָל בְּיַגְמֵלִי:

אמנם רוב המפרשים הלכו ע"פ הנלמד ב-[סוטה ל"ד ב'] וב-[מדרש אגדה (בובר)], אבל ב-[זהר (קע"ב ע"ב)] עם פירוש ידיד נפש, במדבר שלח, הרב בר לב יחיאל אברהם, עיונים ע' שס - שסד (אוצר החכמה)) מפרש שמות המרגלים כמרגלים לעבודת ה' באיברי גוף מתוקנים שונים ובענוה. ראוּבֵן שְׁמוֹעַ - שמירת עינים, שְׁמֵעוֹן שָׁפֵט - שמירת אזניים, יְהוֹדָה פְּלֶבֶת בְּיַגְמֵלִי - פה, יִשָּׁשָׁר יִגְאָל בְּיַגְמֵלִי - שפתיים ולימוד תורה, אֶפְרַיִם הוֹשִׁיעַ בְּיַגְמֵלִי - שמירת ברית ופריה ורביה, בְּנִימִן פְּלִטִי בְּיַגְמֵלִי - ידים וצדקה, זָבֻלוֹן גְּדִיאֵל בְּיַגְמֵלִי - ההסבר בע' שג - יד שמאל תפלה של יד רמז לסוד עצום בתפילין קדושת המחשבה, מְנַשֶּׁה (אותיות נשמה) גְּדִי בְּיַגְמֵלִי - לב עיקר משכן הנשמה, קול צום ממון - תשובה תלוי בלב, זָנוּ עַמְיָאֵל - מצח עיקר יראת שמים שומר עצמו שלא יהיה בו רושם של עון, אֲשֶׁר סָתַר - מרמז לראש כפוף ירא את השם מוכנע וענוי, ובכך מתעלה מִיכָאֵל שר ישראל מעל הס"מ. נִפְתְּלִי נַחְבֵּי - מרמז לרגלים שקובע מקומו בבית המדרש ונחבא לעבודת ה' יתברך. זָדָא אָוֶאָל - השומר שחוטמו לא יריח ריח רע ולא ריח טוב שמצד יצר הרע פוגם הנפש מאד, בְּיַגְמֵלִי לשון השפלה והכנעה. וכל בן הנאמר בפסוקים אלה תפרשהו שהוא הצדיק בזה כך מעשהו. אפשר כי טעם טַחַח בשם פרטי של כל מרגל בתפקיד שגונו ירמוז שאדם בבחירתו יוכל להפוך טבעו ותולדתו לטוב. ועוד ירמז לדרוש סתרי תורה בשמות המרגלים כגון נַחְבֵּי.

בחיפוש בשו"ת בר-אילן בראשי תיבות של נחבי ללא סדר נמצאו 24 פסוקים בתנ"ך עם משמעויות שליליות וחוביות. כגון (שמ' ויקהל לו,ב) נָתַן עָ' תַּחֲמָה בְּלֶבָו (ישעיהו לג,כג) נָטְשׁוּ תְּבַלְיָה בְּלִי־תִשְׁתָּקוּ (ירמיהו ט,כג) בֶּאֱלֶה תַּפְצְתִּי נְאֻמֵּיהֶ':

הסבר לטעם מקף בפסוקים: (במ' שלח יג,ד - טו) (ד) בְּיַגְמֵלִי (ה) בְּיַגְמֵלִי (ו) בְּיַגְמֵלִי (ז) בְּיַגְמֵלִי (ח) בְּיַגְמֵלִי (ט) בְּיַגְמֵלִי (י) בְּיַגְמֵלִי (יא) בְּיַגְמֵלִי (יב) בְּיַגְמֵלִי (יג) בְּיַגְמֵלִי (יד) בְּיַגְמֵלִי (טו) בְּיַגְמֵלִי טעם מקף מרמז לבחירת האדם, וטוב לו לבחור ביראת שמים, שיהיו מעשיו נאים ואז העולם ישבח וימצא הסבר נאה גם לבעל שם מכוער לכאורה. ראה נבואת לאה בנושא שם האדם.

[בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת ויצא פרשה עא (לב)] [(בר' ויצא כט,לב) וַתִּהְיֶה לְאֵה וַתִּלְדֵּ בָן] וגו' אמר ר' יוסי בן חנינה ארבע מידות נאמרו בשמות, יש שמות נאים ומעשיהם מכוערין, שמותן כעורין ומעשיהם נאים, שמותם כעורין ומעש' כעורין, [שמות נאים ומעש' נאים], טט: לענ"ד ארבע מידות נאמרו בשמות מרומז בכתוב (בראשית ויצא כט,לב) כִּי אָמְלָה - מונח רביעי, בתפקיד לפחות ארבע

(בראשית ויצא כט,לב) וַתִּהְיֶה לְאֵה וַתִּלְדֵּ בָן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רָאוּבֵן כִּי רָאָה ה' בְּעַנְיִי כִּי עָמָה נַאֲבָנִי אִישׁ:

במדבר שלח יג,ט: אֶלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־שָׂלַח מֹשֶׁה לְתוֹרַת אֶת־הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בְּיַגְמֵלִי וְהוֹשִׁיעַ: [מדרש אגדה (בובר)] (במ' שלח יג,ט) לְהוֹשִׁיעַ בְּיַגְמֵלִי וְהוֹשִׁיעַ. מלמד שנתפלל עליו משה רבינו, והוסיף לו אות אחת משמו של הקדוש ברוך הוא, ואמר יה יושיעך מעצת מרגלים:

תורה תמימה (במ' שלח יג,ט) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בְּיַגְמֵלִי וְהוֹשִׁיעַ - אמר - יה יושיעך מעצת מרגלים⁽¹⁾ [סוטה ל"ד ב']: (תו"ת הערה ו] לכאורה היו פשוט הכונה שהתפלל משה בלשון זה וכונתו הייתה שלא יצטרף למחשבת המרגלים להביא אתם יחד דבה רעה על הארץ, אבל לפי'ז קשה בשתיים, כי אם ידע משה מעצת מרגלים האריך שלחם לתקלה זו, וגם קשה למה לא התפלל גם עליהם שינצלו מעצה רעה. ולכן נראה שבאמת לא ידע משה מעצתם ומחשבתם של המרגלים ורק על יהושע התפלל מפני שחשש כי אחריו שכל תולדה הולכת אחר עיקרה ושרשה, ויהושע בא מיוסף, ומצינו ביוסף שהביא דבת אחיו, חשש שמה נשחרשה גם בו מדה זו וכמ"ש מעשה אבות ירשו בנים, לכן התפלל עליו, ומה שהתפלל כזה עליו יתברך מאשר על גדי בן סוסי שהיה למטה (מנשה בן) יוסף, אולי משום דתלמידו היה והיה חביב עליו ביותר כמ"ש לא ימש כזה אהאל, וגם כי הוא היה נכון להביא את ישראל לארץ, וחשש ביולי לתקלתו, משא"כ על גדי לא חשש להתפלל כיון

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: **תורה**, **סלוק** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום: **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1: זקא-קטן – 2: זקא-גדול – 3: רביע; 4: מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – יוצא מהענין; קדמא אולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששורר מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו ששורר מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: **פוד** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

דעכ"פ רק חשש רחוק הוא. ומ"ש שאמר יה יושיעך מעצת מרגלים נראה דאין זה מלשון משה ממש אלא הוא אמר סתם יה יושיעך מהביא דבה רעה, ורק חז"ל שמשו בלשון זה שאמר יושיעך מעצת מרגלים על שם סוף הדרבן. ודע דמה שמצינו בכ"מ בתורה שנקרא יהושע בשמו המלא ביו"ד אף על פי שאותן הענינים היה קודם שינוי השם, צ"ל דנקרא כן על שם העתיד, ויש להעיר בכתובות י' ב' שחקרו מקור להא שכתבה תורה על שם העתיד ולא הביאו משם יהושע, וי"ל. ומה שמצינו בפי האזינו (ל"ב מ"ד) שנקרא בשם הושע יש שם דרש מיוחד על זה כפי שיבא לפנינו שם א"ה. – וכתב ביש"ש פ"ד דגיתין דמי ששמו **יהושע** ונקרא בפי האנשים **הושע** או בקירוב לזה א"צ לכתוב בגט המכונה הושע, יען דהוי קיצור השם מיהושע, ולמד כן מפסוק זה, דאחרי ששינה משה את שמו הכל יודעים שעיקר השם הוא יהושע, עכ"ד, וצריך להוסיף באור, משום דהסברא נותנת שכל אב הקורא לבנו בשם זה בודאי כונתו להשם יהושע במלואו וכתקונו, וע' בשו"ת חת"ס חלק אה"ע סי' קי"ז:

(במ' שלח יג,ח) **לְמַטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון: לְמַטָּה אֶפְרַיִם** – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים כעין מדה כ"ב מל"ב מידות מדבר שחבירו (כאן הכתוב לפניו ולאחריו) מלמד עליו. תבנית הטעמים מרמזת לכך שהושע בן-נון תלמיד חכם, משרת משה, ענין, עלול היה להיות מושפע מהציאה מהקודש אל החוץ, כמו שהושפעו מרגלים אחרים. לכן נאמר [סוטה ל"ד ב'] (במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון יְהוֹשֻׁעַ** – יה יושיעך מעצת מרגלים. ולמקשה שיביא את (במ' שלח יג,יא) **לְמַטָּה יוֹסֵף לְמַטָּה מְנַשֶׁה נְדִי בֶן-סוּסִי**: היחיד הנוסף ברשימת המרגלים המוטעם גם (סלוק) מרכא טפחא יש לענות שמדרך לימוד במידה כ"ב מל"ב מידות של כעין סמוכים, לצערנו נשיא מנשה הושפע מהאחרים למרות חיבת הארץ של יוסף, וה- [אגרא דכלה] כתב שזה בא מפגם שכם אבי אסנת אשת יוסף.

דבר מלכות התשפ"ב, ע"סה, נקודות משיחות קודש, לק"ש כרך ב ע' 320, אדמו"ר ממ"ש] (במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון יְהוֹשֻׁעַ** – התפלל עליו- יה יושיעך מעצת מרגלים. (פרש"י, במ"ר). צריך להבין, באותה שעה כשרים היו, שאם לא היו כשרים לא היה שולחם. ומדוע הוצרך להציל את יהושע מעצתם? ומאיך אם היה צורך בתפילה, מדוע התפלל רק על יהושע ולא על שאר המרגלים? מבואר בחסידות (לקו"ת במדבר לו, ד) בטעם טענת המרגלים, שרצונם להשאר במדבר ... (ש"י(ו) כלול לחיות בקדושה ובהתנתקות מכל עניני עולם הזה ... ולכן לא רצו להכנס לא"י, שבה יצטרכו לרדת ממדרגתם ולהתעסק בעניני העולם. ... מה שאין כן יהושע שעתידי למלאות מקום משה כרועה ישראל, עבדו אין לטענה זו מקום. הוא צריך להתחשב בצורך הכללי של עם ישראל להכנס לא"י ולעשותה דירה לו יתברך. ולכך, על אף שכשרים היו המרגלים, הוצרך משה להתפלל על יהושע דיקא, שעבורו אין טענתם טענה.

(במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון** – מרכא תביר מרכא טפחא – קבוצה עם תכונה אחת שהלכה או ענין א כלשהו לא שוה לפרטיה; קבוצה עם תכונה אחרת שההלכה או ענין ב חלה רק על חלק מפרטיה; (תכונה א) (במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון** – מרכא תביר מרכא טפחא – קבוצה עם תכונה אחת שההלכה או ענין כלשהו לא שוה לפרטיה; ביצאה כל המרגלים כשרים היו, אלא שעשרה מרגלים רצונם להשאר במדבר ... (ש"י(ו) כלול לחיות בקדושה ובהתנתקות מכל עניני עולם הזה ואילו יהושע (ואליו הצטרף כלב) צריך להתחשב בצורך הכללי של עם ישראל להכנס לא"י ולעשותה דירה לו יתברך.

(תכונה ב) (במ' שלח יג,ט) **מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון** – תביר מרכא טפחא – קבוצה עם תכונה אחרת שההלכה ב או ענין ב חלה רק על חלק מפרטיה; מוצע לומר שתבנית זאת מרמזת על התמדת ענותנותו של יהושע. כנלמד ב- [ספרי דברים פרשת האזינו פיסקא שלד] (דב' הא' לב,מד) **הוא יהושע בן-נון**: למה אני צריך והלא כבר נאמר (במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון יְהוֹשֻׁעַ** מה תלמוד לומר (דב' הא' לב,מד) **הוא יהושע בן-נון**: להודיע צדקו של יהושע שומע אני שצפת דעתו עליו משנתמנה ברשות תלמוד לומר (דב' הא' לב,מד) **הוא יהושע בן-נון**: הושע בצדקו אף על פי שנתמנה פרנס על ישראל הוא הושע בצדקו.

(במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון** – בכתוב זה שתי תבניות טעמים המרמזות לשתי הלכות או שני ענינים. (במ' שלח יג,ט) **וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון** – מרכא תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין (א) העשויה להתרחב, והשונים בהלכותיהם לגבי הענין. הנושא כאן הוא כתיבת שם אדם בגט. **להושע בן-נון** – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת שמות וכינויים שיש לאדם, החל משם שנתן לו אביו. ההלכה לגבי אדם ששמו **יהושע** שונה מההלכה לאנשים בעלי שמות אחרים. ככתב [תורה תמימה (במ' שלח יג,ט) הערה ו] ... וכתב ביש"ש פ"ד דגיתין דמי ששמו **יהושע** ונקרא בפי האנשים **הושע** או בקירוב לזה אין צורך לכתוב בגט המכונה הושע, יען דהוי קיצור השם מיהושע, ולמד כן מפסוק זה, דאחרי ששינה משה (רבינו) את שמו (בתורה) הכל יודעים שעיקר השם הוא יהושע, עכ"ד, וצריך להוסיף באור, משום דהסברא נותנת שכל אב הקורא לבנו בשם זה בודאי כונתו להשם יהושע במלואו וכתקונו, וע' בשו"ת חת"ס חלק אה"ע סי' קי"ז:

בן-נון – טפחא כפותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **יהושע** ומתפשט האפיון המשותף לכתוב לפניו, היינו ההלכה (א) לגבי מי ששמו יהושע השונה משמות אחרים. ע"פ פ' [רע"ב משנה גיטין פ"ד, מ"ב] יש הרחבה להלכה (א) ... אבל אם הוחזק בשני שמות במקום אחד וכתב אחד מן השמות, כדיעבד הגט כשר. מיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם.

(במ' שלח יג,ט) **מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בֶּן-נֹון** – תביר מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לענין (ב) העשויה להתרחב, ושעל חלקם לא חל ענין (ב) או הלכה (ב). הנושא כאן כתיבת שם אדם בגט כאשר יש לו יותר משם אחד או כאשר מוכר בכנוי. **להושע בן-נון** – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת שמות וכינויים שיש לאדם, החל משם שנתן לו אביו. ההלכה פי' [רע"ב משנה גיטין פ"ד, מ"ב] אדם שהוחזק בשני שמות בשני מקומות, חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה, אינה מגורשת עד שיכתוב שם של מקום הנתינה ושם של מקום הכתיבה עמו. (כאן התבנית תתפרש שחיסר אחד מהשמות הגט בטל) אבל אם הוחזק בשני שמות במקום אחד וכתב אחד מן השמות, כדיעבד הגט כשר (כאן התבנית תתפרש שאינו חייב לכתוב כל השמות והגט כשר). מיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם. והיכא דשינה שמו או שמה בגט, אף על פי שכתב אחר כך וכל שם שיש לי, הגט בטל: (כמרומז בתבנית הטעמים שהלכה (ב) הגט אל חל). לגבי השם יהושע ראינו הלכה (א).

[משנה גיטין פ"ד, מ"ב] [*] בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהו עושים כן מפני תקון העולם. בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה והתקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תקון העולם:

[פירוש המשנה לרמב"ם מסכת גיטין פרק ד משנה ב] תקון העולם, שאם הקדים המודעה עליו בבית דין אחר, או שבטלו אחר כתיבתו ואפילו בפני שנים, או שנה שמו או שמה ותנשא ואינה יודעת שהגט בטל ונמצאו הבנים ממזרים מפני שהיא עדיין אשת איש. ולפיכך המבטל גט סופג מלקות דרבנן מפני תקנת רבן גמליאל שאמר לא יהו עושים כך, וכך אמרו רב מנגיד מאן דמבטל גטא ומאן דמסר מודעא אגטא. וזה שאמר שאם שנה שמו או שמה וכתב כל שם שיש לו שהוא כשר, אין זה אלא אם היה לאדם שני שמות שהוא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = אלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פוזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ידוע בשניהם אז אם כתב אחד השמות וכתב בגט אנה אברהם וכל שם שיש לי הרי הגט כשר. וכן האשה. אבל אם היה שמו דרך יצחק וכתב בגט אנה אברהם וכל שם שיש לי הרי זה בטל. ודע זה.

[ר' עובדיה מברטנורא מסכת גיטין פרק ד] בראשונה היה משנה שמו ושמה - כשהיו לו שני שמות, אחד כאן ואחד במדינת הים, היה מגרשה בשם הנהוג במקום כתיבת הגט, ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם: מפני תיקון העולם - שלא יוציאו לעז על בניה מן השני, לומר לא גרשה בעלה שאין זה שמו. ואדם שהוחזק בשני שמות בשני מקומות, חד במקום הכתיבה וחד במקום הנתינה, אינה מגורשת עד שיכתוב שם של מקום הנתינה ושם של מקום הכתיבה עמו. אבל אם הוחזק בשני שמות במקום אחד וכתב אחד מן השמות, בדיעבד הגט כשר. מיהו לכתחילה צריך לכתוב שניהם. והיכא דשינה שמו או שמה בגט, אף על פי שכתב אחר כך וכל שם שיש לי, הגט בטל:

במדבר שלח יג,ז: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְחֹרֵף אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלֶיךָ זֶה בְּנֵיבָב וְעַלֵיכֶם אֶת-הָהָר: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם – מונח רביעי, **עָלֶיךָ זֶה בְּנֵיבָב** – מרכא פשטא זקף-קטן, מרכא כעין מרחיב – מאריך צעדיהם לעבור מרחקים גדולים בקפיצת הדרך.

[אור-החיים] - ד"ה **וַיִּשְׁלַח אֹתָם** וגו'. ... ואולי שיודיע הכתוב שעשה להם לוייה ונתן הכתוב טעם הלוייה ואמר **לְחֹרֵף** וגו' שהוצרכו לשמירה לפי שהלכו לדרך סכנה. עוד ירצה שנתכוין בלוייה דרך אשר יתורו שכן משפט הלוייה.

טט: אפשר שהלוייה שעשה להם והשמירה מרומזים בתבנית הטעמים של הכתוב **וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם** – מונח רביעי, שאם יעשו כפי ההדרכה לא ינזקו. **[בבלי יומא ה,ב]** כפל לומר שלעיכובא, דווקא כך יש לעשות ע"פ **[תורה שלמה] זָה** - ע"פ הזוהר מסר להם מטהו (טט: ועליו שם מפורש) או שם מיוחד להצילם, טעם **זָה** – פשטא כמו מטה פשוט, רמז לשם פשוט.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם – מונח רביעי, לפחות ארבעה דברים.

לפי **[מדרש תנחומא (בובר) פרשת שלח סימן יב]** הדריך את המרגלים לבחון ארבעה דברים בארץ והשפעתה על יושביה. **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה** [וגו'] **עָלֶיךָ זֶה בְּנֵיבָב**, למה בנגב, שכן (הבקרין) [התגרין] עושים מראין את הפסולת תחלה, ואחר כך מראין את השבח, **(במ' שלח יג יח) וַרְאִיתֶם אֶת-הָאָרֶץ מֵהַרְוֵא**, שלש פעמים **אמר להם** משה היו מסתכלין בארץ ישראל, (טט: א) יש ארץ שמגדלת גבורים, (טט: ב) ויש מגדלת חלשים, (טט: ג) ויש מגדלת אוכלוסין, (טט: ד) ויש ממעטת אוכלוסין.

לפי **[רמב"ן (במ' יג,ב)]** הדריכם: **עָלֶיךָ זֶה בְּנֵיבָב**, וטעמו עלו זה הדרך בנגב, (טט: א) שידעו את העם היושב בארץ הנגב מפאת הרוח אשר ישראל שם החזק הוא ויצטרכו בענינם להשתמר מאד ולהחליץ, (טט: ב) וכן הערים אם הם בצורות שישגבו בהן ויצטרכו לבנות דיק וסוללות או שיבואו מצד אחר. (טט: ג) ואמר עוד שידעו בארץ עצמה הטובה היא אם רעה, כי אם היא רעה יכבשו תחלה מן המקומות האחרים, כי הם היו תרים הר האמורי מצד חברון, כי גם יהושע לא כבש את כולם.

ב' ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא = מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפחא – שנוי משמעות, רבוי משמעות; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבית, מכל מקום; **דרנא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רבוע** – 4; **מונח רבוע** – לפחות 4; ...; **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **חלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פיר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.10 במדבר שלח יג,א (התש"פ)

(במ' שלח יג,ח) לַמַּטֵּה אַפְרַיִם הַיּוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן: לַמַּטֵּה אַפְרַיִם – (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד סמוכים כעין מדה כ"ב מל"ב מידות מדבר שחבירו (כאן הכתוב לפניו ולאחריו) מלמד עליו. תבנית הטעמים מרמזת לכך שהושע בן-נון תלמיד חכם, משרת משה, עניו, עלול היה להיות מושפע מהיציאה מהקודש אל החוץ, כמו שהושפע מרגלים אחרים. לכן נאמר **[סוטה ל"ד ב'] (במ' שלח יג,ט) וַיַּקְרָא מֹשֶׁה הַיּוֹשֵׁעַ בֶּן-נּוּן יְהוֹשֻׁעַ** - יה יושעך מעצת מרגלים. ולמקשה שיביא את **(במ' שלח יג,יא) לַמַּטֵּה יוֹסֵף לַמַּטֵּה מְנַשֶּׁה פְּדֵי בֶן-סוּפִי**: היחיד הנוסף ברשימת המרגלים המוטעם גם (סלוק) מרכא טפחא יש לענות שמדרך לימוד במידה כ"ב מל"ב מידות של כעין סמוכים, לצערנו נשיא מנשה הושפע מהאחרים למרות חיבת הארץ של יוסף, וה-**[אגרא דכלה]** כתב שזה בא מפגם שכם אבי אסנת אשת יוסף.

במדבר שלח יג,יז: וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְחַזֵּר אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן

(מדרש תנחומא (בבב) פרשת שלח סימן יב] (במ' שלח יג,יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה [וגו'] עָלָיו זֶה בִּנְיָב, למה בנבב, שכן (הבקרין)

[התגרים] עושין מראין את הפסולת תחלה, ואחר כך מראין את השבח, (במ' שלח יג,יח) וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ מֵהַר הַהוּא, שלש פעמים אמר להם משה היו מסתכלין בארץ ישראל (אפשר שגם דרשה זאת קשורה ל-(במ' שלח יג,יז) וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ** – מונה רביע, לפחות ארבעה דברים, ו-**[תנחומא]** דג על מלים אלו), (ט: א) יש ארץ שמגדלת גבורים, (ט: ב) ויש מגדלת חלשים, (ט: ג) ויש מגדלת אוכלוסין, (ט: ד) ויש ממעט אוכלוסין,**

לפי **(רמב"ן (במ' יג,יז))** הדריכם: **עָלָיו זֶה בִּנְיָב, וטעמו עָלָיו זֶה הַדֶּרֶךְ בִּנְיָב, (ט: א) שידעו את העם היושב בארץ הנגב מפאת הרוח אשר ישראל שם החזק הוא ויצטרכו בענינם להשתמר מאד ולהחליץ, (ט: ב) וכן הערים אם הם בצורות שישגבו בהן ויצטרכו לבנות דיק וסוללות או שיבואו מצד אחר. (ט: ג) ואמר עוד שידעו בארץ עצמה הטובה היא אם רעה, כי אם היא רעה יכבשו תחלה מן המקומות האחרים, כי הם היו תרים הר האמורי מצד חברון, כי גם יהושע לא כבש את כולם.**

[אור-החיים] - ד"ה וַיִּשְׁלַח אֹתָם וגו' ... ואולי שיודיע הכתוב שעשה להם לוי' ונתן הכתוב טעם הלוי'ה ואמר לְחַזֵּר וגו' שהוצרכו לשמירה לפי שהלכו לדרך סכנה. עוד ירצה שנתכוין בלוי'ה דרך אשר יתורו שכן משפט הלוי'ה.

ט: אפשר שהלוי'ה שעשה להם והשמירה מרומזים בתבנית הטעמים של הכתוב **וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ** – מונה רביע, שאם יעשו כפי ההדרכה לא ינזקו. **(בבלי יומא ה,ב)** כפל לומר שלעיתובא, דווקא כך יש לעשות ע"פ **[תורה שלמה] (ויאמר א') זֶה** - ע"פ הזוהר מסר להם מטהו (ט: ועליו שם מפורש) או שם מיוחד להצילם, טעם **זֶה** – פשטא כמו מטה פשוט, רמז לשם פשוט. הלכך עם **זֶה** - שם מיוחד והמטה שניצולו בזכותם ולא שמו לבם להשגחה הפרטית עליהם בתיוורם. ע"פ **[ספר הפרשיות הרב כיתוב, שלח, ע' שלח] (במ' שלח יג,א) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרְזוּן** נתן להם לוי'ה כדי לחזקם ולעודדם. גם מטה האלקים נתן בידם להגן עליהם מפני כל צרה וסכנה.

(ויאמר ב) ברכם בקפיצת הדרך גם בתיוור וגם שלא יוכלו אויבים להשיגם, (ויאמר ג) באומרו עָלָיו זֶה בִּנְיָב – מרכא פשטא זקא-קטן, מרכא =מאריך בשמו בעדות המזרח) – מאריך צעדיהם לעבור מרחקים גדולים בקפיצת הדרך, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, (לימוד א') (ויאמר ד) - **בִּנְיָב** - פסולתה של ארץ-ישראל (ט - ע"פ רש"י יג,ב) שחברון היא טרשיין (פסולתה) של א"י, לכן הקצוה לקברים, ואף על פי שהיא פסולתה ראו וטעמו את פירותיה המחזקים גוף ואמונה, שהיא טובה שבעה חלקים מצוען המעולה שבארץ מצרים. לא כל שכן שאר א"י ע"פ **[ספר הפרשיות שם] (במ' שלח יג,ב) וַיִּתְחַזְקוּם וַיַּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ**. וראו והאנשים הגדולים שהיא מגדלת) וראו **(יג,ב) וַיַּעֲלֵנוּ בְּנֵיכֶם עַד-חֶבְרוֹן** שאכן הדריכם לעלות בנגב היינו חברון ורק כלב הגיע אליה.

(לימוד ב) (ויאמר ה) בִּנְיָב – הדריכם לעבור בחברון במערת המכפלה לבקש זכות אבות שהובטחה להם ארץ-כנען להינתן לזרעם העומדים לפניה ועל שליחותם. אבל רק כלב ביצע זאת **[רש"י] (במ' שלח יג,ב) וַיַּבֵּא עַד-חֶבְרוֹן** - כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות, שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם. תבנית זקא סגול בתפקיד מוסף מזכות אבות על כלב שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם

(ויאמר ו) - באומרו וַיַּלְקַחְתֶּם אֶת-הַקֶּהֱר - צוות ללכת דרך חברון (ראב"ע) מציין ע"פ ספר יהושע שיהודה בנגב ארץ כנען וחברון בה. ולהגיע להר-המוריה בלבד (שאברהם אבינו קרא לו הר ולהתפלל שם על כלל ישראל ועל הצלחת שליחותם) ולהתגבר על המונעים בשם או המטה שנתן בידם והם א' נבהלו משלושה ענקים בנגב חברון ולכן רק כלב נכנס לחברון, ב' במקום להגיע להר המוריה בלבד סיירו בכל ארץ-ישראל

(יג ז') וַיַּלְקַחְתֶּם – טפחא ללא מרכא מרבה ללא הגבלה, בבואכם לארץ החמדה תתעלו רוחנית ללא הגבלה.

(יג ז') אֶת-הַקֶּהֱר – מקף בורר בין (א) הרים שונים ובין (ב) הר המוריה אֶת-הַקֶּהֱר – אתנה, מגביל הקפיד שיתורו הר המוריה, מקום המקדש לעתיד לבוא

(יג ז') עָלָיו ... וַיַּלְקַחְתֶּם (ט: זה במצות ה') וכלב אמר **(יג,ג) עָלָיו וַיַּלְקַחְתֶּם** (ברצון ה') (ט: ג) - מלמד שא"י גבוהה מכל הארצות (היינו מהשגחת ה' עליה ועל בני ישראל). אבל עשרה מרגלים חזרו עם **(במ' שלח יג,כז) וַיִּהְיֶה-כִּפְרֵיהֶם: (במ' שלח יג,כח) אֶפְסָ כִּי-עֵזוּ הָעַם** - דווח מיואש משונות בִּנְיָב ארץ המגדלת פירות משונים ענקיים ואנשים משונים ענקיים.

במדבר שלח יג,יח: וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ מֵהַר הַהוּא

(יג יח) וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ – (סלוק) מרכא טפחא כעין מידת סמוכים כעין מדה כ"ג מל"ב מידות מדבר שהוא מוכיח על חבירו, וגם מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב. כאן מלמד שב-**(יג יח) לְחַזֵּר אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן** משה בקש בפסוק זה לבדוק את בטחון עמי כנען בכוחם הצבאי כנלמד ב-**[מדרש אגדה (בבב)] (במ' שלח יג,יח) וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ מֵהַר הַהוּא וגו'**. וכמה סימנים נתן להם שיכירוהו אותם למוטב, כי כך אמר להם אם תראו אותם שם יושבים במחנים, הם גבורים מאד ואינם חוששין משום אדם, ועל כן דעו לכם כי הם גבורים, ועל שהם גבורים בטוחים בכחם, וגנאי הוא להם לישב בערי הבצורות, ואם הם יושבים במבצרים, דעו כי הם חלשים:

הכתוב מרמז לשם הפלאים, אור הגנוז של התורה, קשור שמים וארץ, שם קפיצת הדרך **הַהוּא** – ר"ת (בר' א,א) א'ת ה'שמים ו'א'ת

ה'ארץ, אפשר שזה לימוד מכתוב זה לכתוב שלפניו כי מרמז לשם המיוחד שנתן משה למרגלים כנדרש במלת **(יג ז') זֶה**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טורו"ל) כי במצוות האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג, תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תבר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4 ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקש; השלישייה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג; מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = חלסא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכתה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושב"ע"פ.

במדבר שלח יג,כ: ומה הארץ השמנה הוא אם-רזה היש-בה עץ אם-אין והתחזקתם ולקחתם מפני הארץ והימים ימי כפונרי ענבים: ארץ-ישראל מוזקת היא לבני ישראל מיציאת מצרים, ועמדו לתקן חטא אדם הראשון, תבניות הטעמים קדמא זקא-קטן במלה אחת בפסוק

(בבלי בבא בתרא טו,א) ... רבא אמר: איוב בימי מרגלים היה, כתיב הכא: (איוב א,א) איש הגה בארץ-ערוץ איוב שמו, וכתיב התם: (במ' שלח יג,כ) היש-בה עץ. מי דמי? הכא ערוץ, התם עץ! הכי קאמר להו משה לישראל: ישנו לאותו אדם, ששנותיו ארוכות כעץ ומגין על דורו כעץ. יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' שמואל בר נחמני, ויתיב וקאמר: איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה. א"ל, עליך אמר קרא:

(איוב א,א) איש הגה בארץ-ערוץ איוב שמו (במ' שלח יג,כ) היש-בה - מקף בורר בין הבנת הכתוב כפשוטו ובין הבנת הכתוב כמשל. להבנה כפשוטו יש לימוד הבא: [פתרון תורה פרשת שלח לך עמוד 154] (במ' שלח יג,כ) היש-בה עץ אם-אין אמ' להן ראו אם יש בה אלנים טובים ואם לאו, ושמואל אמ' אם איוב קיים אי אתם (אין) יכולים להן, ואם אינו קיים אתם יכולים להן, (במ' שלח יג,כ) היש-בה עץ אם-אין - מרכא (=מאריך בנוסח ספרד) פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, (לימוד א) ללימוד כי הכתוב היש-בה עץ אם-אין הוא משל יובן טעם מרכא בכתוב כמאריך שנים כנלמד ב-[בבלי בבא בתרא טו,א] ישנו לאותו אדם, ששנותיו ארוכות כעץ (לימוד ב) ומגין על דורו כעץ. [מדרש אגדה (בבב'ר)] (במ' שלח יג,כ) היש-בה עץ. שאלו אם עדיין איוב קיים ואם לאו שהיה בארץ ערוץ, ושנותיו ארוכות כעץ, שאם מת דעו לכם שלא נשאר להם זכות:

במדבר שלח יד,י: ויאמרו כל-העדה לרנום אתם פאכנים וכבוד ה' נראה פאהל מועד אל-כל-בני ישראל: פ מדרש תנחומא (בבב'ר) פרשת שלח סימן כב וכבוד ה' נראה פאהל מועד, מלמד שהיו זורקין אבנים והיה הענין מקבלן. וכבוד ה' נראה פאהל מועד - רביע ... זקא-קטן, כעין כתוב סתום שלא בא לסתום אלא לפרש, שכבוד ה' מוסתר בענין שכאן גם קבל האבנים. וכבוד ה' - מונח רביע, בתפקיד לפחות ארבע, רמז לכסא הכבוד או למרכבה הא-לקית שבה ארבעה מלאכים עליונים ולכל אחד מהם הרבה מלאכים בדרגות שונות. כל-העדה - מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה הכל, אפשר שמלמד שגם שבטיהם של יהושע וכלב היו מעורבים לפי שגם מהם מתו בגזירת דור המדבר.

במדבר שלח יד,יא: פ ויאמר ה' אל-משה עד-אנה ינאצני העם הזה ועד-אנה לא-יאמינו בי בכל-האזות אשר עשיתי בקרבן: במדבר שלח יד,יב: אכנו כדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו: במדבר שלח יד,יג: ויאמר משה אל-ה' ושמעו מצרים פיה העלית בכתך את-העם הזה מקרבן: [רש"י] (במ' שלח יד,יג) ושמעו מצרים - ושמעו את אשר תהרגם: פיה העלית - כי משמש בלשון אשר, והם ראו אשר העלית בכתך הגדול אותם מקרבם וכשישמעו שאתה הורגם לא יאמרו שחטאו לך, אלא יאמרו שכנגדם יכולת להלחם אבל כנגד יושבי הארץ לא יכולת להלחם. וזה הוא (במ' שלח יד,יד) ויאמרו אל-יושב הארץ הזאת - כמו על יושב הארץ הזאת. ומה יאמרו עליהם, מה שאמור בסוף הענין, מבלתי יכולת ה', בשביל ששמעו כי אתה ה' שוכן בקרבם, ועין בעין אתה ה' נראה להם, והכל בדרך חבה, ולא הכירו כך שנתקא אהבתך מהם עד הנה: (במ' שלח יד,יג) ויאמר משה - (סלוק) מרכא טפחא בתפקיד כעין סמוכים, כעין מדה כ"ב מל"ב מדות מדבר שחבירו (כאן הכתוב לפניו) מלמד עליו. הכתוב לפניו (במ' שלח יד,יא) מלמד שמידת הדין קיטרגה על חוסר האמונה בה' ולהשמיד את כלל ישראל ולהתחיל את עם ישראל שוב ממש. לכן משה הרועה הנאמן של עם ישראל מלמד סנגוריה באמצעות הזכרת (במ' שלח יד,יא) כל האזות אשר עשיתי בקרבן: (במ' שלח יד,יג) פיה העלית - מקף כבורר בין משמעות מלת כי - כאשר, אם, ובין משמעות מלת כי - אשר. כאן אשר. (במ' שלח יד,יד) אל-יושב - מקף כבורר בין משמעות מלת אל - כפונה אליו, ובין משמעות מלת אל - על. כאן על. (במ' שלח יד,יד) ויאמרו אל-יושב הארץ הזאת תבנית כללית זקא סגול בתפקיד של הוספה ע"י יושבי (במ' שלח יד,יג) מצרים על יושב הארץ כנען יכולות מדומות שהן כביכול מונעות כפ' [רש"י] (במ' שלח יד,יד) מבלתי יכולת ה' להביא את ישראל לארץ כנען,

במדבר שלח יד,יד: ויאמרו אל-יושב הארץ הזאת שמעו פיה אתה ה' בקרב העם הזה אשר-עין בעין נראהו אתה ה' ונעננה עמך עליהם ובעמך עין אתה הלך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה: [תרגום אונקלוס] (יד) ויימרון ליתב ארעא הדא דשמעו ארי את יי דשכינתך שריא בגו עמא הדין דבעיניהון חזו (חזו) שכינת יקרך יי וענך מטל עלויהון ובעמודא דעננא את מדבר קדמיהון ביממא ובעמודא דאישתא בליליא: [תרגום יונתן] (יד) ויימרון בקדווא ליתבי ארעא דתא דישמעו ארום אנת הוא יי דשכינתך שריא בגו עמא הדין דבעיניהון חזו שכינת יקרך יי על טורא דסיני וקבילו תמן אורייתך ונעננא מטלול עילניהון דלא הניקונו משרבא ומטרא ובעמודא דעננא אנת מדבר קדמיהון ביממא מטול למקא טורא וגליממא ולמידלי משריא ובעמודא דאישתא לאנהרא בליליא: אתה ה' - מונח רביע, ת"א שכינת יקרך יי, תיב"ע שכינת יקרך יי, מלת יקרך משמעה כבוד, בטעם רביע מרמז לכבוד ה' שהוא כסא הכבוד הנקרא גם המרכבה הא-לקית ובו ארבעה מלאכים עליונים ולכל אחד מהם הרבה מלאכים בדרגות שונות. ובעמוד ענן - מונח רביע, הענן המסתיר את כסא הכבוד ובו ארבעה מלאכים עליונים ולכל אחד מהם הרבה מלאכים בדרגות שונות. כפר' בהעלתך תבנית מונח רביע למדה על שבעה הענני כבוד.

במדבר שלח יד,טז: מבלתי יכלת ה' להביא את-העם הזה אל-הארץ אשר-נשבע להם וישחטם במדבר: (במ' שלח יד,טז) מבלתי יכלת ה' - גרשיים מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על עצמו או על הכלל, כאן עלול לגרום לעמים להסיק מסקנה לא נכונה כפ' [רש"י] (במ' שלח יד,טז) מבלתי יכלת וגו' - לפי שיושבי הארץ חזקים וגבורים, ואינו דומה פרעה לשלשים ואחד מלכים - זאת יאמרו על יושבי הארץ הזאת: (במ' שלח יד,טז) מבלתי יכלת - מתוך שלא היה יכולת בידו להביאם שחטם: יכלת ה' - מונח רביע, כעין הרחוקת עצם הבטי (במ' שלח יד,טז) מבלתי יכלת מהבורא, בפסוק (במ' שלח יד,יד) אתה ה' - מונח רביע, ת"א ות"י שכינת יקרך יי ויקרך זה כסא כבוד-מרכבה של ארבע צדדים, ארבע חיות, כמו כן רבוי של יותר מארבע אלו 31 מלכי כנען.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טסור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה ובעל פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשקפות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק** (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט = מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק; מפעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, תור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעמיתם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק 1** – סדור ענהלק, השלם והחלק נדרשים; **זרקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקר-קטן – 2; זקר-גזול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקר-קטן ... זקר-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"פ – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; תלישא-גזולה = חלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

טו, א) או-זבחה. יכול שאני מרבה בכור ת"ל (במ' שלח טו, א) **לפלא-נדר או בנדבה** יצאו אלו שאין באין לנדר ונדבה אוציא חובות הבאות מחמת הרגל בהרגל ומאי ניהו עולת ראייה ושלמי חגיגה ת"ל (במ' שלח טו, א) **או במועדיכם** כל הבא במועדיכם טעון נסכים.
(במ' שלח טו, א) במועדיכם כל הבא במועדיכם טעון נסכים – נאמר לעיל **[בבלי מנחות צ] [משנה]** כל קרבנות הציבור והיחיד טעונים נסכים חוץ מן הבכור והמעשר והפסח והחטאת והאשם, זה פשוט שהקבנות הנ"ל גם אם יבואו במועד יהיו פטורים מנסכים כי חז"ל מרבים לנסכים רק קרבנות הבאים במועד מחמת המועד. אמנם יש להעיר מניין זאת לחז"ל. אולי **(במ' שלח טו, א) או במועדיכם** מרבה כל הבא במועד, אפשר כי טעם אתנה במלת **במועדיכם** מגביל ללמד שאם יביאו בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם, במועד לא יהיו טעונים נסכים.

(במ' שלח טו, א) ועשיתם אשה לה' עלה או-זבחה (סוג הקרבן) **לפלא-נדר או בנדבה** (סוג ההתחייבות שלא בצווי) **או במועדיכם** (חובה) **לעשות רית ניהו לה' מן-הפקד או מן-הצאן:**

עוד שם ב-**[בבלי מנחות צא, א]** אלא שחטאתו ואשמו של מצורע טעון נסכים. מנא הני מילי? דת"ר (וי' מצ' יד, י) **ושלשה עשרונים סלת מנחה.** (הכתוב המלא (וי' מצ' יד, י) ובזים השמיני יקח שני-קבשיים תמימם וכבשה אתת פת-שנתה תמימה **ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן**). במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר, אתה אומר, במנחה הבאה עם הזבח **(רש"י)** במנחה הבאה עם הזבח – כלומר שוקוקה לזבח שקריבה עמו), או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה **(רש"י)** או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה – כלומר שהמנחה אינה זקוקה לזבח אלא מנחה בפני עצמה היא.)? כשהוא אומר: **(וי' מצ' יד, י) והעלה הפהן את-העלה ואת-המנחה**, הוי אומר: במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר;

ויש להבין מה הגלוי בפסוק שהמנחה באה עם הזבח ולא בפני עצמה. כי לכאורה השאלה במקומה עומדת. ויש לבאר **(וי' מצ' יד, י) והעלה הפהן את-העלה ואת-המנחה** – דרגא תביר מרכא טפחא. בתפקיד כעין קבוצת פרטים מצטרפים, (הלכה א) כאן במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר

(וי' מצ' יד, י) הפהן את-העלה ואת-המנחה – תביר מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב שעל חלקם לא חלה (הלכה ב). ראה הסבר בפר' טהרת מצורע.

המשך **[בבלי מנחות צא, א]** ועדיין איני יודע אם טעון נסכים ת"ל **(במ' שלח טו, א) וינין לנסף רביעית הדין תעשה על-העלה או לזבח לפקש האחד:** **(שלח טו, א) עלה** זו עולת מצורע. **(שלח טו, א) זבחה** זו חטאת מצורע **(שלח טו, א) או לזבחה** זה אשם מצורע. ותיפוק ליה תרוייהו מ-**(שלח טו, א) זבחה, [בבלי מנחות צא, ב]** דאמר מר: חטאת ואשם מניין? תלמוד לומר: **(במ' נשא וי, י) זבחה!**

(רש"י) דאמר מר - גבי נזיר **(במ' נשא וי, י) וגלח הנזיר פתח אהל מועד את-ראש נזרו ולקח את-שער ראש נזרו ונמן על-האש אש-רתחת זבחה השלמים:** אין לי אלא אש-רתחת זבחה השלמים תחת הדוד של חטאת ואשם מניין ת"ל **(במ' נשא וי, י) זבחה**. (מלת **זבחה** אצל נזיר כוללת חטאת ואשם והעיר רש"י שהחטאת בניזר טהור והאשם בניזר טמא) **זבחה** – מרכא בתפקיד רבוי חטאת ואשם, בלי קשר לסלוק. המשך **[בבלי מנחות צא, א]** הני מילי היכא דתרוייהו כי הדדי נינהו (כגון שחטאת ואשם של נזיר מכפרים), אבל היכא דאשם להכשיר וחסאת לכפר (כשל מצורע), בעינן תרי קראי. **(שלח טו, א) זבחה** - זו חטאת מצורע. ואימא: זו חטאת ואשם דניזר! לא סלקא דעתך, דתניא: **(במ' נשא וי, י) ומנחתם ונספיהם** - בעולתו ובשלמיו (של נזיר) הכתוב מדבר; אתה אומר: בעולתו ובשלמיו, או אינו אלא אפילו חטאת? ת"ל: **(במ' נשא וי, י) ואת-האיל יעשה זבחה שלמים** ... **ומנחתו** ... **ונספוי**, איל בכלל (שלמים) היה (שמביאים עמם מנחה ונסך), ולמה יצא (שפרט בו מנחה ונסך)? להקיש אליו, מה איל מיוחד (שאינו לא של נזיר הרי) בא בנדר ונדבה, אף כל בא בנדר ונדבה. מ-**(במ' נשא וי, י) למדנו** כי נזיר מביא כבש לעולה, כבשה לחטאת, איל לשלמים. **(במ' נשא וי, י) ונספיהם** – סלוק מגביל את הנסך. לאיזה קרבנות מגביל?

מ-**(במ' נשא וי, י) למדנו** כי נזיר מביא מנחה ונסכים. מ-**(במ' נשא וי, י) למדנו** ש-**האיל** לשלמים יצא מן הכלל, היינו שמפורט בו הבאת מנחה ונסך ללמד שהמנחה והנסכים הכתובים לפניו ב-**(במ' נשא וי, י) הם** לא כמו במצורע (שמביא מנחה ונסך על חטאתו) אלא מרבה רק את העולה של הנזיר למנחה ונסך, והגבלת הנסכים רק לשלמים ועולה ללא חטאת הנזיר הטהור ולא אשם של הנזיר הטמא (ומהם לומדים לחטאת ואשם אחרים פרט לחטאת מצורע) נתמך גם בטעם סלוק של **(במ' נשא וי, י) ונספיהם** כמגביל לאלו קרבנות.

פסקא ב'
קרוב עולה מוכר בתורה פעמים רבות ללא איזכור הבאת מנחה ונסך עמו. יש עולות חובה ויש עולות הבאים בנדר או בנדבה. קרבן שלמים מוכר בתורה פעמים רבות ללא איזכור הבאת מנחה ונסך עמו. קרבן שלמים בא בדרך כלל בנדר או בנדבה. הנזיר הטהור מביא עולה וחטאת ואיל שלמים ונאמר בסיום הכתוב **(במ' נשא וי, י) ומנחתם ונספיהם**. כל הלכות הנסכים לכל הקרבנות נלמדים מ-**(במדבר שלח טו א-ח)**.

ועיין **[ספרי נשא פסקא לד] (במ' נשא וי, י) ומנחתם ונספיהם** (לכאורה זה נאמר על שלשה קרבנות נזיר טהור הנמנים ב-ו, יד). אך הספרי מסייג שזה רק) לעולה ולשלמים (ומיד שואל) או אף לחטאת (של נזיר טהור) ולאשם (של נזיר שנטמא) (היינו כשאלתנו) והדין גותן (הנמקת מנחה ונסך לחטאת) הואיל ומצורע מגלח ומביא קרבן, ונזיר מגלח ומביא קרבן ומה מצורע חטאתו ואשמו טעונים נסכים אף הנזיר יהיה חטאתו ואשמו טעונים נסכים ת"ל **(במ' נשא וי, י) ואת-האיל יעשה זבחה שלמים לה' על סל הפצות ועשה הפהן את-מנחתו ואת-נספוי:** (כאן הספרי משתמש במידה ח' מ"ג מידות של ר' ישמעאל) **(וי, י) איל** היה בכלל (פי' בכלל קרבנות הנזיר הכתוב **(במ' נשא וי, י) ומנחתם ונספיהם** שזה לכאורה על עולה חטאת ואיל השלמים של הנזיר, והוסיף פרוט) **(וי, י) ועשה הפהן את-מנחתו ואת-נספוי:** יצא (ה)מוצא מהכלל (זה איל השלמים של הנזיר שהוא חובה) ולימד על הכלל (של שלשת קרבנות הנזיר) – מה איל (שלמים של נזיר שסוגו יכול לבוא בנדר ובנדבה) מיוחד (בכתוב **(וי, י) ואת-האיל יעשה זבחה שלמים לה')** (שסוגו יכול לבוא) בא בנדר ונדבה טעון נסכים, כך כל הבא (משלישית קרבנות נזיר טהור והוסיף עליו אשם של נזיר טמא שיכול לבוא) בנדר ונדבה (שזה רק עולה בנוסף לאיל שלמים של הנזיר הטהור) טעון נסכים. יצאו חטאת ואשם שאינם באים בנדר ונדבה שלא יטענו נסכים (שזה ממעט את חטאת הנזיר הטהור ואשם הנזיר הטמא). (עד כאן למדנו לפי מידה ח' מ"ג מידות של ר' ישמעאל של יצא מן הכלל לא ללמד לא על עצמו יצא אלא על הכלל כולו יצא) (אלא דא"כ קשה למה מפרטת התורה) (המשך הספרי) **(במ' נשא וי, י) ועשה הפהן את-מנחתו ואת-נספוי:** (ומבאר הספרי) מפני שהיה בכלל, יצא לידון בלחם, החזירו הכתוב לכללו. (הכתוב **(במ' נשא וי, י) ועשה הפהן את-מנחתו ואת-נספוי:** החזירו בפירוש אל הכלל בדרך הלימוד של מידה י"ג של ר' ישמעאל (שהיא דהוי דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש ואי אתה יכול להחזירו לכללו בפירוש עד שיחזירו הכתוב במפורש). והיינו שעם איל נזיר מביאים גם לחם שהוא חלות ורקיני מצות וזה דבר שיצא לידון בדבר חדש ולכן היה עולה על הדעת שלא יביא בכלל מנחה ונסכים, לכן החזירו הכתוב בפירוש באומר) **(וי, י) ועשה הפהן את-מנחתו ואת-נספוי:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידם) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מי"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שזור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שזור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ועיין [עמק הנצי"ב] שהקשה א"כ תודה דבעי לחם ושני כבשי עצרת שבאים עם הלחם ויצאו מכלל (במ' שלח טו,ג) **בְּמַעַד יִכְכֶּם, מִנֵּין דבעי נסכים, ותירץ דכולהו נפקי משלמי נזיר אע"ג דכבשי עצרת קרבן ציבור קא יליף שפיר מקרבן יחיד דגילוי מלתא בעלמא הוא. מוצא הסבר לדברי [עמק הנצי"ב] על גלוי מלתא בעלמא הוא שמאיל שלמים של נזיר נלמד במידה ח' מי"ג מידות לכלל הקרבנות ובתוכן קרבנות שיצאו לידון בדבר חדש כמו לחם שבא עמם.**

במדבר נשא ו,יד: והקריב את־קרבנו לה' כבש־בן־שנתו תמים אֶחָד לְעֹלָה וְכִבְשֵׁה אֶחָת בַּת־שָׁנָתָה תִּמְיָמָה לְסַטָּאת וְאֵיל־אֶתֶד תָּמִים לְשָׁלְמִים: במאמר זה פסוק זה בא להציג את הקרבנות אליהם מתיחס הפסוק הבא.

במדבר נשא ו,טו: וְקָל מִצֹּת סֶלֶת סֶלֶת בְּלוּלָת בִּשְׁמֶן וּרְקִיקֵי מִצֹּת מְשֻׁחִים בִּשְׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵיהֶם (במ' נשא ו,ז) וְאֶת־הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לַה' עַל סֵל הַמִּצֹּת וְעֲשֶׂה הַפֶּהוּן אֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת־נִסְכּוֹ:

קרבנות נזיר מלמדים למקומות אחדים בתורה ובתורה שבעל-פה. תבנית הטעמים (ו,יד) מונח מונח פזר מעבירה אחדים מקרבנות נזיר למקומות אחרים בתורה ובתורה שבעל-פה. מהדיון כאן לוקח את הרעיון של איל השלמים הבא עם הלחם ומנחה ונסכים ומעבירו לקרבנות אחרים בתורה הבאים עם לחם ואלו תודה ושלמי (כבשי) עצרת שמביאים שבאים עם לחם ומביאים עמם מנחה ונסכים.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**: אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקף- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק I – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, I; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גריש = גרישי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: תלישא-גדולה = אלשא – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיוו לנושאים אחרים בתושבע"פ.

ועיין [ספרי נשא אות ל"ד] (במ' נשא ו,טו) **וּמְנַחֲתֶם וְנִסְפִיחֶם** (נדרש מ–ו,יד) לעולה ולשלמים או אף לחטאת ולאשם (והיינו כשאלתנו) והדין נותן הואיל ומצורע מגלח ומביא קרבן, ונזיר מגלח ומביא קרבן ומה מצורע חטאתו ואשמו טעונים נסכים אף הנזיר יהיה חטאתו ואשמו טעונים נסכים (כפי גירסת [עמק הנצי"ב]) ת"ל (במ' נשא ו,יז) **וְאֵת-הָאֵיל יַעֲשֶׂה זָבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל כָּל הַמִּצְוֹת וְעֵשֶׂה הַפֶּהוּ אֶת-מִנְחָתוֹ וְאֶת-נִסְקוֹ**; (ו,יז) **אֵיל** היה בכלל (פי' בכלל הכתוב (במ' נשא ו,טו) **וּמְנַחֲתֶם וְנִסְפִיחֶם**) ופרט שוב (ו,יז) **וְעֵשֶׂה הַפֶּהוּ אֶת-מִנְחָתוֹ וְאֶת-נִסְקוֹ**; יצא מוצא על הכלל ולימד על הכלל – מה איל מיוחד שבא בנדר ונדבה טעון נסכים, כך כל הבא בנדר ונדבה טעון נסכים. יצאו חטאת ואשם שאינם באים בנדר ונדבה שלא יטענו נסכים. (אלא דא"כ קשה למה מפרטת התורה (במ' נשא ו,יז) **וְעֵשֶׂה הַפֶּהוּ אֶת-מִנְחָתוֹ וְאֶת-נִסְקוֹ**); ומבאר הספרי "מפני שהיה בכלל, יצא לידון בלחם, החזירו הכתוב לכללך. ועיין [עמק הנצי"ב] שהקשה א"כ תודה דבעי לחם ושני כבשי עצרת שבאים עם הלחם ויצאו מכלל (במ' שלח טו,ג) **בְּמַעֲרִיכֶם**, מנין דבעי נסכים, ותירץ דכולהו נפקי משלמי נזיר אע"ג דכבשי עצרת קרבן ציבור קא יליף שפיר מקרבן יחיד דגילוי מלתא בעלמא הוא

נחזור על הקטע הקודם עם הרחבה.

... ומבאר הספרי "מפני שהיה בכלל, יצא לידון בלחם, החזירו הכתוב לכללך. ועיין [עמק הנצי"ב] שהקשה א"כ תודה דבעי לחם ושני כבשי עצרת שבאים עם הלחם ויצאו מכלל (במ' שלח טו,ג) **בְּמַעֲרִיכֶם**, מנין דבעי נסכים (פירוש הרי ראינו בפר"ש"י שכתבה תורה (במ' נשא ו,טו) **וּמְנַחֲתֶם וְנִסְפִיחֶם** בקרבנות נזיר משום (מידה י"ג לר' ישמעאל) דהוי דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר חדש ואי אתה יכול להחזירו לכלול עד שיחזירונו הכתוב במפורש. ואם כן קרבן תודה וכבשי עצרת יצאו לידון בדבר חדש להצריך לחם ולא החזירים הכתוב במפורש להצריך בהם מנחת נסכים, אם כן מניין שיש להם מנחת נסכים?), ותירץ דכולהו נפקי משלמי נזיר (שגם בשלמי נזיר יש לחם וצירף להם מנחת נסכים, אז המידה (ח' לר' ישמעאל) של יצא מן הכלל לא ללמד לא על עצמו יצא אלא על הכלל כולו יצא, הרחיבה משלמי נזיר לעולת נזיר ולקרבן תודה וכבשי עצרת בגלל התכונה המשותפת של לחם שבא עם קרבנות אלה וגוברת על מידה י"ג) אע"ג דכבשי עצרת קרבן ציבור קא יליף שפיר מקרבן יחיד דגילוי מלתא בעלמא הוא

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנח, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא- בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא ולמוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; אילשא = דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

הגמרא חוזרת להמשך בירור על מה יש נסכים.

המשך [בבלי מנחות צא,א] (שלא טו,ה) עֲלָהּ - זו עולת מצורע. ואימא זו עולת יולדת, (ומשני) אמר אביי עולת יולדת מסיפיה דקרא נפקא, דתניא, רבי נתן אומר: (שלא טו,ה) לְכַבֵּשׁ זו עולת יולדת. (שלא טו,ה) הָאֶחָד זה אחד עשר (=11) של מעשר (בהמה בטעות) שקרב שלמים, שלא מצינו לה בכל התורה שיהא טפל חמור מן העיקר (אבל במעשר בהמה בטעות כן מצינו). ועי' [רש"י ותוס'] דמעשר (בהמה) גופיה לא בעי נסכים.

רבא אמר: איזהו דבר שצריך שלשה רבויין? (ע"פ [חברותא]: רבא מיישב הקושיה מדוע (שלא טו,ה) עֲלָהּ לא מרבה עולת יולדת, ומסתבר ששלושה הריבויין הם בענין אחד ולא בענינים אחדים. לכן) הוי אומר: זו מצורע (שיש בו שלושה קרבנות).

(שלא טו,ה) לְאֵיל למה לי (פרוט המנחה הנסכים כאן, שגם כתובים ב-) במ' פינחס ח) אמר רב ששת לרבות אילו של אהרן (היינו איל שמקריב כה"ג ביה"כ). אילו של אהרן מ-(שלא טו,ה) בְּמַעֲדֵיכֶם נפקא?, סלקא דעתך אמינא הנ"מ (בְּמַעֲדֵיכֶם) דציבור (שיש לו מנחה ונסך) אבל דיחיד לא (לכן צריך לאהרן ביה"כ (שלא טו,ה) לְאֵיל), ומאי שנא (איל כ"ג, שילמד) מעולת יולדת (אשר לה זה קרבן יחיד)? סלקא דעתך אמינא הנ"מ (כגון יולדת) דבר שאין קבוע לו זמן, אבל דבר שקבוע זמן (כאיל כ"ג ביה"כ) אימא לא, קמ"ל (שגם לאיל כ"ג ביה"כ יש נסכים).

במאמר המוסגר הסבר הלכת אחד עשר (סוגיה במעשר בהמה) [רמב"ם הלכות בכורות פ"ח ה"א] המכניס צאן לדיר והתחילו לצאת אחת אחת והוא מונה כמו שביארנו וטעה במניין וקרא לשמיני או לשלמטה ממנו עשירי או שקרא לשנים עשר או שלמעלה ממנו עשירי לא נתקדשו, אבל אם קרא לתשיעי או לאחד עשר עשירי נתקדשו, ודבר זה הלכה מפי הקבלה נשמע שהטעות מתקדשות למעשר שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו אבל לא שלפניהם ושלאחריהם, אפילו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי בין בטעות בין בכוונה שלשתן מוקדשים. [רמב"ם הלכות בכורות פ"ח ה"ב] והיאך דינם, התשיעי אינו קרב אלא נאכל במומו, והעשירי מעשר (ולא טעון נסכים), והאחד עשר יקרב שלמים וטעון נסכים כשלמים ואינו עושה תמורה מפני שהוא עצמו כתמורה, במה דברים אמורים כשהיה המונה הוא בעל הבהמות אבל העושה שליח לעשר לו וטעה בין בתשיעי בין באחד עשר אין מקדש אלא העשירי הודאי בלבד, שלא עשאהו שליח לטעות ולהפסיד אלא לקדש כראוי.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבוי**; **דורא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דורא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישי: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי'ם – יוצא מהענין; **קדמא ואלא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **תלישא-גדולה** = **תלישא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.12 במדבר שלח יג,א (התשפ"ב) (בהשתתפות נחלת יעקב)

במדבר שלח יג,א: וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאַשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׁאַהּוּ בְּמִוֹט בִּשְׂנַיִם וּמִן-הָרְמָנִים וּמִן-הַתְּאֵנִים:

(במ' שלח יג, א) – עד-נחל – מקף כבורר מקור השם "אשכול" (א) נחל של אשכול בעל ברית אברהם (ב) אשכול בעל ברית אברהם נקרא על העתיד שבגבולו עתידים מרגלים לכרות אשכול ענבים.
(יג, א) – עד-נחל אשכול – מונח רביע בתפקיד של לפחות ארבעה דברים, כאן שני מיני חמשה חסרונות המסומנים בפירושים הבאים.
[פענח רזא, הרב יצחק בן יהודה הלוי (מהראשונים) במדבר פרשת שלח] (במ' שלח יג, א) – עד-נחל אשכול, זהו שאמר הכתוב (דב' הא' לב,א) **עֲנַבְמוּ עֲנַב־רוֹשׁ אֲשַׁקְלָת מֶרְתְּ לְמוֹ: שבשכיל שבוה האשכול חטאו י' מרגלים (תה' קו,בד) וַיִּמְאַסּוּ בְּאַרְצָא חֲמָה** שתו כוס תרעלה וגלו י' שבטים ממנה, ולכן נקט **אֲשַׁקְלָת** לשון רבים לרמז שבשכיל שחטאו בו עשרה שהם עדה וקהל עם רבים, וזהו **מֶרְתְּ לְמוֹ: שנרמז בזה מרורות (בכתיב מלא) לעצמם שהוא בגימט' (852) ונושנת"ם (852) (ועוד אמר אֲשַׁקְלָת לשון רבים כי שתיים רעות גרמו בזה, (חסרון א' שמקורו במרגלים) א' (להלן הוציאו דבה) שלקו הם על כך במדבר, (חסרון ב' שמקורו במרגלים) ב' שגלו בשכיל כך מן הארץ, וכ"ז הוא הענין והוא הדבר אצלי בטעם אשכול חסר כי נמסר במסורה ה' חסרים דהיינו בפ' לך לך ב' פעמים בשם האיש אשכול ריע ענר וממרא (אשכול חסר ו' א) (בר' לך יג,א) והוא שכן בְּאַלְמִי מִמְּרָא הַאֲמִלִי אֲחִי אֲשַׁכּוֹל וְאֲחִי עֲנַר וְהִם בְּעֵלֵי בְרִית-אֲבָרָם: (אשכול חסר ו' ב) (בר' לך יד,בד) וְתִלַּק הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הִלְכוּ אִתִּי עֲנַר אֲשַׁכּוֹל וּמִמְרָא (אשכול חסר ו' ג) וכאן **(יג,א) וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל**, (אשכול חסר ו' ד) וכן שנית בענין הזה **(דב' א,כד) וַיִּפְּנוּ וַיַּעֲלוּ הַהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל וַיִּרְגְּלוּ אֹתָהּ: (אשכול חסר ו' ה) וחמישי ב-(שיר השירים א,יד) אֲשַׁכּוֹל הִפְּרוּ דוֹדֵי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גִּדִי: והטעם כי יש ב-[מדרש תנחומא] שפירוש נחל אשכול הוא כך נחל של אשכול בעל ברית שגלוי הי' לפניו ית' שעתידין מרגלים לכרות **אֲשַׁכּוֹל עֲנָבִים** בגבולו לכן קרא שמו אשכול ע"כ, והנה הכריתה ההוא כפולה לגרעיתא וחסרון דהיינו שחטאו בזה להוציא דבה ולקו על כך, ועוד גרמו בזה גלות עשרת השבטים כנזכר לכן שם האיש הנקרא כן ע"ש המעשה הזה (העתידי) בא ב"פ חסר לבחינת ב' חסרונות ותקלות שהי' כאן וכן פשוט בעצם זכרון המשכה ב"פ ראוי לבא חסר על כך ולהורות כי גם את זה לעומת זה עשה אלהים שסבב שם האיש כן על שם מעשה זה כנזכר מהמדרש וזהו בעצמו טעם נכון לשוננה המעשה הזה במשנה תורה כדי לחסרו שנית ולרמז על ב' החסרונות והרעות שגרמו בזה, ועם כ"ז הוא ית' ברחמיו ורוב חסדיו מכפר ועל כל פשעים תכסה אהבתו אלינו לכן בא (שה"ש א,יד) **אֲשַׁכּוֹל הִפְּרוּ** ג"כ חסר לומר שעם כל חסרונות אלה הוא המכפר פעמים ופירש"י שם על אשכול הכפר, והדברים נכונים): במסקנה מ-[שפת"ח בר' וירא יח,הערה ג] אפשר ששמו אשכול חסר ו"ו מפני שיחד עם ענר נתן לעצה לאברהם שלא ימול, ואם בכל זאת ימול, שלא ימול בפרהסיא. מצד אחר לזכותו ועוד יש מדרש אגדה שמל (אברהם) את אשכול ואת ענר (לפני שמל עצמו) ומתו. **[פתרון תורה פרשה ע' 155]** (חסרון ג' שמקורו במרגלים) **(במ' שלח יג,א) וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל**, מה האשכול, אלא על ידי אשכול נשתכלו נשותיהן של ישראל ומתו שש מאות אלף והניחו נשותיהן שש מאות **[שם ע' 156]** אלף שכולות אלמנות. (חסרון ד' שמקורו במרגלים) אר' יהודה חזרה מכה לעיקרה הראשון, שנ' (בר' גיא) **הַמֶּדְעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִךָ וְג'**, שהיה ר' יהודה אומ' לא לקה אדם הרא' אלא על ידי גפן, מהוא **(במ' שלח יג,א) זְמוּרָה**, כיון ששתה אדם יין התחיל לזמר ואו' הביאו לי מי שגידל (כנראה גדל) אצלי בנערותי (יצר הרע). **וְאַשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד**, (חסרון ה' שמקורו במרגלים) א' ר' חנן שנשאו ונתנו ביחידו של עולם, (כפירה באמונת ה', אחדות התורה, השגחה פרטית) **[פירוש הסולם לזוהר - במדבר פרשת שלח לך מאמר המרגלים אות סב]******

(יג,א) וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל: אלו הם דברי אגדה ודרוש, התלויים מצד האמונה, שהיא המלכות, כי דרשות ואגדות תלויים בתורה ומסבכים אותה כמו ענבים באשכול. **(יג,א) וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה** וגו', למדו משם ראשי פרקים ראשי דברים. **אלו שהם בני אמונה** שמחים בדברים, והדברים מתברכים בתוכם, ומסתכלים שהם שורש אחד ועיקר אחד ולא נמצא בהם פירוד. **אלו שאינם נמצאים בני אמונה**, ואינם לומדים תורה לשמה, עושים האמונה שהיא המלכות בפירוד מז"א, כי פוגמים בזווג ז"א ומלכות, שהם תושב"כ ותושבע"פ. משום שאינם מאמינים שהם עיקר אחד ושורש אחד. ז"ש, **(יג,א) וַיִּשְׁאַהּוּ בְּמִוֹט בִּשְׂנַיִם**, שעשו פירוד בין תושב"כ לתורה שבע"פ, וחושבים אותם ח"ו לשנים. מהו **(יג,א) בְּמִוֹט**. הוא כש"א (תה' קכא,ג) **אֶל-יָתֵן לְמִוֹט רִגְלָהּ**. **(יג,א) וּמִן-הָרְמָנִים וּמִן-הַתְּאֵנִים**, שמו אלו הדברים לגמרי לסטרא אחרא, לצד המינים ולצד הפירוד. כי **(יג,א) רְמָנִים**, הוא מלשון מינים, ו-**(יג,א) הַתְּאֵנִים** הוא מלשון **(שמ' מט' כא,יג) וְהַאֲלֹהִים אֵנָה לְגֵזוֹ**, דהיינו מקרה, שאינם מאמינים בהשגחה, ואומרים על הכל מקרה הוא, ומפרידים השי"ת מן העולם.

(יג,א) וּמִן-הָרְמָנִים – מקף כבורר בין משמע פרי ובין משמע (א) מינים (כופר באמונת ה'), טפחא בתפקיד שנוי מלמד על כופר בה' **וּמִן-הַתְּאֵנִים** – מקף כבורר בין משמע פרי ובין משמע (ב) כופר בהשגחה פרטית. סלוק בתפקיד הגבלה מלמד על הגבלת – כפירה בהשגחה פרטית.
[מזרחי (רא"ם)] [[ספרי דב' פיסקא כב] (דב' א,כד) וַיָּבֹאוּ עַד-נַחַל אֲשַׁכּוֹל מגיד שנקרא על שם סופו. שהרי לא נקרא נחל אשכול אלא לאחר שכתרו משם האשכול, כדכתיב **(במ' שלח יג, א) וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם כו' (יג,א) לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשַׁכּוֹל**. וזה המעשה לא היה אלא בחזרתו, והכתוב הזה הוא בהליכתו.

טט: ונראה לפרש שבהליכתו חשבו שבחזרתם יכרתו את אשכול הענבים והרמון והתאנה ולזה רומז טעם קדמא במלת **(יג,א) וַיִּכְרְתוּ** בתפקיד כוונה מוקדמת למעשה מאוחר. **[פענח רזא]** אשכול בעל ברית אברהם נקרא על העתיד שבגבולו עתידים מרגלים לכרות אשכול ענבים. עוד כמסקנה מ-[פתרון תורה שם] טעם קדמא מקשר **וַיִּכְרְתוּ** מהגפן שכאן אל ימי בראשית שהיה ר' יהודה אומ' לא לקה אדם הרא' אלא על ידי גפן, **[רש"י] (במ' שלח יג,א) זְמוּרָה** - שוכת גפן ואשכול של ענבים* תלוי בה:

[שפת"ח צ] (במ' שלח יג,א) כאלו כתיב וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה (ומשמע ו' החיבור במלה הבאה הוא) עם **אֲשַׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד**, לא זמורה לחוד ואשכול לחוד דאם כן למה כרתו הזמורה כלל שאינו פרי: **(יג,א) מִשָּׁם זְמוּרָה** – מהפך פשטא כמוציא מהפשט שכתרו זמורה לחוד כי אינה פרי ואין בה צורך לעצמה. ונראה לבאר מדוע באמת לקחו זמורה עם אשכול ענבים ולא אשכול ענבים בלבד, להראות שגם ענף הגפן משונה שהיה בכוחו לשאת אשכול ענבים ענק, כדרך שמבואר לקמן כשם שפריה משונה כך עמה משונה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשקפה: תנ"ך, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא – מרבי; דרנא – דרנא; תבר – מחלק; ממש; לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישייה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, בצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ו"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובע"פ.

[רש"י (יג,כג) וישאָהוּ במוט בַּשָּׁנִים] – ממשמע שנאמר **וישאָהוּ במוט איני יודע שהוא בַּשָּׁנִים**^פ, מה תלמוד לומר **בַּשָּׁנִים**, בשני מוטות. הא כיצד, שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו, כשם שפריה משונה כך עמה משונה.

[שפת"ח ק] פירוש מדכתיב **(יג,כג) וישאָהוּ** דמשמע שנים דמיעוט רבים שנים אם כן מה תלמוד לומר **בַּשָּׁנִים** וכו' והא דלא פירש זה על הקרא (בגרסת הרא"ם לא היה ברש"י דבור המתחיל **(יג,כג) וישאָהוּ** וגו' לכן הוקשה להם) יש לומר דהייתי אומר דשנים קאי על זמורה [ואשכול] שהיו נושאים הזמורה במוט אחד ואשכול במוט אחד אבל לפי מה שפרש"י זמורה ואשכול ענבים תלוי בה שמע מינה דאשכול וזמורה הכל **אֶחָד** הוא אם כן קשה למה כתיב שנים ומתוך בשני מוטות:

[שפת"ח ר] ר"ל לפי שאמר משה **(במ' שלח יג,כ)** **ולקחתם מפרי הארץ** משמע מכל הפירות ולמה לא נטלו רק ג' מינים דכתיב **אֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים וּמִן-הָרְמָנִים וּמִן-הַתְּאֵנִים** אלא ודאי שמונה נטלו אשכול וכו' ומפרש רש"י ואזיל למה לא נטלו כולם והלא משה אמר **(יג,כ) ולקחתם** מכל הפירות ומפרש לפי שכל עצמן להוציא דבה נתכוונו, דאם לא להוציא דבה נתכוונו לא היה להם ליקח אשכול ענבים שלם כדי שיוכלו ליקח מכל פרי הארץ או לא היה להם ליקח אשכול כלל ותדע דכדי להוציא דבה נתכוונו משום דאמרינן בגמרא ואם חפץ אתה לידע וכו' ומה יכול ללמוד מאבנים שהקימו בגלגל דלמא שאני הכא שלא היו נושאים משא לפי כחם וגבורתם אלא ודאי דהכי דייק דאם לא שנשאו לפי כחם וגבורתם למה לא נטלו רק ג' מינים אלא ודאי כדי להוציא דבה נתכוונו. והרא"ם הביא הגמרא ורש"י דמסכת סוטה שמפרש כל זה:

(במ' שלח יג,כג) ויבאו עד-נחל אֶשְׁכּוֹל – אולא-גרש מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל או על עצמו, כמסקנה מפ' **[רש"י]** ללמד על הכלל כשם שפריה (של הארץ) משונה כך עמה (של הארץ) משונה.

המשך **[רש"י (במ' שלח יג,כג)]** ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם צא ולמד מאבנים שהקימו בגלגל, **(יהושע ד ה) וְהָרִימוּ לָכֶם אֵישׁ אֶבֶן אֶחַת עַל-שִׁכְמוֹ**, והקימוה בגלגל. ושקלוהו רבותינו משקל כל אחת ארבעים סאה. וגמירי (מסורת מקובלת בידניו), טונא דמדלי אינש על כתפיה (משא או משקל שמרים אדם בעצמו לכתפו), אינו אלא שליש משאוי ממשאוי (ממשא) שמסייעין אותו להרים:

(במ' שלח יג,כג) ויבאו עד-נחל אֶשְׁכּוֹל – אולא-גרש מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל או על עצמו
(במ' שלח יג,כג) ויבאו – אולא-גרש מונח רביע, כעין יצא מן הכלל ללמד על הכלל או על עצמו
אל אחרים בישראל שהיו בעלי כח וגבורה כנאמר ב-**(יהושע ד ה) וְהָרִימוּ לָכֶם אֵישׁ אֶבֶן אֶחַת עַל-שִׁכְמוֹ**. והמרגלים נטלו רק ג' מינים (משונים בגולם, ולא הרבה מיני פירות) כדי להוציא דבה נתכוונו.

[ספר הפרשיות, הרב כיטוב] סעיף **ויבאו עד-נחל אֶשְׁכּוֹל ... ויכרתו משם זמורה ואֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד** – אמרו בזהר: באו להגביהו, לא יכלו. באו לקחתו (בגריה) – לא יכלו. באו יהושע וכלב ולקחוהו והגביהו אותו ונוקף על ידם (רמז טעם זקא-קטן במלת **אֶחָד**). וזהו שאמר **וישאָהוּ במוט בַּשָּׁנִים** – באותם שנים יחידים ... מכאן ידעו יהושע וכלב שהם ראויים להיכנס לארץ ... עד שהיו באים ללכת נועצו עליהם שאר מרגלים (להמיתם). עמד כלב לפני הפירות ואמר: פירות פירות אם בשבילכם אנו נהרגים, במה אנו נוחלים בכס? – הקילו הפירות בעצמם ומסרום לשאר מרגלים. ר' אליעזר אמר: לא מסרום כו' אלא כשהגיעו אצל ישראל, אז נתנו להם והם נשאו ריקנים, עשו עצמם כשיריים. (כטפלים הבאים בלא כלום).

בראשית גיא: וַיֹּאמֶר מִי הֵגִיד לָךְ כִּי עֵרָם אֶתֶּה הַמִּן-הַעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבֶלְתִּי אֶכְלֶמֶנּוּ אֶכְלֶתָ:
בראשית גיב: וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נתתָ עִמָּדִי הִיא נתנה-לִי מִן-הָעֵץ נֶאֱכַל:
[פתרון תורה פרשה ע' 155] **(במ' שלח יג,כג) ויבאו עד-נחל אֶשְׁכּוֹל**, מה האשכול, אלא על ידי אשכול נשתכלו נשותיהן של ישראל ומתו שש מאות אלף והניחו נשותיהן שש מאות **[שם ע' 156]** אלף שכולות אלמנות. אר' יהודה חזרה מכה לעיקרה הראשון, שנ' **(בר' גיא) הַמִּן-הַעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וגו'**, שהיה ר' יהודה אומ' לא לקה אדם הרא' אלא על ידי גפן, מהוא **(במ' שלח יג,כג) זמורה**, כיון ששתה אדם יין התחיל לומר וא' הביאו לי מי שגידל (כנראה גדל) אצלי בנערותי (יצר הרע). **ואֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד**, א' ר' חנן שנשאו ונתנו ביחידו של עולם,

(במ' שלח יג,כג) משם זמורה – מהפך פשטא מרמז שהכתוב יוצא מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד למשמע זמר של הבל.

(במ' שלח יג,כג) ואֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא ממשוטו, כאן אדם הראשון כפר בבוראו, והקשר לבראשית היא למאן דאמר שעץ הדעת היה גפן.

המשך **[פתרון תורה פרשה ע' 155]** **(במ' שלח יג,כג) וישאָהוּ במוט בַּשָּׁנִים**, ממשמע שאמר **במוט** איני יודע שבשנים נושאים את המוט אלא מה הוא **וישאָהוּ**, שהן נושאים אתו בששה מוטות ובשמונה בני אדם, כאיציזד עשו הביאו שני מוטות והכניסו שנים אחרים תחת ראשיהן מיכן ושנים אחרים תחת ראשיהן מיכן והביאו את האשכול והניחו על גבי שנים העליונים והיו נמצאים נושאים אותן בשמונה /בששה/ מוטות ובשמונה בני אדם, אר' יהושע כשאתה תחשוב משאו של אותו אשכול משקל שש מאות ומ' סאה, אמרו כל אחד ואחד מהם נשאו ארבעים סאה נושא במוט פ' סאה ואותו אשכול נשאו אותן שמונה אנשים נמצא משואו שש מא' וגו'. **ומן-הָרְמָנִים ומן-הַתְּאֵנִים**, ושנים אחרים, אחד נושא רמון ואחד נושא תאנה, ויהושע וכלב לא נשאו מן טעם אם תבקש לומר מפני שהן חשובין, ואם תבקש לומר מפני שלא היו באותה עצה. וכיון שראו את ששי עמדו בפניו צווח ששי צוחה אחת ונפלו כולן על פניהם והיה הוא מפשפש ומגפף בהן עד שנתישבה דעתן עליהן. אמ' להן מפני מה באתם עלינו, אמרו לו והלא כל העולם כולו שלו הוא של אליהם ולמי שהוא רוצה הוא נתנו, כיון ששמעו כן, שיגרם בשלום ולא הרגם.

(במ' שלח יג,כג) ומן-הָרְמָנִים ומן-הַתְּאֵנִים – ר"ת ו-ה ו-ה, המשכת תורה. ס"ת נ-מ נ-מ (מ"ן מ"ן)
מקף מקף כבורר בין כוונת דיבת הארץ ובין פנימיות התורה להביא לאיחוד קודשא בריך הוא (רמזו ב-ו ו-ה) ושכינתיה הרמזו ס"ת נ-מ נ-מ (מ"ן מ"ן)

וישאָהוּ במוט – מרכא טפחא – יתור לרבות המאופייין ע"י ההמשך, **במוט** – טפחא בתפקיד כפותה טפח להתאפיין מהכתוב אחריו **בַּשָּׁנִים** שהיו לפחות שני מוטות לכל כוון ולכן סה"כ שמונה אנשים נשאוהו לאשכול הענבים, למוד זה חלוק על הלמוד שהובא בשם **[ספר הפרשיות]**. **בַּשָּׁנִים** – אתנה – מגביל, צ"ע. **[כלי יקר]** (בר' נח ט,כ) ומלת **ענבים** שותפו של סמאל באותיות שניות באלפ"א ביתא רמז נכון שנדרווג לו השטן על ידי נטיעת הענבים: הרעיון הובא ע"י ר' סימו חגג נ"י בשם הרב טולדנו שליט"א **ענבים** – אותיות שאחרי אותיות ס'מ'א'ל'.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א - התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; **מונח** - רבוי; **המפץ פשטא** - מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דוגא** - מוציא; **מחלק**, **ממעט**, **לא ממש**; **טפחא** = טרףא - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דוגא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה שיהי' לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שיהי' לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** - פשוט, 1; **זקף-קטן** - 2; **זקף-גדול** - 3; **רביע** - 4; **מונח רביע** - לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק - היקש; השלישי: **קדמא** - סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ף - יוצא מהענין; **קדמא ואלא** - בסדר זה או הפוך, בצבת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** - דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** - דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עפירה. שגגה = שכהה; **פזר** - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתשובה"פ.

הסבר למדרש הנ"ל מ-**[בעל הטורים]** **[במ' שלח יד, נתנה ראש]**. זהו עבודה זרה (טט: הוספת המקור ע"י מיישה מאוחר) **אותיות דר"ע** (= דרבי עקיבא), **אוצ"מ** (אוצר מדרשים) **עמ' תכה. פס"ז**). **וכן בעגל (שמ' תשא לבא), אשר ילכו לפנינו, אשר אותיות ראש. ומה התם אחר מ' יום אף כאן אחר ארבעים יום: איש אל-אחיו נתנה ראש ונשוקה מצרימה. ראשי תיבות (טט: א א א נ ר ו מ) בגימטריא (טט: עולה רצ"ט = ט) עבודה זרה (רצ"ט) (פס"ז):**

(במ' שלח יד, נתנה ראש - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אופני מרידה בשי"ת, מגוי מנהיגים במקום משה ואהרן שמונו ע"י השי"ת, עבודות זרות שונות.

ונשוקה מצרימה - מרכא סלוק, כעין רבוי הגבלות. ע"פ **[אלשיך]** (א) שהצבור ימנה ראש אחד ולא שני ראשים (ב) אחד שלא עשה טובה לצבור לכן (ג) הוא יהיה כפוף לצבור הממנה אותו ויעשה חפץ הממנים.

אל-אחיו - מקף כרב-משמע הכתוב. (א) אח כבן אותו אב כמו בני יעקב מכונים "ויקרא לאחיו" (ב) אח בדעה. במצב (א) אלו (במ' קרח טז, א), דתן ואבירים בני אליאב במצב (ב) אלו מישראל שמרדו בהנהגת משה ואהרן כולל דתן ואבירים. למצב (א) מתאים מדרש **[ש"ר אכט]** למצב (ב) מתאים מדרש **[שוחר טוב תה' קו]**

המדרש הבא מלמד מי הם אומרי **(במ' שלח יד, נתנה ראש ונשוקה [שמות רבה וילנא] פרשת שמות פרשה א, כט]** ... זה דתן ואבירים קראם נצים על שם סופם, הם הם שאמרו דבר זה הם היו שהותירו מן המן, הם היו שאמרו **(במ' שלח יד, נתנה ראש ונשוקה מצרימה, המדרש הבא מלמד שבין מטרות האומרים "נתנה ראש" הייתה גם החלפת משה ואהרן במנהיגות בני ישראל.**

[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר) מזמור קו] (תה' קוט, וט) ונקאן למשה בפתחה לאהרן קדוש ה'. אמר ר' שמעון בר ינאי נמנו ישראל במדבר למנות דתן במקומו של משה, ואבירים במקומו של אהרן, שנאמר **(במ' שלח יד, נתנה ראש ונשוקה מצרימה** משה ואהרן כתובים בתורה מקודם לבריאה. כאשר אמרו להחליף את משה ואהרן דחו את התורה, דחיית התורה דוחה את מטרות נתינתה והעולם ישוב לתוהו ובוהו. ועונשם כתוב מיד בפסוק הבא **(תה' קוי, ת) תפתח ארץ ותבלע דתן ותכלס על-עצת אבירים:**

ע"פ **[דבר מלכות התשע"ח, לקוטי שיחות כרך יח, ע' 141, אדמו"ר ממ"ש]** ב-**(במ' שלח יג, חטא המרגלים ...** שדברו באריכות ובכל הפרטים ... עסקי דבה דזה הביא למרידת בני ישראל בקב"ה, עד **(במ' שלח יד, ו) יאמרו איש אל-אחיו נתנה ראש ונשוקה מצרימה: [מכליתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה א]**

ר' אליעזר אומר על פי הגבורה נסעו שכן מצינו בשנים ושלשה מקומות ומה ת"ל **(שמ' בשלח טו, כב) ונסע משה את-ישראל שהסיעו בעל כרחן במקל שכיון שראו בפגרי האנשים שהעבידום בפרך ובעבודה קשה כולן פגרים מתים מוטלין על שפת הים אמרו כמדומה לנו שלא נשתייר אדם במצרים (במ' שלח יד, נתנה ראש ונשוקה מצרימה ונעשה לנו עבודה זרה ותרד בראשנו ונחזור למצרים יכול שאמרו ולא עשו הרי הוא אומר (נחמיה טו, ז) ונקאנו לשמע ולא-זכרנו נפלאהיך אשר עשית עמכם ונקשלו את-ערפכם ונתנו-ראש לשוב לעבדכם**

במדבר שלח יד, ו: ויפל משה ואהרן על-פניהם לפני כל-קהל עדת בני ישראל:

[ילקוט שמעוני תורה פרשת שלח רמז תשמג] ... (במ' שלח יד, ו) יאמרו איש אל-אחיו נתנה ראש ונשוקה מצרימה: נמנו ישראל

במדבר למנות דתן במקום משה ואבירים נמי במקומו של אהרן שנאמר **נתנה ראש ונשוקה וגו'**, הוי ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה', ומה גרמו לעצמם ותפתח ארץ ותבלע דתן וגו', חטאו בראש ולקו בראש ומתנחמים בראש, חטאו בראש (באמרים) **(במ' שלח יד, נתנה ראש ונשוקה מצרימה:**, ולקו בראש כל ראש לחלי, ומתנחמים בראש ויעבור מלכם לפניהם וגו' **(במ' שלח יד, ו) ויהושע**

בן-נון וכלב בן-יפנה מן-התרים את-הארץ קרעו בגדיהם: א"ר אלעזר לא הכל בנפילה ולא הכל בקריעה, משה ואהרן בנפילה שנאמר ויפל משה ואהרן על פניהם, יהושע וכלב בקריעה שנאמר **(במ' שלח יד, ו) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה ... קרעו בגדיהם:**

מתקיף לה ר' זירא אי הוה כתיב יהושע (טט: ללא ו' החיבור) כדקאמרת (טט: או המשמעות הייתה כפי שאמרת שיהושע וכלב לא נפלו), השתא דכתיב ויהושע (טט: ב- ו' החיבור), הא והא עביד (טט: נפלו וקרעו, ראה תורה תמימה הערה 1):

[תורה תמימה] (במ' שלח יד, ו) ויפל משה ואהרן - א"ר אלעזר, לא הכל נענין בקריעה ולא הכל בנפילה, משה ואהרן בנפילה, דכתיב **ויפל משה ואהרן על-פניהם**, יהושע וכלב בקריעה, דכתיב **(במ' שלח יד, ו) ויהושע בן-נון וכלב בן-יפנה ... קרעו בגדיהם** ⁹ [תענית י"ד ב']:

[תורה תמימה הערה ה)] ר"ל יש לך אדם שאינו נענה מן השמים עד שמצטער כ"כ עד שקורע בגדיו ויש נענה רק בנפילת אפים, וכדמפרש: **[תורה תמימה הערה ו)]** דייק ודריש למה כתיב במשה ואהרן שנפלו על פניהם וביהושע וכלב שקרעו בגדיהם, והוא כי נפילת אפים היא בערך תפלה מועטת מקריעת בגדים, ולכן מי שהוא יותר חשוב לפני המקום די לפניו שיענה בתפלה בנפילת אפים, ומי שאינו חשוב ביותר אינו נענה עד שמצטער כ"כ עד שקורע בגדיו, ולכן משה ואהרן נפלו על פניהם ויהושע וכלב קרעו בגדיהם, יען כי לא היו במדרגות שוות. ודעת חד מ"ד בגמרא דיהושע הא והא עביד (טט: נפל וקרע), דסבירה ליה דמה דכתיב ויהושע וכלב וגו' כולל גם מעשה הקודמת של משה, והיינו שגם נפלו על פניהם וגם קרעו בגדיהם. והנה יש להעיר בזה ממה דכתיב ביהושע ז', ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה אתה נופל על פניך הרי דנענה בנפילת אפים, וי"ל דאחרי מות משה נעשה ערכו ומדרגתו גבוה, וכמ"ש ב"ה כ"ה ב' יפתח בדורו כשמואל בדורו. - ודע דכל ענין זה איירי ביחיד המתפלל על הצבור, או יש נ"מ איך יעשה, אבל במקום שכל הקהל מתפללים כאחד מותר לכל אחד להתפלל בנפילת אפים, משום דלהענות כל אחד על עצמו א"צ זכות יתירה כמו אחד על הצבור, וכן די בזה באחד המתפלל לעצמו, ובוזה ניחא מנהיגו שמתפללים בנפילת אפים, ועיין באו"ח סי' קל"א:

ויפל משה ואהרן - מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לבנושא עם הלכה לא שיהי' בין הפרטים לגבי הנושא. אפשר כי לא בא ללמד על הבדל בין משה ואהרן אלא כהסבר **[תורה תמימה הערה ו)]** ודע דכל ענין זה איירי ביחיד המתפלל על הצבור, אז יש נ"מ איך יעשה (נפילת אפיים או/ו קריעת בגדים), אבל במקום שכל הקהל מתפללים כאחד מותר לכל אחד להתפלל בנפילת אפים, משום דלהענות כל אחד על עצמו א"צ (אין צריך) זכות יתירה כמו אחד על הצבור, וכן די בזה באחד המתפלל לעצמו, ובוזה ניחא מנהיגו שמתפללים בנפילת אפים, ועיין באו"ח סי' קל"א:

אפשר כי משה מייצג יחיד המתפלל על הצבור, אז יש נ"מ איך יעשה (נפילת אפיים או/ו קריעת בגדים) אפשר כי אהרן מייצג צירוף קהל מתפללים כאחד (ואז) מותר לכל אחד להתפלל בנפילת אפים, אפשר כי ע"פ הסבר **[חשוקי חמד בבא בתרא קנח, ב]**, כיון שאמרו חז"ל אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון, נלמד כי משה נפל ראשון כי חשב שזכותו תועיל כמו במעשה העגל, וכיון שלא נענה הצטרף אליו אהרן כדי שזכות שניהם תהא מסיעתם אך גזירת המרגלים הייתה קשה כי מזה נמשך חרבן הבית א' וב' ועוד מכות שפגעו קשות בעם ישראל.